ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Anvar ABDOLAHADI MOGHADDAM

ADANA İLİ, SEYHAN İLÇESİ, SARIYAKUP KENTSEL SİT ALANININ DOKUSAL VE YAPISAL ANALİZİ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

ADANA, 2013

ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTİSÜ

ADANA İLİ, SEYHAN İLÇESİ, SARIYAKUP KENTSEL SİT ALANININ KORUMA AÇISINDAN İNCELENMESİ

Anvar ABDOLAHADI MOGHADDAM

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

Bu Tez 29/07/2013 Tarihinde Aşağıdaki Jüri Üyeleri Tarafından Oybirliği/Oyçokluğu ile Kabul Edilmiştir.

…….	…….	…….
Doç. Dr. Duygu SABAN ÖKESLİ	Yrd. Doç. Dr. Onur ERMAN	Yrd. Doç. Dr. Tuba AKAR
DANIŞMAN	ÜYE	ÜYE

…….	…….
Yrd. Doç. Dr. Altay ÇOLAK	Prof. Dr. Faruk Yalçın UĞURLU
ÜYE	ÜYE

Bu Tez Enstitümüz Mimarlık Anabilim Dalında Hazırlanmıştır.
Kod No:

Prof. Dr. MUSTAFA GÖK
Enstitü Müdürü

Bu Çalışma Ç. Ü. Araştırma Projeleri Birimi Tarafından Desteklenmiştir.
Proje No: MMF20013YL6

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki hükümlere tabidir.

ÖZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA İLİ, SEYHAN İLÇESİ, SARIYAKUP KENTSEL SİT ALANININ DOKUSAL VE YAPISAL ANALİZİ

Anvar ABDOLAHADI MOGHADDAM

ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI

Danışman : Doç. Dr. Duygu SABAN ÖKESLİ
Yıl: 2013, Sayfa: 127
Jüri : Doç. Dr. Duygu SABAN ÖKESLİ
: Yrd. Doç. Dr. Onur ERMAN
: Yrd. Doç. Dr. Tuba AKAR

Adana Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu tarafından 1994 yılında Adana kent merkezinde 80 Hektarlık bir alan 3. Derece Arkeolojik Sit Alanı ve bu alan içerisinde Tepebağ, Sarıyakup ve Kuruköprü olmak üzere üç farklı bölge Kentsel Sit Alanı olarak belirlenmiştir. Bu çalışma kapsamında Sarıyakup Kentsel Sit Alanındaki taşınmaz kültür varlıklarının ve kentsel dokunun koruma açısından incelenmesi hedeflenmiştir.

Sarıyakup Kentsel Sit Alanı Sarıyakup mahallesinin tamamı ile Ulucami, Türkocağı ve Beş Ocak mahallelerinin bir kısmını kapsamaktadır. Adana' da Ramazanoğulları Beyliği döneminde yerleşime açıldığı düşünülen bu bölgede XV. ve XVI. yüzyıllarda Ramazanoğlu Külliyesi' ne ait Ulucami, Ulucami Medresesi, Harem Dairesi, Ramazanoğlu Çarşısı ve Çarşı Hamamı bulunmaktadır. Alanda ayrıca XIX. yüzyıla tarihlenen camiler, hamamlar, hükümet konağı gibi anıtsal yapılarla birlikte genelde XX. yüzyıl başına tarihlenen geleneksel Adana konutları da yer almaktadır. Geleneksel Osmanlı mahalle dokusunun gözlendiği ve halen ticarethane ve konutlarıyla kent merkezi niteliği taşıyan Sarıyakup Kentsel Sit Alanı bu çalışmada kültürel değerleri ve geçirdiği değişimler tespit edilerek koruma sorunları kapsamında irdelenmiştir.

Sarıyakup Kentsel Sit Alanındaki geleneksel konutların çoğunun avlulu, normal kat planlarının büyük kısmının iç sofalı, cephelerinin ise tek çıkmalı olduğu belirlenmiştir. Tepebağ, Kayalıbağ ve Ulucami mahallelerindeki geleneksel konutlardan farklı özellikler gösteren konutların onarılarak ayağa kaldırılması ve sürdürülebilirliklerinin sağlanması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Adana, Sarıyakup, kentsel koruma, geleneksel konut

ABSTRACT

MSc THESIS

AN ANALYSIS ON THE URBAN TISSUE AND HISTORIC BUILDINGS OF SARIYAKUP URBAN CONSERVATION AREA IN THE CITY OF ADANA

Anvar ABDOLAHADI MOGHADDAM

ÇUKUROVA UNIVERSITY
INSTITUTE OF NATURAL AND APPLIED SCIENCES
DEPARTMENT OF ARCHITECTURE

Supervisor : Assoc. Prof. Dr. Duygu SABAN ÖKESLİ
Year: 2013, Page: 127
Jury : Assoc. Prof. Dr. Duygu SABAN ÖKESLİ
: Asst. Prof. Dr. Onur ERMAN
: Asst. Prof. Dr. Tuba AKAR

An area in the city centre of Adana for 80 hectares was chosen to be 3rd degree Archaeological Conservation Area by Cultural and Natural Heritage Protection Board of Adana in 1994. This area consists of three different urban conservation areas called Tepebağ, Sarıyakup and Kuruköprü. Sarıyakup Urban Conservation Area covers the whole of Sarıyakup neighborhood as well as parts of Ulucami, Türkocağı and Beş Ocak neighbourhoods. This part of the city was suggested to be settled by Ramazanoğlu dynasty during Ramazanoğulları Sultanate in XVth and XVIth centuries. The area houses the Grand Mosque, Madrasah of the Grand Mosque, Harem, Ramazanoğlu Bazaar and Bazaar Bath. In addition to mosques, baths, monumental buildings, such as government office which was built in the XIXth century, traditional houses had also been built in the area in the beginning of XXth century.

This research attempted to identify and discuss cultural values of Sarıyakup urban area, which reflects Ottoman neighborhood structure, qualities of traditional houses which still can be observed, as well as the process of urban transformation and conservation problems. Many of the traditional houses in Sarıyakup Urban Conservation Area have courtyards and inner halls (*sofas*) in upper floors. The facades of the two storey houses usually have single bays. It has been ascertained that traditional houses in Sarıyakup Conservation Area have different characteristics compared to the ones in Tepebağ, Kayalıbağ and Ulucami neighborhoods. In conclusion this study stressed the need to restore traditional houses and improve the urban environment in Sarıyakup Urban Conservation Area in order to sustain the unique qualities of this part of the city.

Keywords: Adana, Sarıyakup, urban consevation, traditional house

TEŞEKKÜR

Eğitim sırasında beni olumlu destekleri ile yüksek lisans eğitiminde yönlendiren ve tezimin hazırlanmasında hiç bir zaman yardımını esirgemeyerek her kolaylığı gösteren Sayın Danışmanım Doç. Dr. Duygu SABAN ÖKESLİ' ye çok teşekkür ederim.

Bu çalışmam sırasında benden gerekli desteklerini esirgemeyen ve her an arkamda olan babama, muhterem anneme ve kardeşime teşekkürlerimi sunarım.

Anvar ABDOLAHADİ MOGHADDAM, Temmuz 2013

İÇİNDEKİLER **SAYFA**

ÖZ I
ABSTRACT II
TEŞEKKÜR III
İÇİNDEKİLER IV
ÇİZELGELER DİZİNİ VIII
ŞEKİLLER DİZİNİ X
SİMGELER VE KISALTMALAR XII
1.GİRİŞ 1
1.1. Koruma Düşüncesinin Gelişimi 2
1.2. Koruma Konusunda Çalışan Uluslararası Örgütler ve Hazırlanmış olan Belgeler 4
1.3. Türkiye' de Koruma İle İlgili Yasal Düzenlemeler 6
1.3.1. Cumhuriyetten Önceki Dönemde 6
1.3.2. Cumhuriyet Döneminde 6
1.3.3. 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu 7
1.3.4. Son Yasal Düzenlemeler 8
1.3.4.1. 5226 sayılı Kanun (Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu İle Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun-14.07.2004) 8
1.3.4.2. 5366 Sayılı Kanun (Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun-16.06.2005) 9
1.3.4.3. Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlıklarının ve Sitlerin Tespit ve Tescili Hakkında Yönetmelik (13.03.2012) 11
1.4. Kültür Varlığı ve Sit Kavramları 12
1.4.1. Kültür Varlığı Kavramı 12
1.4.2. Sit Kavramı 13
1.4.2.1. Arkeolojik Sit 14
1.4.2.2. Kentsel Arkeolojik Sit 14

1.4.2.3. Kentsel Sit 15
1.4.2.4. Tarihi Sit 15
1.4.2.5. Düzenlemelerde Tanımı Olmayan Sit Alanları 15
2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR 17
2.1. Kitaplar 17
2.2. Tezler 17
2.2.1. Yüksek Lisans Tezleri 17
2.3. Makaleler 21
2.4. Raporlar 22
3. MATERYAL VE METOD 24
4. ADANA KENTİNE GENEL BAKIŞ 27
4.1. Fiziksel Yapı 27
4.2. Demografik yapı 28
4.3. Tarihsel Gelişim 29
5. BULGULAR VE TARTIŞMA 33
5.1. Sarıyakup Kentsel Sit Alanı 33
5.1.1. Çevresel Özellikler 35
5.1.2. Ulaşım durumu 37
5.2. Kentsel Doku Analizi 38
5.2.1. Arazi Kullanımı 42
5.2.2. Kat Yükseklikleri 42
5.2.3. Zemin Kat Kullanımı 42
5.2.4. Normal Kat Kullanımı 44
5.2.5. Genel Değerlendirme 47
5.3. Sarıyakup Kentsel Sit Alanının Morfolojik Açıdan İncelenmesi 47
5.3.1. Sokak Dokusu 47
5.3.2. Dolu- Boş Oranı 48
5.3.3. Yapı Adası-Parsel İlişkisi 49
5.3.4. Bina- Parsel İlişkisi 51
5.4. Mimari Analiz 52
5.4.1. Çalışma Alanındaki Anıtsal Kültür Varlıkları 52

5.4.1.1. Ulucami 53
5.4.1.2. Küçük Mescit (Halil Bey Mescidi) 54
5.4.1.3. Ulucami Medresesi 55
5.4.1.4. Harem Dairesi (Vakıf Sarayı) 55
5.4.1.5. Ramazanoğlu Türbesi 56
5.4.1.6. Ramazanoğlu Halil Beyin Selamlık Dairesi 57
5.4.1.7. Ramazanoğlu Çarşısı 57
5.4.1.8. Büyük Saat Kulesi 58
5.4.1.9. İnkılâp İlköğretim Okulu 59
5.4.1.10. Emniyet Müdürlüğü Binası 60
5.4.1.11. Irmak Hamam 60
5.4.1.12. Çarşı Hamamı 61
5.4.1.13. Yeni Hamam 62
5.4.1.14. Hasır Pazar Mescidi 63
5.4.1.15. Hasan Ağa Cami 63
5.4.1.16. Memiş Paşa Cami 64
5.4.1.17. Şeyh Zülfo Mescidi 65
5.4.1.18. Alemdar Cami 66
5.4.1.19. Hacı Mahmut Ağa Mescidi 66
5.4.1.20. Hükümet Konağı (Seyhan Kaymakamlığı) 67
5.4.2. Sarıyakup Kentsel Sit Alanındaki Tescilli Sivil Kültür Varlıkları 68
5.4.2.1. Plan Tipolojisi 115
5.4.2.2. Cephe Tipolojisi 117
5.4.2.3. Yapım Tekniği ve Malzeme 119
5.4.2.4. Süsleme Elemanları 119
5.5. Koruma Amaçlı İmar Planı ile Karşılaştırma 120
6. DEĞERLENDİRME 123
KAYNAKLAR 129
ÖZGEÇMİŞ 133

ÇİZELGELER DİZİNİ **SAYFA**

Çizelge 5.1. Sarıyakup Kentsel Sit Alanındaki Geleneksel Konutların Bina-Parsel İlişkisi-Avlu Tipolojisi 52
Çizelge 5.2. 42 Envanter Numaralı Tescilli Sivil Kültür Varlığı 70
Çizelge 5.3. 43 Envanter Numaralı Tescilli Sivil Kültür Varlığı 71
Çizelge 5.4. 44 Envanter Numaralı Tescilli Sivil Kültür Varlığı 72
Çizelge 5.5. 50 Envanter Numaralı Tescilli Sivil Kültür Varlığı 73
Çizelge 5.6. 122 Envanter Numaralı Tescilli Sivil Kültür Varlığı 74
Çizelge 5.7. 123 Envanter Numaralı Tescilli Sivil Kültür Varlığı 75
Çizelge 5.8. 124 Envanter Numaralı Tescilli Sivil Kültür Varlığı 76
Çizelge 5.9. 125 Envanter Numaralı Tescilli Sivil Kültür Varlığı 77
Çizelge 5.10. 126 Envanter Numaralı Tescilli Sivil Kültür Varlığı 78
Çizelge 5.11. 127 Envanter Numaralı Tescilli Sivil Kültür Varlığı 79
Çizelge 5.12. 128 Envanter Numaralı Tescilli Sivil Kültür Varlığı 80
Çizelge 5.13. 129 Envanter Numaralı Tescilli Sivil Kültür Varlığı 81
Çizelge 5.14. 131 Envanter Numaralı Tescilli Sivil Kültür Varlığı 82
Çizelge 5.15. 132 Envanter Numaralı Tescilli Sivil Kültür Varlığı 83
Çizelge 5.16. 133 Envanter Numaralı Tescilli Sivil Kültür Varlığı 84
Çizelge 5.17. 134 Envanter Numaralı Tescilli Sivil Kültür Varlığı 85
Çizelge 5.18. 135 Envanter Numaralı Tescilli Sivil Kültür Varlığı 86
Çizelge 5.19. 136 Envanter Numaralı Tescilli Sivil Kültür Varlığı 87
Çizelge 5.20. 137 Envanter Numaralı Tescilli Sivil Kültür Varlığı 88
Çizelge 5.21. 138 Envanter Numaralı Tescilli Sivil Kültür Varlığı 89
Çizelge 5.22. 139 Envanter Numaralı Tescilli Sivil Kültür Varlığı 90
Çizelge 5.23. 140 Envanter Numaralı Tescilli Sivil Kültür Varlığı 91
Çizelge 5.24. 141 Envanter Numaralı Tescilli Sivil Kültür Varlığı 92
Çizelge 5.25. 142 Envanter Numaralı Tescilli Sivil Kültür Varlığı 93
Çizelge 5.26. 143 Envanter Numaralı Tescilli Sivil Kültür Varlığı 94
Çizelge 5.27. 145 Envanter Numaralı Tescilli Sivil Kültür Varlığı 95
Çizelge 5.28. 146 Envanter Numaralı Tescilli Sivil Kültür Varlığı 96

Çizelge 5.29. 147 Envanter Numaralı Tescilli Sivil Kültür Varlığı..... 97
Çizelge 5.30. 149 Envanter Numaralı Tescilli Sivil Kültür Varlığı..... 98
Çizelge 5.31. 150 Envanter Numaralı Tescilli Sivil Kültür Varlığı..... 99
Çizelge 5.32. 151 Envanter Numaralı Tescilli Sivil Kültür Varlığı..... 100
Çizelge 5.33. 154 Envanter Numaralı Tescilli Sivil Kültür Varlığı..... 101
Çizelge 5.34. 56 Envanter Numaralı Tescilli Sivil Kültür Varlığı..... 102
Çizelge 5.35. 157 Envanter Numaralı Tescilli Sivil Kültür Varlığı..... 103
Çizelge 5.36. 158 Envanter Numaralı Tescilli Sivil Kültür Varlığı..... 104
Çizelge 5.37. 159 Envanter Numaralı Tescilli Sivil Kültür Varlığı..... 105
Çizelge 5.38. 163 Envanter Numaralı Tescilli Sivil Kültür Varlığı..... 106
Çizelge 5.39. 206 Envanter Numaralı Tescilli Sivil Kültür Varlığı..... 107
Çizelge 5.40. 207 Envanter Numaralı Tescilli Sivil Kültür Varlığı..... 108
Çizelge 5.41. 208 Envanter Numaralı Tescilli Sivil Kültür Varlığı..... 109
Çizelge 5.42. 209 Envanter Numaralı Tescilli Sivil Kültür Varlığı..... 110
Çizelge 5.43. 210 Envanter Numaralı Tescilli Sivil Kültür Varlığı..... 111
Çizelge 5.44. 211 Envanter Numaralı Tescilli Sivil Kültür Varlığı..... 112
Çizelge 5.45. 212 Envanter Numaralı Tescilli Sivil Kültür Varlığı..... 113
Çizelge 5.46. 239 Envanter Numaralı Tescilli Sivil Kültür Varlığı..... 114
Çizelge 5.47. Sarıyakup Kentsel Sit Alanındaki Sivil Kültür Varlıklarının Zemin Kat Plan Tipolojisi 115
Çizelge 5.48. Sarıyakup Kentsel Sit Alanındaki Geleneksel Kültür Varlıklarının Normal Kat Plan Tipolojisi 116
Çizelge 5.49. Sarıyakup Kentsel Sit Alanındaki Geleneksel Kültür Varlıklarının Cephe Tipolojisi 118
Çizelge 6.1. Payaslı Oğuz Tarafından Tepebağ Kentsel Sit Alanındaki Geleneksel Konutlar İçin Hazırlanan Normal Kat Plan Tipolojisi 125
Çizelge 6.2. Payaslı Oğuz Tarafından Tepebağ Kentsel Sit Alanındaki Geleneksel Konutlar İçin Hazırlanan Cephe Tipolojisi 126

ŞEKİLLER DİZİNİ **SAYFA**

Şekil 4.1. Adana Kentinin Sınırları 28
Şekil 5.1. Sarıyakup Kentsel Sit Alanının Adana Kent Merkezindeki Konumu 34
Şekil 5.2. Sarıyakup Kentsel Sit Alanının Arazi Kullanımı 35
Şekil 5.3. 23003 Ve Sarıyakup Sokakları Üzerinde Oluşan Meydancıklar 37
Şekil 5.4. Sarıyakup Mahallesindeki Yapı Adaları Ve Çalışma Kapsamında Verilen Numaralar 38
Şekil 5.5. Sarıyakup Kentsel Sit Alanındaki Yapıların Kat Yükseklikleri 43
Şekil 5.6. Sarıyakup Kentsel Sit Alanındaki Yapıların Zemin Kat Kullanımı 45
Şekil 5.7. Sarıyakup Kentsel Sit Alanındaki Yapıların Normal Kat Kullanımı 46
Şekil 5.8. Sarıyakup Kentsel Sit Alanının Sokak Dokusunun 1938 ve 2013 Yılları Karşılaştırması 48
Şekil 5.9. Sarıyakup Kentsel Sit Alanının Dolu- Boş Oranı 49
Şekil 5.10. Sarıyakup Kentsel Sit Alanındaki Yapı Adası-Parsel İlişkisi 50
Şekil 5.11. Sarıyakup Kentsel Sit Alanının Ada- Parsel Analizi 50
Şekil 5.12. Sarıyakup Kentsel Sit Alanı Yapı Adası- Parsel İlişkisine Dair Detay 51
Şekil 5.13. Sarıyakup Kentsel Sit Alanı İçerisindeki Anıtsal Kültür Varlıkları 53
Şekil 5.14. Ulucami' nin Planı ve Görünümü 54
Şekil 5.15. Küçük Mescidin Planı ve Görünümü 54
Şekil 5.16. Ulucami Medresesi'nin Planı ve Görünümü 55
Şekil 5.17. Ramazanoğulları Harem Dairesi 56
Şekil 5.18. Ramazaoğlu Türbesi 56
Şekil 5.19. Ali Münif Yeğenağa Caddesi Üzerinde Yapılan Yeni Tuz Hanı 57
Şekil 5.20. Ali Münif Yeğenağa Caddesine Bakan Ramazanoğlu Çarşısı 58
Şekil 5.21. Adana Büyük Saat Kulesi 59
Şekil 5.22. İnkılâp İlköğretim Okulu 59
Şekil 5.23. Adana Emniyet Müdürlüğü Binası 60
Şekil 5.24. Seyhan Nehrine Yakın Yapılan Irmak Hamamı 61

Şekil 5.25. Büyük Saat Kulesi'nin Karşısında Yapılan Çarşı Hamamı'nın Giriş Kapısı 62
Şekil 5.26. Sarıyakup Kentsel Sit Sınırları İçerisinde Yer Alan Yeni Hamam'ın Planı ve Görünümü 62
Şekil 5.27. Sarıyakupkentsel Sit Alanındaki Hasır Pazar Mescidi 63
Şekil 5.28. Sarıyakup Mahallesindeki Hasan Ağa Cami 64
Şekil 5.29. Sarıyakup Mahallesindeki Memiş Paşa Cami..... 65
Şekil 5.30. Şeyh Zülfo Mescidinin Görünümü 65
Şekil 5.31. 22017 Sokak Üzerinde Yapılan Alemdar Cami..... 66
Şekil 5.32. Hacı Mahmut Ağa Cami 67
Şekil 5.33. Hükümet Konağının Planı ve Görünümü 68
Şekil 5.34. Sarıyakup Kentsel Sit Alanındaki Tescilli Geleneksel Konutların Envanter Numaralarına Göre Konumları ve Mevcut Durumları 69
Şekil 5.35. 30.06.1998 tarih ve 3106 sayılı Adana Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu kararı ile onaylanan Adana Koruma Amaçlı İmar Planı 121

SİMGELER VE KISALTMALAR

KTVKK	: Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu
Ç.Ü.	: Çukurova Üniversitesi
G.E.E ve A.Y.K	: Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu
KAİP	: Koruma Amaçlı İmar Planı
KTVKKK	: Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu
Bkz	: Bakınız

1.GİRİŞ

Adana Çukurova Bölgesinde yer alan, Seyhan Nehri üzerindeki tek kent olarak tarih boyunca önemini korumuş ve çeşitli uygarlıklara ev sahipliği yapmış bir kenttir. Kentin tarihi yerleşim yeri olan ve halen kent merkezi niteliğini taşıyan alan çeşitli anıtsal ve sivil kültür varlıklarını bünyesinde barındırmaktadır. Adana kentindeki bu kültür varlıklarının ve kent dokusunun korunması için Adana Kültür ve Tabiat Varlıklarının Koruma Kurulu tarafından 1994 tarih ve 1807 Sayılı kararı ile Adana Kent Merkezinin bir bölümü 3. derece Arkeolojik Sit Alanı olarak belirlenmiştir. Bu alan kuzeyde İnönü Caddesi, doğuda Seyhan Nehri, Güneyde Şıh Zilfo Mescidi ve batıda 5 Ocak Meydanı ile sınırlanmıştır. Bu alanın içerisinde Kuruköprü, Tepebağ ve Sarıyakup Kentsel Sit Alanları olmak üzere üç farklı kentsel sit alanı bulunmaktadır. Literatür taraması sonucunda Tepebağ Kentsel Sit Alanı'nın koruma sorunlarının ve barındırdığı kültür varlıklarının mimari özelliklerinin araştırmalara konu olduğu görülmüştür. Bu çalışmada bu zamana kadar hakkında araştırma yapılmamış olan Sarıyakup Kentsel Sit Alanı üzerine yoğunlaşılmıştır. Çalışmanın amacı mahallenin tarihi dokusunu ortaya koymak, geçmişten günümüze değişimini ve kent açısından önemini vurgulamak, mahalledeki kültür varlıklarını detaylı bir şekilde belgeleyerek ortak özelliklerini tespit etmektir.

Bu amaç doğrultusunda kentin ve Sarıyakup Kentsel Sit Alanının eski ve yeni haritaları karşılaştırılmış, sokak dokusundaki ve yapı adası - parsel ilişkisindeki değişimler tespit edilmeye çalışılmıştır. Ayrıca mevcut durumda yapıların kat yükseklikleri, zemin kat kullanımları ve normal kat kullanımları tespit edilmiş, böylece alanın fiziki yapısı ortaya çıkarılarak bu yapı içerisinde kültür varlıklarının oluşturduğu doku, konumları, mekansal ilişkileri tartışılmıştır. Çalışmada Sarıyakup Kentsel Sit Alanındaki anıtsal kültür varlıkları tanıtılmış, buna ilave olarak tescilli geleneksel konutlar üzerine yoğunlaşılarak geleneksel konutların yapı-parsel ilişkisi, zemin kat plan şemaları, yaşam katı plan şemaları ve cepheleri incelenerek plan ve cephe tipolojileri hazırlanmıştır.

Sonuç olarak, Sarıyakup Kentsel Sit Alanının özellikle geleneksel konutlar bağlamında kent merkezinde belirlenmiş diğer kentsel sit alanı olan Tepebağ Kentsel

Sit Alanında ve diğer mahallelerde inşa edilmiş geleneksel konutlarla olan benzerlik ve farklılıkları ortaya çıkarılarak Sarıyakup Kentsel Sit Alanının yapısal ve dokusal özellikleri belirlenmeye çalışılmıştır.

1.1. Koruma Düşüncesinin Gelişimi

İlk çağlardan beri uygarlıklar farklı nedenlerle tarihi yapılarını korumaya çalışmıştır. Rönesans' a kadar dinsel, şövalyesel ve siyasal nedenlerle korunmaya başlanan yapılar, Rönesans döneminde Papalar tarafından korunmuş, 18 yy' da Fransız İhtilali sonucunda gerçekleşen yıkımlara tepki olarak ' koruma' düşüncesi ortaya çıkmış, bunun sayesinde mimari eserleri korumaya yönelik ilk çalışmalara başlanmıştır. Bu ilk çalışmalarda koruma aktivitesinin konusu şatolar, saraylar ve kiliseler gibi tarihi anıtlar olmuştur. 19. Yüzyılın ikinci yarısında başlayan restorasyon çalışmalarında, genel mimarlık anlayışı etkili olmuştur. Çağın, geçmiş dönemleri yeniden canlandırmaya çalışan ve özgün üsluplar yaratamayan eklektisist mimarlık anlayışı, dönemin restorasyon ölçütlerini belirlemiştir. Yapıtı özgün hale getirmek için yalnız kendisinden değil, dönemin diğer yapıtlarının üslup analizlerinden de yararlanılarak yapılan çalışmalar, üslup birliği olarak adlandırılmıştır. Bu uygulamalarla birçok anıtın geç devir ekleri ortadan kaldırılmış ve yapısal belgeler yok edilmiştir. Stilistik Rekompozisyon ilkesiyle pek çok yapının özgün ayrıntısı yok olmuş, yapıldığı dönemin tipik özellikleri ne ise o kabul edilip, yapı o döneme döndürülmeye çalışılmıştır. 1880-1890 yılları arasında Stilistik Rekompozisyonun egemenliğine ve romantik görüşün pasif savunma ve kaderciliğine karşı iki yeni söylem ortaya çıkmıştır:

İtalya' da (1854-1933) yılları arasında Luca Beltrami tarafından ortaya çıkmış olan restorasyonbelgelerinin yeterliliği ve güvenilirliği açılarından incelenerek anıtların, tarihi belgelerden sağlanacak somut verilerine dayanılarak restore edilmesi önerilmiştir. Tarihi restorasyon en önemli örneği Milano ′ daki Sforza Şatosu' nun restorasyonudur. Şatonun 16. Yüzyılda yıkılmış olan kulesi çizim, maket ve tabloların sağladığı bilgilere dayanılarak yeniden inşa edilmiştir.

1836-1914 yılları arasında yaşamış olan Camillo Boito, o zamana kadar geliştirilmiş ve uygulanmış olan restorasyon anlayışlarını uzlaştırıp birleştirmiştir. Boito'nun 1883 yılında geliştirdiği çağdaş onarım kuralları şöyledir (Ahunbay, 1996, s: 18):

1. Anıtlar tüm insanlığın tarihidir, yapılacak değişiklik yanıltıcı sonuç ve hükümlere yol açabilir.
2. Sağlamlaştırma onarımdan, onarım ise restore etmekten daha iyidir. Yenileme ve eklerden kaçınılmalıdır.
3. Ek yapı yapılması gerekirse bunlar somut verilere dayandırılmalıdır, yapının görsel bütünlüğüne ve biçimine saygı gösterilmeli ve başka malzemeler yerleştirilmelidir.
4. Sonraki dönem ekleri anıtın bir parçası olarak kabul edilmeli ve korumaya çalışılmalıdır.
5. Restorasyon sırasında yapılan işlemler rapor, çizim ve fotoğraflar halinde belgelenmelidir.

Bu ilkeler Gustavo Giovannoni' nin (1873-1947) katkılarıyla yayınlanmış ve kabul görmüştür. 20. yüzyılda bu ilkeler ışığında koruma ve restorasyon konuları uluslararası ortamda tartışılmış ve kurulan örgütler ve hazırlanan belgelerle koruma kavramının genel prensipleri ve yaklaşımlar belirlenmiştir.

Koruma konusunda hazırlanmış olan ilk Uluslararası belge 1931 yılında Tarihi Anıtların Korunması ile ilgili Mimar ve Teknisyenlerin Birinci Uluslararası Kongeresi sonucunda yayınlanan ve Atina Tüzüğü olarak bilinen belgedir. Tüzükte belirtilen genel ilkeler şöyledir (Ahunbay, 1996, s:18):

- Yapıların yaşamlarını sürdürebilmeleri için kullanılmaları gerekir, ancak onlara saygılı olunmalıdır.
- Özel mülkiyetteki anıtların korunabilmeleri için kamu yetkilileri koruyucu önlemler alabilecek biçimde güçlendirilmelidir

- Tarihi yapıtların çevrelerine saygı gösterilmeli, bazı yapı kümeleri ve pitoresk oluşumlar korunmalıdır
- Anıtların onarımında çağdaş tekniklerin sunduğu bütün olanaklar akıllıca kullanılmalıdır
- Her ülkenin anıt belgeliğini oluşturması ve koruma konusunda uluslararası bilgi ve deneyim alışverişi, işbirliği yapılması önerilmiştir.

1.2. Koruma Konusunda Çalışan Uluslararası Örgütler ve Hazırlanmış olan Belgeler

Atina Tüzüğü'nün yayınlanmasından kısa bir süre sonra başlayan 2. Dünya Savaşı Avrupa ülkelerinde büyük yıkımlara neden olmuş ve tarihi yapıların korunması her zamankinden fazla önem kazanmıştır. Bu çerçevede 4 Kasım 1946 tarihinde kurulan UNESCO (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu) bilim ve kültür alanlarında çalışan uluslararası bir örgüttür. UNESCO' nun misyonu konusunda genelde kabul gören görüşe göre örgüt, *uluslararası alanda entelektüel işbirliğini özendirecek, bunu sağlamak için gerekli koşulları bir araya getirecek, bu iş birliği için bir forum oluşturacaktır; kalkınma için iş birliği yapılmasını sağlayacaktır; üye ülkeleri evrensel etiğe uygun davranmaya özendirecektir (*Madran ve Özgönül, 2005, s:112).

Avrupa kıtası özelinde ise 19 Aralık 1954' de Avrupa ülkelerini koruma konusunda uluslararası çapta örgütleyen "Avrupa Konseyi" kurulmuştur. Avrupa kültürel sözleşmesiyle bir araya gelen ülkeler kıtanın kültürel mirasını korumak amacıyla birleşip, bilimsel araştırmaları destekleyerek Avrupa' *y*ı tehdit eden tehlikelere karşı ortak savunma yöntemi geliştirmeye ilişkin projeler yürütmüşlerdir. Ayrıca konseye bağlı olan ülkeler kendi yasal düzenlemeleri ve yöntemsel yapılarıyla gerekli uyarlamaları yaparak korumaya yönelik çalışmalarını sürdürmektedirler.

Kültür mirasının korunmasına odaklanan ICCROM, 1959 yılında Roma' da, taşınır ve taşınmaz mirası koruma, bilimsel sorunları üzerine belge toplama,

araştırmaları destekleme, teknik danışmanlık yapma, eleman yetiştirme ve restorasyon uygulamalarının düzeyini yükseltme amacıyla kurulmuştur.

1965 yılında kurulan Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi ise koruma uzmanlarıyla toplantılar düzenleyerek çalışmaların sürekliliğini sağlamakta, kongrelerde alınan kararları yayınlayarak paylaşmaktadır.

Koruma konusunda çalışan örgütler ve yapılan toplantılar kültür mirası konusunda yeni ilkelerin belirlenmesinde rol oynamıştır. Venedik Tüzüğü olarak bilinen ve 1964 yılında gerçekleşen " Tarihi Anıtların Korunması ile ilgili Mimar ve Teknisyenlerin 2. Uluslararası Kongresi " sonuç bildirgesinde aşağıdaki ilkeler benimsenmiştir (Ahunbay, 1996, s:150):

Madde 1- Tarihi anıt kavramı sadece bir mimari eseri içine almaz, bunun yanında belli bir uygarlığın, önemli bir gelişmenin, tarihi bir olayın tanıklığını yapan kentsel ya da kırsal bir yerleşmeyi de kapsar. Bu kavram yalnız büyük sanat eserlerini değil, ayrıca zamanla kültürel anlam kazanmış daha basit eserleri de içerir.

Madde 2- Anıtların korunması ve onarımı için, mimari mirasın incelenmesine ve korunmasına yardımcı olabilecek bütün bilim ve tekniklerden yararlanılmalıdır.

Madde 3- Anıtların korunmasında ve onarılmasındaki amaç, onları bir sanat eseri olduğu kadar bir tarihi belge olarak da korumaktır.

Madde 4- Anıtların korunmasında, her zaman onları herhangi bir yararlı toplumsal amaç için kullanmak arzu edilir, fakat bu nedenle yapının planı ya da bezemeleri değiştirilmemelidir.

Madde 5- Anıtın korunması, ölçeği dışına taşmamak koşuluyla çevresinin de bakımını içine almalıdır. Eğer geleneksel ortam varsa, olduğu gibi bırakılmalıdır. Kütle ve renk ilişkilerini değiştirecek hiçbir yeni eklentiye, yok etmeye ya da değiştirmeye izin verilmemelidir.

Madde 6- Bir anıt tanıklık ettiği tarihin ve içinde bulunduğu ortamın ayrılmaz bir parçasıdır. Anıtın tümünün ya da bir parçasının başka bir yere taşınmasına, anıtın korunmasında bunu gerektirdiği ya da çok önemli ulusal veya uluslararası çıkarların bulunduğu durumlar dışında izin verilmemelidir.

Madde 7- Anıtın tamamlayıcı öğeleri sayılan heykel, resim gibi süslemeler, ancak bunları korumanın başka çaresi yoksa yerlerinden kaldırılabilir.

Özetlemek gerekirse halen koruma konusunda birincil metin olara kabul edilen Venedik Tüzüğünde " Tarihi Anıt " kavramı yalnızca büyük sanat eserlerini değil, zamanın geçmesiyle kültürel anlam kazanmış daha basit eserleri de içine alacak şekilde genişletilmiştir. Ayrıca Tarihi Anıt kavramı yeniden tanımlanmış, tek yapıdan belli bir uygarlığın, önemli bir gelişmenin, tarihi bir olayın tanıklığını yapan kentsel ya da kırsal yerleşme boyutuna geçilmiştir.

1.3. Türkiye' de Koruma İle İlgili Yasal Düzenlemeler

1.3.1. Cumhuriyetten Önceki Dönemde

Türkiye' de ilk olarak 13 Şubat 1869 yılında yürürlüğe giren Asarı-ı Antika Nizamnamesi ile Kültür Varlıklarını Koruma düşüncesi yasal mevzuata konu olmuştur. Bu ilk yasada yabancı araştırmacıların yapacakları arkeolojik kazılar izne bağlanmış ve kazılarda elde edilen buluntuların yurt dışına çıkarılması engellenmiştir. 1874, 1884 ve 1906 yıllarında yapılan değişiklerle mevzuat yenilenmiş ve şartlara uyum sağlamaya çalışarak genişletilmiştir.

1906' da son düzenlemesi yapılan Asar-ı Atika Nizamnamesi ve 1912' de yayımlanan " Muhafaza-i Abidat Kanunu" ile " Esvar ve Kala-i Antika' dan Belediyelere Vilayete Terk Olunacak Yerler Hakkında Kanun" Cumhuriyet Döneminde de kullanılmıştır.

1.3.2. Cumhuriyet Döneminde

Cumhuriyet Döneminde Kültür Varlıklarının Korunması ile ilgili ilk düzenleme 1923 yılında Asar-ı Antika ve Müzeler Müdürlüğü'nün kurulması olmuştur. 1931 yılında Maarif Vekaleti kültür varlıklarının envanterinin hazırlanmasını istemiş ve 1933 yılında 3500 anıt için envanter fişleri hazırlanmıştır. 1933 yılında 2290 sayılı " Belediye Yapı ve Yollar Kanunu ve 1936 yılında Vakıflar Kanunu çıkarılmıştır. 1944 yılında ise Eski Eserler ve Müzeler Umum Müdürlüğü ve

1951 yılında Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olarak Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu (G.E.E ve A.Y.K) oluşturulmuştur.

25 Nisan 1973 yılında ise tüm bu kanunlar kaldırılarak yerine 1710 sayılı Eski Eserler Kanunu çıkarılır. Bu kanunla arkeolojik, tarihi ve doğal sit kavramları getirilmiştir ve korunacak özellikleri bulunan doğal ya da insan yapısı ya da ikisinin ortak ürünü olan alanlar, "sit" olarak tanımlanmıştır. 1973-1982 yılları arasında 100 kentsel sit, 3442 anıtsal yapı ve 6815 Geleneksel mimarlık örneği tescil edilir.1710 sayılı Eski Eserler Kanunu tarihi çevrenin doku bütünlüğüyle korunmasına olanak veren ilk yasadır. On yıl yürürlükte kalan Eski Eserler Kanunu 21 Temmuz 1983' de kalkarken yerine 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kabul edilmiştir. 2863 sayılı kanun çeşitli ilaveler ve değişikliklerle halen yürürlüktedir.

1.3.3. 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu

2863 Sayılı Kanun' la *korunması gerekli taşınır ve taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları ile ilgili tanımları belirlemek, yapılacak işlem ve faaliyetleri düzenlemek, bu konuda gerekli ilke ve uygulama kararlarını alacak teşkilatın kuruluş ve görevlerini tespit etmek*" amaçlanmıştır.

2863 sayılı Kanunun 6. Maddesinde korunması gereken Kültür Varlıkları "*Korunması gerekli tabiat varlıkları ile 19. Yüzyıl sonuna kadar yapılmış taşınmazlar, belirlenen tarihten sonra yapılmış olup, önem ve özellikleri bakımından Kültür ve Turizm bakanlığınca korunmalarında gerek görülen taşınmazlar, Sit alanı içinde bulunan taşınmaz kültür varlıkları, Milli tarihimizdeki önemleri sebebiyle zaman kavramı ve tescil söz konusu olmaksızın, Milli Mücadele ve Türkiye Cumhuriyeti' nin kuruluşunda büyük tarihi olaylara sahne olmuş binalara ve tespit edilecek olanlar ile Mustafa Kemal Atatürk tarafından kullanılmış evler"* olarak belirlenmiştir.

Bu kanunla korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının tespiti görevi Kültür ve Turizm Bakanlığına verilmiş, yapılacak tespitlerin Koruma Yüksek Kurulu Kararı ile tespit olunması gerektiği belirlenmiştir.

2863 Sayılı Kanunla belirlenmiş olan Koruma Yüksek Kurulu' nun görevleri 52. Maddede şöyle açıklanmıştır:

a) korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının korunması ve restorasyon ile ilgili işlerde uygulanacak ilkeleri belirlemek,
b) Kültür ve Turizm bakanlığınca tespit olunan korunması gerekli kültür ve tabiat varlıklarının tescilini yapmak,
c) Anılan varlıklarla ilgili olarak Yüksek Kurula intikal edecek veya bizzat bilgi edindiği konu ve uyuşmazlıklar hakkında Kültür ve Turizm Bakanlığı' na görüş bildirmek,
d) İlke kararı ve diğer görüşler doğrultusunda yapılacak uygulamalarda Kültür ve Turizm Bakanlığı' na yardımcı olmak ve sonuçlarını izlemek,
e) Bu kanunla verilen diğer görevleri yapmak,

Koruma Bölge Kurulları' nın görevi ise Yüksek Kurul' un verdiği ilke kararlarına uymak şartıyla, uygulamaya yönelik kararlar almak olarak belirlenmiştir (Madde 57).

1.3.4. Son Yasal Düzenlemeler

1.3.4.1. 5226 Sayılı Kanun (Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu İle Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun-14.07.2004)

2004 yılında 5226 sayılı Kanun ile Koruma Yüksek Kurullarının ve Koruma Kurullarının görevleri yeniden belirlenmiştir. Koruma Yüksek Kurullarının görevleri; ilkeleri belirlemek, bölge kurulları arasında koordinasyonu sağlamak ve Bakanlığa doğru görüş göstermek olarak belirlenmiş iken; Koruma Bölge Kurullarının görevleri; "tescil yapmak, gruplandırma yapmak, sit alanlarının tescilinden sonra 3 ay içinde geçiş dönemi yapılanma şartlarını belirlemek, Koruma Amaçlı İmar Planlarını ve plan değişikliklerini inceleyip karar almak, tescilli

yapıların koruma alanının tespiti, tescil kaydının düşürülmesi ve uygulamaya yönelik kararlar" olarak tanımlanmıştır.

1.3.4.2. 5366 Sayılı Kanun (Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun-16.06.2005)

2005 yılında yayınlanan Kanunun amacı, büyükşehir belediyeleri, sınırları içindeki ilçe ve ilk kademe belediyeleri, il, ilçe belediyeleri ve nüfusu 50.000'in üzerindeki belediyelerce ve bu belediyelerin yetki alanı dışında İl Özel İdarelerince, yıpranan ve özelliğini kaybetmeye yüz tutmuş; kültür ve tabiat varlıklarının, koruma kurullarınca sit alanı olarak tescil ve ilan edilen bölgeler ile bu bölgelere ait koruma alanlarının, bölgenin gelişimine uygun olarak yeniden inşa ve restore edilerek, bu bölgelerde konut, ticaret, kültür, turizm ve sosyal donatı alanları oluşturulması, tabii afet risklerine karşı tedbirler alınması, tarihi ve kültürel taşınmaz varlıklarının yenilenerek korunması ve yaşatılarak kullanılmasıdır. Bu Kanun, yukarıda belirtilen amaçlar doğrultusunda oluşturulacak olan yenileme alanlarının tespitine, teknik altyapı ve yapısal standartlarının belirlenmesine, projelerinin oluşturulmasına, uygulama, örgütlenme, yönetim, denetim, katılım ve kullanımına ilişkin usul ve esasları kapsamaktadır.

Bu kanunun 4. Maddesiyle Koruma Uygulama ve Denetim Büroları kurulmuş ve görevleri şöyle açıklanmıştır:

a) Taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarında yapılacak olan tadilat ve tamirat uygulamaları öncesinde yapıyı incelemek ve yapılacak onarıma ilişkin koşulların belirtildiği onarım ön izin belgesi düzenlemek.
b) Taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları, bunların koruma alanları ve sit alanlarında, tadilat ve tamiratların; özgün biçim ve malzemeye uygun olarak gerçekleştirilmesini denetlemek, uygun bulunanlara onarım uygunluk belgesi düzenlemek.

c) Tadilat ve tamirat kapsamında başlanılan onarımlarda esaslı onarım gereğinin saptanması durumunda onarımı durdurarak konuyu belgeleriyle Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğüne iletmek.

d) Taşınmaz kültür ve tabiat varlığı parseline bitişik parsellerde ve koruma alanlarında yer alan ve yürürlükteki yasal düzenlemelere göre ruhsatı bulunan tescilsiz taşınmazlardaki tadilat ve tamirat uygulamalarına, varsa koruma amaçlı imar planı koşulları da dikkate alınarak izin vermek ve denetlemek.

e) Koruma Bölge Kurulları tarafından uygun görülen koruma amaçlı imar planlarının plan hükümleri çerçevesinde uygulanmasını denetlemek.

f) Koruma bölge kurulları tarafından onaylanmış rölöve, restitüsyon ve restorasyon projelerine ilişkin uygulamaları denetlemek, projesine uygun tamamlanan uygulamalar için kullanma izin belgesi düzenlemek.

g) Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları ile bunların koruma alanlarında Koruma Yüksek Kurulunun ilke kararları, Koruma Bölge Kurulu kararlarına aykırı ve ruhsatsız olarak yapılan inşaatlar ile koruma amaçlı imar planlarında, plana; sitlerde, sit şartlarına aykırı olarak inşa edilen yapılar hakkında imar mevzuatına göre gerekli işlemleri yapmak, uygulamayı durdurarak konuyu belgeleriyle koruma bölge kurulu müdürlüğüne iletmek.

h) Tescilli kültür varlıklarının mail-i inhidam olmaları halinde can ve mal güvenliğinin sağlanması için gerekli işlemleri yaparak durumu Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğüne iletmek.

i) Maliki bulunduğu taşınmaz kültür varlığının onarımını gerçekleştiremeyecek durumda olan maliklere ilgili idarelerce yapılacak mali yardımlar ile ilgili düzenlemeleri gerçekleştirmek.

j) Maliki bulunduğu taşınmaz kültür varlığının onarımını gerçekleştiremeyecek durumda olan maliklere ilgili idarelerce yapılacak teknik eleman yardımında doğrudan görev almak ya da bu görevi üstlenenleri denetlemek.

1.3.4.3. Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlıklarının ve Sitlerin Tespit ve Tescili Hakkında Yönetmelik (13.03.2012)

21.7.1983 tarihli ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununda (Madde 3, Fıkra 3) sit "*Tarih öncesinden günümüze kadar gelen…, yaşadıkları devirlerin sosyal, ekonomik, mimari ve benzeri özelliklerini taşıyan*" olarak tanımlanmıştır. Bu kavram 13.03.2012' de yürürlüğe giren yönetmelik ile yeniden tanımlanmıştır. Bu Yönetmelik, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarının Koruma Kanunu' nun yedinci ile onuncu maddelerine dayanılarak sit alanlarını, "*tarihi, ekonomik, mimari ve benzeri özelliklerini yansıtan kent ve kent kalıntıları, kültür varlıklarının yoğun olarak bulunduğu sosyal yaşama konu olmuş veya önemli tarihi hadiselerin cereyan ettiği yerler ve tespiti yapılmış tabiat özellikleri ile korunması gerekli alanları, öncesinden günümüze kadar gelen çeşitli medeniyetlerin ürünü olup ve yaşadıkları devirlerin sosyal durumun anlatan alanlar*" olarak tanımlamaktadır.

Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıklarının ise tanımı aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiştir:

- Korunması gerekli Tabiat Varlıkları ile 19 uncu yüzyıl sonuna kadar yapılmış taşınmazlardan olması,
- 19 uncu yüzyıl sonundan sonra yapılmış olmasına rağmen önem ve özellikleri bakımından korunmasına gerek görülmesi,
- Taşınmazların sit alanı içinde bulunması,
- Taşınmazın milli tarihimizdeki önemleri sebebiyle zaman unsuru ve tescil söz konusu olmaksızın Milli Mücadele ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunda büyük tarihi olaylara sahne olmuş binalar ve tespit edilecek alanlar ile Mustafa Kemal Atatürk tarafından kullanılmış evlerden olması,
- Taşınmaz tabiat varlıklarının ender bulunan değişik özelliklere sahip olması,

- Tek yapılar için; taşınmazın sanat değeri, mimari, tarihi, estetik, mahalli, arkeolojik değerler kapsamı içinde; strüktürel, dekoratif, yapısal durum, malzeme, yapım teknolojisi, şekil bakımından özellik arz etmesi,
- Kentsel sitler için; korunması gerekli kültür varlığı özelliği gösteren tek yapıların yoğunluk, mimari, tarihi bütünlük göstermesi,
- Arkeolojik sitler için; yazılı bilgi, sathi kalıntılar, bilimsel araştırmalar, çevresel gözlemler, ekolojik gözlemler, bilimsel tahmin ve topografik yapı yönlerinden niteliklere sahip olması,
- Tabii sitler için; bilimsel araştırma, jeolojik yapı, çevresel gözlemler, ekolojik gözlemler ve topografik yapı hususlarında özellikleri bulunması,
- Tarihi sitler için; yazılı bilgi ve tarihi araştırmalar sonucunda önemli tarihi olayların cereyan ettiği hususunun sabit olması.

1.4. **Kültür Varlığı ve Sit Kavramları**

Korumanın temel sorunlarından birisi neyin korunacağıdır. Ahunbay (1996) korunacak değerleri "taşınır ve taşınmaz" Kültür Varlığı olarak iki ana bölümde incelemiştir. Resim, heykel, seramik kaplar, cam, pencere, deri eşya, halı, kilim, sikke, el yazmaları ve benzerleri, taşınma özelliğine sahiptir. Kültür varlığında taşınabilecek eşyalara menkul denilmektedir. Taşınmaz kültür ve doğal varlıkları ise iki grupta "anıtlar ve sitler" olarak açıklanmıştır. Anıtlar ve külliyeler tek yapı ya da grup şeklinde olabilir. Tek yapıdan daha geniş sınırlara doğru geliştirilen anıt kavramı, anıt kent, anıt ülke, anıt kıta boyutlarına ulaşmıştır. Sit ise korunacak doğal yapı, insan yapısı ya da ikisinin ortağı alana denilmektedir. Sit alanları özelliklerine göre doğal, tarihi, arkeolojik, kentsel, kırsal ve karmaşık sitler olarak tanımlanmıştır.

1.4.1. Kültür Varlığı Kavramı

2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun 3/a Maddesinde, Kültür Varlıkları kavramı "*tarih öncesi ve tarihi devirlere ait bilim, kültür, din ve güzel sanatlarla ilgili bulunan, yer üstünde, yer altında ve su altındaki*

bütün taşınır ve taşınmaz varlıklar" olarak tanımlanmıştır. Korunması gereken Kültür Varlığının belli değer ve özelliklere sahip olması gerektiği ve değerlerin çeşitli kaynaklara göre sınıflandırılması gerektiği ifade edilmiş, bu değerlerden bazıları şu şekilde açıklanmıştır (Madran ve Özgönül, 2005, s: 61-75):

Süreklilik değeri, (*Kültür Varlığının sürekli kullanılması ve alan içinde yer bulmasıdır*). Tarihi değeri, (*1. bir yapı ya da grup yapının, tarihteki bir olayla ilgisi olan ve kentin yaşamında etkisi olan değerlendirmelerdir, 2. yaşlı olmakla alakalıdır yani bir tarihi yapının, yaşlandıkça değeri çoğalmaktadır*). Anı değeri, (*her cemiyetin geçmişle ilgili anıları vardır, bu anılar bazen bir yapı ile işaretlenmiştir*). Mitolojik değeri, (*ilgili alanda yaşayan insanlar yapıyı, bir efsaneyle ilişkilendirebilirler*). Artistik ve teknik değeri, (*Kültür Varlığının teknik, yapısal ve süsleme özelikleridir*). Özgünlük değeri, (*yapıdaki mimari unsurlar, belli dönemin mimarlığını temsil etmektedir*). Enderlik değeri, (*nadir bulunan yapılar ve sit alanları, enderlik değerine sahiptir*). Teknik değeri, (*determinantların birden fazlasının bir araya gelmesidir, örneğin bir yapı grubunun aynı zamanda, aynı mimari üslupla inşa edilmesi ve yapı gurubunun değerini daha fazla artırır*). Grup değeri, (*kültür varlıklarının bir arada bulunmasından kaynaklanan bu değer yatay ve düşey olarak ikiye ayrılır. Düşey grup değeri arkeolojik alanlar ve yatay grup değeri İslam sanatlarında "külliye" olarak tanımlanır*). Homojenlik değeri, (*Alan içindeki parseller, sokaklar, meydanlar ve benzerleri alanda dağılmıştır*).

1.4.2. Sit Kavramı

Tarihi, ekonomik, mimari ve benzeri özellikleri yansıtan kent ve kent kalıntıları, kültür varlıklarının yoğun olarak bulunduğu sosyal yaşama konu olmuş veya önemli tarihi hadiselerin cereyan ettiği yerler ve tespiti yapılmış tabiat özellikleri ile korunması gerekli alanlar, tarih öncesinden günümüze kadar gelen çeşitli medeniyetlerin ürünü olup ve yaşadıkları devirlerin sosyal durumunu anlatan alanlar, sit olarak tanımlanmaktadır. Madran ve Özgönül (2005, s:15) bu tanımın GEEAYK'ın kent ve kasabaların değerlerinin bir bütün olarak ele alınması, değerlendirilmesi, korunması ve geliştirilmesinin gerekliliğini gözeterek almaya

başladığı bazı ilke kararlarının sonucu olduğunu ifade etmektedir. 2863 sayılı kanunda sit alanları özelliklerine göre arkeolojik sit, tarihi sit, doğal sit, kentsel sit, kentsel arkeolojik sit ve mevcut yasal düzenlemelerde tanımı olmayan sit alanları olarak gruplandırılmıştır.

1.4.2.1. Arkeolojik Sit

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulunun (KTVKYK) 658 sayılı ilke kararında arkeolojik sit alanı "*insanlığın varoluşundan günümüze kadar ulaşan eski uygarlıkların yeraltında, yerüstünde ve su altındaki ürünlerini, yaşadıkları devirlerin sosyal, ekonomik ve kültürel özelliklerini yansıtan her tür varlığın yer aldığı alanlar ve yerleşmeler*" olarak tanımlamıştır. Madran ve Özgönül (2005) arkeolojik sit alanını uygun şekilde değerlendirmek için üç aşama belirlemiştir. Birinci aşama, alanda bilimsel ve teknolojik çalışmaların yapılması, ikinci aşama alandaki belli yapılarda belli çalışmaların yapılması ve üçüncü aşama koruma amacıyla yapılarda yenileme yapılmasını kapsamaktadır. Böylece arkeolojik alanın uygun şekilde değerlendireceği savunulmaktadır.

1.4.2.2. Kentsel Arkeolojik Sit

2863 sayılı Kanun kapsamına giren Arkeolojik Sitlerle birlikte korunması gerekli kentsel dokuları içeren ve bu özellikleri ile bütünlük arz eden alanlara Kentsel Arkeolojik Sit denilmektedir. KTVKYK'nın 658 sayılı ilke kararında kentsel arkeolojik sit alanlarında, arkeolojik değerlerin sağlıklı ve kapsamlı envanter çalışmasının yapılması, bu çalışma sonucunda hazırlanacak olan planlar onaylanmadan parsel ölçeğinde uygulamaya geçilmemesi, ayrıca yapılacak çalışma sırasında ortaya çıkacak unsurların düzenine önem verilmesi ve modern teknolojinin bu alanda kullanılması sonucunda çıkacak olan unsurların göreceği zararın en aza indirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Madran ve Özgönül (2005, s: 29) Kentsel Arkeolojik Sit Alanını "Yaşanılan kentte daha önceden yaşanmış kültürler ve onlara ilişkin olarak halen izlenebilen ya da araştırmalar sonunda ortaya çıkan arkeolojik

değerlerin korunması, sunumu ve çağdaş yaşamla ilişkilerinin düzenlenmesi" olarak açıklamaktadır.

1.4.2.3. Kentsel Sit

K.T.V.K.Y.K.' **n** 419 sayılı ilke kararında Kentsel Sit " kentsel ve yöresel nitelikleri, mimari ve sanat tarihi açısından gösterdikleri fiziksel özellikleri ve bu özellikleri ile oluşan çevrenin sosyo-ekonomik, sosyo-kültürel yapılanmasını, yaşam biçimini yansıtarak bir arada bulunduran ve bu açılardan doku bütünlüğü gösteren alanlar" olarak belirlenmiştir.

1.4.2.4. Tarihi Sit

2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununda İnsanlık tarihi, milli tarihimiz veya askeri harp tarihi açısından çok önemli tarihi olayların cereyan ettiği ve bu sebeple korunması gerekli yerler, Tarihi Sit olarak belirlenmiştir.

1.4.2.5. Düzenlemelerde Tanımı Olmayan Sit Alanları

Madran ve Özgönül (2005, s:32-33) bazı alanların ne yasal düzenlemelerde ne de K.T.V.K.Y.K.' **n** ilke kararında yer almadığını, bu sit alanlarının Karmaşık Sit Alanı ve Kırsal Sit Alanı olarak belirlenebileceğini ifade eder. Karmaşık Sit Alanları koruma mevzuatında yer almamakla birlikte tespit ve tescil işleri sırasında doğal ve arkeolojik ya da doğal ve tarihi sit alanları olarak tanımlanmıştır. Kırsal Sit Alanı ise genellikle köy ya da mezra olarak tanımlanan alanlarda, binalar, ahırlar, depolar ve benzeri yapılar, bunlarla beraber kullanılan avlu ve bahçe nitelikli özel alanlar, kamusal nitelikli açık alanlar, köy meydanı, mezarlıklar, meralar ve benzeri ve değişik nitelikli bitki toplulukları gibi öğeleri barındırır ve kırsal sit alanlarının kentsel sit alanları kadar korunmaya ve geliştirilmeye değer özellikler taşıdığı vurgulanmıştır.

2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

Kentsel Sit Alanları ve korunmaları konusunda hazırlanmış pek çok çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmalar kitaplar, tezler, makaleler ve raporlar olarak incelenmiştir.

2.1. Kitaplar

Koruma kavramı ve gelişimi konusunda kitap olarak birincil kaynak Zeynep Ahunbay tarafından hazırlanmış ve ilk basımı 1996 tarihinde yapılmış olan "Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon" dur. Bu kaynak kitap yasal düzenlemelerin incelendiği Emre Madran ve Nimet Özgönül tarafından hazırlanmış ve 2005 yılında yayınlanmış olan "Kültür ve Doğal Değerlerin Korunması" ile Doğan Kuban tarafından hazırlanmış olan "Tarihi Çevre Korumanın Mimarlık Boyutu" ve "Türkiye' de Kentsel Koruma" eserleriyle desteklenerek kullanılmıştır.

Adana' daki kültür mirası ile ilgili olarak ise Adana Valiliği tarafından hazırlanmış olan Adana Kentsel Kültür Varlıkları Envanteri, 2010 tarihinde Nusret Çam tarafından hazırlanmış olan Türk Kültür Varlıkları Envanteri ve 2012 tarihinde Gözde Ramazanoğlu tarafından hazırlanmış olan Adana' da Tarih Tarihte Adana kitaplarından faydalanılmıştır.

2.2. Tezler

2.2.1. Yüksek Lisans Tezleri

Adana' daki kültür mirasına yönelik olarak hazırlanmış olan ilk yüksek lisans tezi Figen Durmuş tarafından 1992 yılında İTÜ Fen Bil. Enstitüsünde hazırlanmış olan "Adana Geleneksel Konut Mimarisinin İncelenmesi ve Ulucami Çevresi için Öneri" başlıklı tezdir. Bu tezin 1. Bölümünde Adana' daki tarihi kentsel alanların büyük bölümünün yok olduğu, günümüze kadar ulaşabilen alanlarda ise önemli bozulmaların bulunduğu ifade edilmektedir. 2. Bölümde, Adana kentinin tarihsel

süreç içinde gelişimi irdelenmiş, kentteki mimari ve kentsel oluşum tarih öncesi dönemlerden başlanarak kısaca özetlenmiştir. Bu bölümde özellikle kente önemli mimari eserler kazandıran Ramazanoğulları Beyliği dönemindeki ve 19. Yüzyıl sonu ile 20. Yüzyılın ilk yarısındaki gelişmelere ağırlık verilmiştir. Ayrıca tez kapsamında uygulama alanı olarak seçilen Ulucami çevresindeki tarihi dokunun fiziksel ve sosyo- kültürel yapısı saptanmıştır. Ayrıca bölgede mimari ve mekânsal tespitler yapılarak, bölgedeki tarihi konutlar ve anıtsal yapılar belgelenmiştir. 3. Bölümde, bölge için koruma amaçlı kararlar geliştirilmiş ve yaşayarak korunan bir çevre olabilmesi için öneriler getirilmiştir.

F. Duygu Oral(Saban) tarafından 1996 yılında "16.Yüzyılda Adana Kentinin Fiziksel Yapısı" başlıklı yüksek lisans tezi hazırlanmıştır. Bu tezde Adana'nın kentsel tarihi dokusu ortaya çıkarılmaya çalışılmış, kentin özellikle 16. yüzyıldaki tarihi gelişimi, sosyal ve ekonomik etkenlere paralel olarak gelişen kent dokusu üzerine yoğunlaşılmıştır. Bu çalışmada kullanılan ana materyallerden sonuncusu Adana'nın 1938 tarihli haritasıdır. Bulunabilen en eski Adana haritası olduğu için bu harita kullanılmıştır. Çalışmada kullanılan harita Tapu ve Kadastro Adana Bölge Müdürlüğü Arşivi'nde bulunan 1/200, 1/500, 1/1000 ve 1/3000 ölçekli yaklaşık 25-30 paftanın birleştirilmesiyle oluşturulmuştur. Sonuç olarak bu çalışma kentin XVI. Yüzyıldaki fiziksel yapısını ve o yüzyıla kadar olan kentsel gelişimini ortaya koymaya, çizim ve haritalarla daha somut hale getirmeye çalışmıştır.

Bir diğer tez Gülin Payaslı Oğuz tarafından 2002 yılında hazırlanmış olan "Adana Tepebağ Bölgesindeki Tarihi Yerleşim Dokusunun 98 Depremi Sonrası İncelenmesi ve Koruma-Geliştirme Önerisi" başlıklı Yüksek Lisans Tezidir. Payaslı Tepebağ bölgesini, Adana'nın ilk geleneksel yerleşim yeri olarak kabul etmektedir. 1998 yılında onaylanan koruma amaçlı imar planı, çöküntü alanı haline dönüşen tarihi dokuyu kurtarmak için elde edilen planın onay akabinde gerçekleşen 1998 depreminden sonra, Tepebağ Mahallesinde uygulanamamıştır. Bu nedenle mahallede, en çok hasar gören kentsel sit sınırları ile çevrelenmiş Tepebağ ve Kayalıbağ Mahallesindeki geleneksel konut dokusu öncelikli olarak çalışma konusu olarak belirlenmiştir ve konu Adana il merkezi ile ilintili olması nedeniyle Adana genelinde konut oluşumu ele alınmıştır. Tezde Tepebağ Mahallesiyle ilgili literatür

taramaları ile, alanda geçekleştirilen sosyal ve mimari analizler birlikte değerlendirilmiştir.

Çalışma kapsamında Adana Tepebağ tarihi yerleşim dokusunun fiziki ve mimari analizi yapılmıştır. Geleneksel yapılar, çalışma alanı içerisinde az yer kaplamaktadır, kat yüksekliği bakımından da çok katlı yapıların arasında sıkışmış durumdadır. 1998 depreminde yapıların yıkılmasıyla oluşan boş alanlar ve yıkıntılar çalışma alanı içerisinde oldukça fazla yer almaktadır. Alan içerisinde, eğimli sokaklar ve düzleşen alanlar nedeniyle, konutlarda farklı çözümlere gidilmiştir. Konutların çoğunluğu 2-3 katlıdır ve tescilli geleneksel konutlar ise zemin+ ara kat+ normal katlara sahiptir.

Bu tezde Tepebağ Konutlarının üst kat planlaması doğrultusunda sofanın konumlanışına göre plan tipleri belirlenmiştir. Bu plan tipleri: dış sofalı, iç sofalı, orta sofalı tipler ve düzensiz tiplerdir. Ayrıca alan içerisindeki konutlar incelendiğinde, genellikle süsleme yönünden pek zengin olmayan, 2 katlı plan oluşumundan kaynaklanan cumbaların ve balkonların çatıyla örtüldüğü, gösterişli kapıların olduğu görülmüştür. Çalışma alanındaki tescilli yapıların; ender karakteristik ya da niteliksiz olma durumlarını belirleyebilmek için; iç, dış ve genel değerlendirmeler yapılmıştır. Bu tezde üstünde durulan konu, Adana' daki kültür mirasının korunması ve yaşayan merkez olarak sürdürebilirliğin sağlanmasıdır. Bu nedenle Adana kentinde tarihi doku göz ardı edilerek yeni yerleşim bölgeleri için hazırlanan imar planının beraberinde getirdiği sorunların ortadan kaldırılması ve bir daha yaşanmaması için şehir planlamasında yeni ve eski doku bir arada düşünülerek planlamaların yapılması gerektiği ifade edilmektedir. Koruma planı yeniden gözden geçirilerek tarihi doku ve yeni kentleşme alanlarının uyumlu ve geleneksele saygılı bir şekilde eski ve yeninin birlikte yaşayabileceği kentsel dönüşüm projesinin hazırlanması önerilmiştir. Ayrıca hazırlanacak kentsel dönüşüm projesinin hem kentin genelinde hizmet edebilecek, hem de tarihi dokunun özgünlüğünü bozmayacak şekilde planlanması gerektiği vurgulanmıştır. Çalışmanın sonuç aşamasında bölge ve tek yapı bazında koruma kararları ile uygun işlev önerileri hazırlanmıştır.

Feyza Tatlıgil tarafından 2005 yılında Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsünde hazırlanmış olan "Gaziantep Kentinin Geleneksel Konut Dokusunun ve Sosyo-kültürel Yapısındaki Değişimin İncelenmesi" başlıklı yüksek lisans tezi incelenen bir diğer tezdir. Tezin amacı, bütünlüğünü ve mimari özelliklerini günümüze dek koruyabilmiş az sayıda kentlerden biri olan Gaziantep' in, yok olma tehlikesiyle karşı karşıya gelen geleneksel konutlarının fiziksel ve sosyal koşullar çerçevesinde incelenmesidir. Bu bağlamda geleneksel konutlar; yapı elemanları, malzeme, mekânsal özellikler açısından ele alınması ve kentin sosyo-kültürel değişimi incelenerek konutlara yansıması irdelenmiştir. Bu araştırma birçok kültürel zenginliği içinde yaşatan Gaziantep kentinin geleneksel konut dokusunun tüm yönleriyle incelenmesi, fiziksel ve sosyal özellikleri açısından ortaya konması amacıyla yapılmıştır. Sonuçta alan için koruma amaçlı kararlar geliştirilmiş ve yaşayarak korunan bir çevre olabilmesi için öneriler getirilmiştir.

Nur Umar tarafından 2010 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsünde "Adana Tepebağ-Kayalıbağ Kentsel ve Arkeolojik Sit Alanı Koruma Projesi" başlıklı yüksek lisans tezi hazırlanmıştır. Umar tez amacını "Adana Tepebağ-Kayalıbağ Arkeolojik ve Kentsel Sit Alanı'nın yeraltı ve yerüstü miraslarıyla beraber korunmasını sağlamak, geleneksel konutların ve mahalle dokusunun yaşatılması ve Adana kent yaşamına katılması" olarak ifade etmektedir. Bu çalışmada Mahalle sakinlerinin yapısal ve çevresel boyuttaki sorunlarını tespit etmek için, belediyeden alınan hâlihazır haritalardan yararlanarak yapıların tarihi, fiziki ve mimari durumlarının analizi yapılmıştır. Analizlerin sonucunda, tek yapı ölçeğinde müdahale, alan ölçeğinde koruma ve yaşatma önerileri belirlenmiştir.

Umar çalışma alanında yapılacak incelemeleri ikiye ayırmış, birinci grupta mahallelerin yerleşme dokusunun nasıl oluştuğu, mahallelerin nereden nereye doğru geliştiği, cephelerin bakış yönü ve yapıların yerleşme ölçütlerinin (iklim, güneşlenme, topografya vb.) neler olduğu gibi sorulara yanıt aramıştır. Geleneksel yol aksları ve döşemeleri, araç yolları ve patikalar, arkeolojik kalıntılar, anıtsal ağaçlar, çeşmeler, çıkmaz sokaklar gibi sit alanının çevresel dokusuna katkı sağlayan öğeler belirlemiştir. İkinci grupta ise alanda tarihsel değer analizi, malzeme, strüktürel durum, işlev, kat sayısı, kullanım durumu gibi yapısal analizler yapmıştır.

Sonuçta analizler, kaynak araştırmalarıyla birlikte alanın tarihsel gelişim sürecini anlatmıştır. Çalışmanın sonuç aşamasında bölge ve yapılar için koruma kararları ile uygun işlev önerileri hazırlanmıştır.

2.3. Makaleler

Duygu Saban tarafından hazırlanmış ve yüksek lisans tezinden üretilmiş olan makalede (Saban, 2006, s: 161-182), 16.Yüzyılda Adana Kentinin Fiziksel Yapısı incelenmiştir. Makalede Adana' **n** kentsel tarihi incelenmiş, kentin özellikle 16. yüzyıldaki tarihi gelişimi, sosyal ve ekonomik etkenlere paralel olarak gelişen kent dokusu üzerine çalışmalar yapılmıştır. Çalışmada kullanılan harita tapu ve kadastro adana bölge müdürlüğü Arşivi' nde bulunan 1/200, 1/500, 1/1000 ve 1/3000 ölçekli yaklaşık 25-30 paftanın birleştirilmesiyle oluşturulmuştur. Sonuç olarak bu çalışma kentin 16. Yüzyıldaki fiziksel yapısını ve o yüzyıla kadar olan kentsel gelişimini ortaya koymak, çizim ve haritalarla daha somut hale getirmeye çalışmıştır.

Gülin Payaslı tarafından hazırlanmış ve yüksek lisans tezinden üretilmiş olan makalede (Payaslı Oğuz, 2002) Adana Tepebağ tarihi yerleşim dokusunun fiziki ve mimari analizi yapılmıştır. Bu makalede Tepebağ Konutlarının üst kat planlaması doğrultusunda sofanın konumlanışına göre plan tipleri belirlenmiştir, bu plan tipleri: dış sofalı, iç sofalı, orta sofalı tipler ve düzensiz tiplerdir. Ayrıca alan içerisindeki konutlar incelendiğinde, genellikle süsleme yönünden pek zengin olmayan, 2 katlı plan oluşumundan kaynaklanan cumbaların ve balkonların çatıyla örtüldüğü, gösterişli kapıların olduğu görülmüştür. Çalışma alanındaki tescilli yapıların; ender karakteristik ya da niteliksiz olma durumlarını belirleyebilmek için; iç, dış ve genel değerlendirmeler yapılmıştır. Makalede üstünde durulan konu, Adana' daki kültür mirasının korunması ve yaşayan merkez olarak sürdürebilirliğin sağlanmasıdır. Makalenin sonuç aşamasında bölge ve tek yapı bazında koruma kararları ile uygun işlev önerileri ifade edilmiştir.

Tuba Akar tarafından hazırlanmış olan makalede (Akar, 2011), Adana tarihi ticari merkezinin koruma amaçlı analizi yapılmıştır. Makalede eski Adana' **n** merkezinde Yağ Cami Külliyesi ile Ulucami Külliyesi arasında uzanan ticari

alanların tarihi incelenmiştir. Makalede alanın fiziki ve sosyal özellikleri, alanın tarihi oluşumu açıklanarak alanın korunması için bir model hazırlanmıştır. Makalede üstünde durulan konu, Adana' daki tarihi ticari merkezin korunması ve örgütsel bir organizasyonun kurulması olarak belirlenmiştir. Ramazanoğlu çarşısı Adana kenti için tarihi, kültürel, mimari, sosyal ve ekonomik birçok değeri barındırmakta ve kentin 16. yüzyıldaki varlığını göstermektedir. Bu nedenle alandaki yapıların korunması ve uzun yıllar ayakta kalabilmesi için gerekli tedbirlerin alınması vurgulanmıştır.

2.4. Raporlar

Duygu Saban Ökesli, Tevfik Yıldırım ve Figen Karaman tarafından 2009 yılında Çukurova Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümünde "Adana Kentsel Sit Alanı içerisinde Fiziksel Analizler Yapılarak Koruma Amaçlı İmar Planı İlkelerinin Güncellenmesi" başlıklı bilimsel araştırma projesi raporu hazırlanmıştır.

Bu rapor yedi aşamada gerçekleştirilmiştir. Birinci aşamada Adana Kenti kısa bir şekilde tanıtılmış, ikinci bölümde, Adana kent merkezindeki hangi bölgelerinin korunabileceğine dair Sit Alanları sınırları açıklanmıştır. Üçüncü aşamada koruma amaçlı imar planından önce yürürlükte olan imar planları, 1/5000 ölçekli koruma amaçlı imar planlı, koruma ilkeleri ve öneriler, sit alanları ve ana kararlar tartışılarak Adana koruma amaçlı imar planı açıklanmıştır. Dördüncü aşamada sit alanlarının fiziki değişimi, A.K.T.V.K.K. tarafından alınan kararlar, sit alanındaki kültürel mirasın nitelik ve niceliksel durumu ve alandaki yapıların kat yükseklikleri değerlendirilmiştir. Beşinci bölümde sit alanındaki ulaşım, altıncı bölümde sit alan içerisinde kullanılan kullanıcılarla gerçekleştirilmiş olan anket çalışması değerlendirilmiş, yedinci bölümde genel değerlendirme yapılarak öneriler getirilmiştir.

2011 yılında Adana Büyükşehir Belediyesi' nin gerçekleştirdiği "Adana-Seyhan Koruma Amaçlı İmar Planı Revizyonu" için mimari rapor hazırlanmıştır. Duygu Saban Ökesli tarafından hazırlanmış olan bu rapor Kentsel ve Tek yapı

ölçeğindeki bulguların değerlendirmesini beş bölümde sınıflandırarak açıklamıştır. Birinci bölümde Adana Koruma Amaçlı İmar Planı ve Ana Plan Kararları değerlendirilmiştir. İkinci bölümde planlama alanının kentsel dokusu, bina-sokak ilişkisi, kentsel doku analizi, arazi kullanımı, kat yüksekliği, yapı adası-parsel ilişkisi ve bina-parsel ilişkisi gibi analizler yapılmıştır. Üçüncü bölümde yapılar gruplandırılmıştır. Dördüncü bölümde Korunması Gerekli tescilli geleneksel konutlar değerlendirilmiştir. Beşinci bölümde ise Tescilli Sokaklar, Protokol Yolu ve Tescil Edilmeleri için Önerilen Sokaklar açıklanarak değerlenmiştir.

Özetlemek gerekirse literatür taraması Adana bölgesi ve Adana'daki kültür mirasına yönelik çalışmalarla yöntem belirlemek amacıyla başka bölgelerde yapılmış benzer içerikli çalışmalar bağlamında yapılmış, bu çalışmalardan ve kaynaklar bölümünde adı geçen diğer çalışmalar doğrultusunda çalışmanın yöntemi belirlenmeye çalışılmıştır.

3. MATERYAL VE METOD

Bu çalışmada iki ana materyal kullanılmıştır. Materyallerden ilki Sarıyakup Kentsel Sit Alanındaki fiziksel değişimi tespit edebilmek için kullanılan haritalardır. Çalışma kapsamında alana ait en eski kadastro haritası olan 1938 tarihli harita ve 2013 tarihli güncel hâlihazır harita ile sayısallaştırılmış kadastro haritası kullanılmıştır.

Çalışmada kullanılan ikinci materyal halen ayakta olan kültür varlıklarıdır. Bu yapılar çalışma alanındaki kültür mirasının özellikleri hakkında bilgi edinilmesini sağlamıştır.

Çalışmada kullanılan yöntemler ise üçe ayrılmaktadır. Sarıyakup Kentsel Sit Alanındaki dokuyu ve geçirdiği değişimi tespit edebilmek için öncelikle çevresel ölçekte tespitler gerçekleştirilmiştir. Bu analizlerden ilki kat yükseklikleri, zemin ve normal kat kullanımları gibi analizlerdir. İkinci analiz yöntemi ise sokak dokusu, ada-parsel ilişkisi ve bina parsel ilişkisinin irdelendiği morfolojik analizlerdir. Morfolojik analiz yöntemi M.R.G Conzen tarafından geliştirilmiş ve bir kentin değişim aşamalarını inceleyen bir yöntemdir. Conzen' e göre kent formunun üç bileşeni vardır; sokaklar ve sokak sistemi, parseller ve parsel dokusu ve bu dokuda binaların nasıl yerleştiği/konumlandığı (Conzen, 1981, s: 25). Bu yöntemde çalışma alanında binalar, bahçeler, sokaklar, yeşil alanlar, anıtsal ve geleneksel kültür varlıkları gibi karakteristik özellikler yardımıyla, alanın fiziksel gelişim süreci 1938 ve 2013 yılları karşılaştırılarak ele alınmıştır.

Çalışma alanındaki kültür varlıklarının mimari özelliklerini tespit edebilmek için ise plan, cephe, malzeme ve yapım tekniği analizleri yapılmış, yapılan analizler sonucunda alandaki kültür varlıklarının ortak özellikleri belirlenmeye çalışılmıştır.

4. ADANA KENTİNE GENEL BAKIŞ

Adana; Akdeniz' de, Toros Dağlarıyla deniz arasında uzanan, bereketli Çukurova Bölgesi' ne kurulmuş, Güney Anadolu' nun en büyük, Türkiye' ninse beşinci büyük kentidir (Uygur, 2006, s: 6). Adana bir yandan tarihin derinliklerine uzanan yapısıyla ilginç bir doku sergilerken bir yandan da çok çeşitli ırkları, dinleri, dilleri ayın anda bünyesinde barındırmıştır. Bunun ötesinde Adana' da birbirinden farklı birkaç yerleşim kültürü, birkaç üretim ilişkisi aynı zaman parçası içine yayılır. Böylece Adana renkliliği, karmaşası, o karmaşanın oluşturduğu üretken ve besleyici bir karşı karşıya gelişle ülkenin özgün bir parçasını oluşturmaktadır (Menekşe, 1994, s: 5).

4.1. Fiziksel Yapı

Adana ili 35-38 kuzey enlemleri ile 34-36 doğu boylamaları arasında ve Akdeniz bölgesinde yer almaktadır. Kuzeyinde Kayseri, doğusunda Kahramanmaraş, Osmaniye ve Gaziantep, batısında Niğde ve İçel, güneydoğusunda Hatay illeri bulunur. Güneyi 160 kilometreyi bulan Akdeniz kıyılarıyla sınırlanan ilin yüzölçümü, 17.253 km^2 dir. Şehir merkezinin denizden yüksekliği 23m olan Adana Çukurova Bölgesi' nin en büyük kentidir. Üç tarafının dağlarla, güneyinin denizle çevrili olması Çukurova' yı saldırılardan korunaklı hale getirilmiştir. Sıcak iklime rağmen sularının bol ve serin yaylalara yakın olması insanların buralarda yerleşik veya yarı göçer bir hayat sürmesine sağlamıştır. Aynı şekilde denize yakın olması, ortaçağda bile ırmaklar vasıtasıyla gemilerin içerilere kadar girebilmesi sebebiyle deniz ulaşımının mümkün hale gelmesi bu bölgeyi sadece ticari açıdan değil, askeri açıdan da önemli hale getirmiştir (Çam, 2010, s: xxı).

Adana' nın güney kesimi Akdeniz ikliminin etkisi altındadır; kuzey kesiminde ise kara iklimi ağır basar. Akdeniz iklimindeki Çukurova' da yazlar sıcak ve kurak, kışlar serin ve yağışlı geçer. İklimin sıcak olması başta evler olmak üzere mimariyi ciddi şekilde etkilemiştir. Sıcak yaz gecelerinde yatmak için damlar düz yapılmış ve

evlerde mutlaka geniş teraslara yer verilmiştir (N. Çam (2010), s: xxı) (Bkz. Şekil 4.1).

Şekil 4.1. Adana Kentinin Sınırları

4.2. Demografik yapı

Adana, nüfusu sürekli artan bir ildir. 1935'ten bu yana Adana' da nüfus artışı, genel nüfus artışının üzerindedir. Bu artışta kırsal kesimden il merkezine göç büyük rol oynamaktadır.

1945' te Türkiye' de ve Adana' da km² ye 24 şi kidüşmektedir. Ancak, 1980' lerde Adana' da nüfus yoğunluğu km² de 86' ya ıkarken, Türkiye genelinde 58 olarak kalmıştır. 1980' de Adana'ın nüfus artış hızı %3,5 iken Türkiye' nin nüfus artış hızı %2,3' tür.

2000 yılı Genel Nüfus Sayımı sonuçlarına göre; 1 849 473 olan Adana ilinin toplam nüfusunun 1 397 853' üşehirlerde (%64,90), 451 625' i (%35.10) ise köylerde yaşamaktadır.

Adana, şehir nüfusu açısından Türkiye beşincisi olup, il nüfusu açısından ise Türkiye altıncısıdır. Toplam nüfusun %76,31'i Seyhan, Yüreğir, Sarıçam ve Çukurova ilçelerinden oluşan il merkezinde yaşamaktadır.

4.3. Tarihsel Gelişim

Adana' da, tarihin erken dönemlerine inen yerleşim ve mimari eserler bulunması gerekir, fakat bu görüşü doğrulayacak kalıntılara henüz ulaşılamamıştır. Antik çağ kentleri, arazinin yapısına bağlı olarak kolay savunulabilen, suyu olan, tarım ve ulaşıma elverişli yerlerde kurulmuştur. Çukurova gibi verimli ve yerleşmeye uygun topraklar üzerinde yer alan Adana' da tarihin erken dönemlerine inen bir yerleşim bulunduğu düşünülmektedir, ancak Adana' nın erken dönemlerine ilişkin fazla bilgi bulunmamaktadır (Ramazanoğlu, 2012, s:15).

Adana' da 13. Yüzyılın ikinci yarısında başlayan Ramazanoğlu Beyliği döneminde inşa edilmiş birçok mimari ve tarihi eser bulunmaktadır. Bu dönemde Adana, bölgenin diğer yerlerinden gelen Türkmenlerle daha kalabalık bir kent olmuştur. Ramazan Bey, kentin Tepebağ denen kısmının yamacında, birçok evler yaptırarak, bu evleri ikamet etmeleri için halkın kullanımına vermiştir (Kartekin, 1970, s: 42). Bu dönemde yapıların imar işlerinin sadece konutlarla sınırlı kalmadığı ifade edilmektedir, şehri kalabalıklaştırmak için alt yapı sorunlarının çözülüp temel kamu hizmetlerinin sağlanması için çeşitli ibadet yapıları, bir yönetim merkezi, hamam, ticaret, konaklama, sağlık ve eğitim yapıları gibi binalar inşa edilmiştir (Kartekin, 1970, s: 43-44).

1608 tarihinde Ramazanoğlu Beyliği döneminin bittiği ve Osmanlı dönemin başladığı kabul edilmiştir (Ramazanoğlu, 2012, s:63). 17. yüzyılda İstanbul' u Anadolu' ya bağlayan yolların en tanınmışı olan, Mekke' ye ve hacca giden, dolayısı ile hacılar tarafından kullanılan kervan yolu, Adana' dan geçmektedir. Yolun varlığı, Adana' yı önemli bir ticaret ve menzil şehri haline getirmiştir. 1901 yılında kentin kervan ulaşımı bakımından önemini koruduğu; Maraş ve İskenderun- Halep kervan yollarının başlangıç yerinin Adana olduğu bilinmektedir (Ener, 1964, s:226). Resmi rakamlara göre, Hicri 1309 (Miladi 1891) tarihinde kentte 18 cami, 38 mescit, 8

tekke, 27 han, 4 hamam, 55 değirmen, 1988 dükkân, 90 mağaza, 1 silahhane, 1 debbağhane, 28 masara, 7 fabrika, 33 fırın, 1 rüştiye, 25 sıbyan mektebi, 35 medrese, 32 kahvehane, 145 bahçe, 1397 bağ vardır (Adana Salnamesi, 1309, s:47).

20. yüzyılın başlarında 20.000 - 30.000 olan şehir nüfusu, 1927 sayımında 72.652' ye, 1940 sayımında 88.119' a 1985 sayımında 777.554' e yükselmiştir. Bu hızlı gelişme sonucunda nüfus 2013 sayımında 2 125 635' e çıkmıştır. Bu nüfusu ile Adana, bugün Türkiye' nin en kalabalık şehirlerinden biri haline gelmiştir. Nüfusun hızla artışında gerek zirai, gerekse sanayi bakımdan gelişmeler rol oynamıştır. Nitekim hava, kara ve deniz yollarıyla Türkiye' nin önemli ihraç merkezlerinden biri durumuna gelen Adana' nın çevresi, bu gelişmeye paralel olarak, Türkiye' nin çeşitli yörelerinden göç eden işçi kitleleri sebebiyle, gecekondu mahalleleri ile çevrilmiştir. Belediye hizmetlerinin yerine getirilmesinde büyük zorluklara rağmen Adana, giderek modern bir şehir hüviyeti kazanmaktadır. Bu gelişmede, geçimi ziraata dayanan halkın modern usullerle ziraat yapması sonucu daha çok ürün elde edilmesinin rol oynaması kadar, bu ürünlerin Adana' da kurulmuş fabrikalarda işlenmesinin de büyük payı vardır. Türkiye' de üretilen pamuğun üçte biri Çukurova' da elde edildiği gibi, bunları işleyen altmış kadar kumaş, bez ve iplik fabrikasıyla, yan ürünleri işleyen yağ ve sabun fabrikaları bulunmaktadır (Halaçoğlu, 1988). Günümüzde fabrikaların büyük ölçüde kapatılmış olması Adana' nın sosyo-ekonomik açıdan gerilemesine ve işsizlik oranının %25 ile Türkiye çapında birinciliğe yükselmesine neden olmuştur. Kentin sosyo-ekonomik açıdan zayıflaması kültürel mirasın koruması ve değerlendirilmesi konularında bütüncül çalışmaların yapılmamasına neden olmuştur. Buna ilaveten 1998 yılında gerçekleşen ve kent merkezinde önemli tahribata yol açan deprem sebebiyle tescilli kültür varlıkları hızlı bir şekilde yok olma sürecine girmiştir.

Sarıyakup Kentsel Sit Alanı olarak belirlenmiş olan çalışma alanı ise kentin tarihi ticari merkezi ile Ramazanoğulları Beyliği döneminde imara açılmış olan konut bölgesini kapsamaktadır. Bölgenin Roma ve Bizans İmparatorlukları Döneminde de yerleşime açık olması gerektiği düşünülmekle beraber bu düşünceyi doğrulayacak arkeolojik çalışmalar yapılmamış olduğundan kesin bir kanıya varılamamaktadır. Bununla birlikte çalışma alanındaki yapıların en eski tarihli

olanının mevcut bir Roma Hamamı'nın kalıntıları üzerine inşa edildiği kayıtlarda geçen Irmak Hamamı olması bu bölgenin en azından bir kısmının Roma Döneminde yerleşilmiş olduğu kanısını güçlendirmektedir. Ayrıca Geç Roma- Erken Bizans Dönemine tarihlenen şehir surunun çalışma alanının kuzeyindeki bir bölgeyi kapsadığı iddiası (Saban, 2006) dikkate alındığında yine bu bölgede Ramazanoğulları Beyliği Döneminden önce yerleşim olduğu düşüncesi güçlenmektedir.

Çalışma alanındaki konutlar ise 1495 tarihinde inşa edilmiş olan Ramazanoğlu Ulucami Külliyesi bütünündeki Harem Dairesi olmakla birlikte çoğunluğu erken 20. yüzyıla tarihlenen yapılardır. Sonuç olarak çalışma alanı derin bir tarihi geçmişe sahip bir alan olması kuvvetli bir bölge olmakla birlikte mevcut anıtsal yapıların en erkeni 16. yüzyıla, büyük kısmı ise 19. yüzyıla aittir, geleneksel konutlar ise çoğunlukla 20. yüzyılın başında inşa edilmiştir.

5. BULGULAR VE TARTIŞMA

5.1. Sarıyakup Kentsel Sit Alanı

Adana Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu' nun 21.04.1994 tarih ve 1807 sayılı kararı ile Adana kent merkezinin bir bölümü 3.derece Arkeolojik Sit Alanı olarak belirlenmiştir. Bu alan kuzeyde İnönü Caddesi, doğuda Seyhan Nehri, Güneyde Şıh Zilfo Mescidi ve batıda 5 Ocak Meydanı ile sınırlanmıştır. Bu alanın içerisinde Kuruköprü, Tepebağ ve Sarıyakup Kentsel Sit Alanları olmak üzere üç farklı kentsel sit alanı bulunmaktadır. Literatür taraması sonucunda Tepebağ Kentsel Sit Alanı' nın koruma sorunlarının ve barındırdığı kültür varlıklarının mimari özelliklerinin araştırmalara konu olduğu görülmüştür. Çalışmada bu zamana kadar hakkında araştırma yapılmamış olan Sarıyakup Kentsel Sit Alanı üzerine yoğunlaşılmıştır. Sarıyakup Kentsel Sit Alanının çalışma alanı olarak seçilmesine; eski bir yerleşim yeri olması, daha önce alanla ilgili çalışma yapılmamış olması, anıtsal ve geleneksel mimari ürünleri fazlasıyla barındırması, Müslümanların ilk yerleşim yerlerinden olması, şehrin en önemli ticarethanesini ve Ulucami Külliyesi'ni gibi nedenlerle karar verilmiştir. Bu nedenlerle çalışmanın amacı mahallenin tarihi dokusunu ortaya koymak, geçmişten günümüze değişimini ve kent açısından önemini vurgulamaktır (Bkz. Şekil 5.1.).

Sarıyakup Kentsel Sit Alanındaki kültür varlıklarını incelemek, geleneksel kültür varlıklarını mümkün olduğunca belgeleyerek plan ve cephe tipolojileri oluşturmak, en nihayetinde Sarıyakup Kentsel Sit Alanının korunabilmesi için gerekli altyapıya katkı sunabilmek amaçlanmıştır.

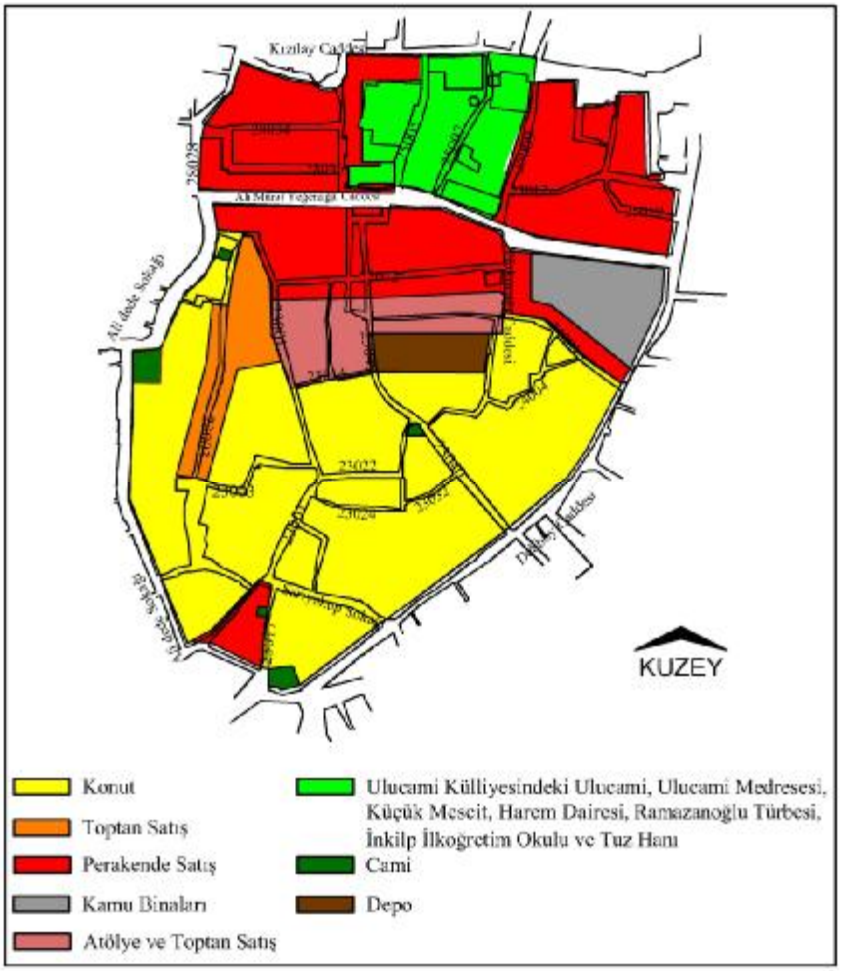
Sarıyakup Kentsel Sit Alanı Sarıyakup Mahallesi' nin tamamı başta olmak üzere Türkocağı, Ulucami, Karasoku ve Beş Ocak Mahallelerinin bir kısmını kapsamaktadır. Kent merkezini kapsayan 3.derece Arkeolojik Sit Alanının güneyinde bulunan Sarıyakup Kentsel Sit alanı (Bkz. Şekil 5.1.), Ramazanoğulları Beyliği tarafından yerleşime açıldığı düşünülen bir alandır.

Şekil 5.1. Sarıyakup Kentsel Sit Alanının Adana Kent Merkezindeki Konumu (Saban Ökesli, Yıldırım Ve Karaman, 2009, s: 327)

Alan kuzeyde Kızılay Caddesi, güneyde 22016 Sokağı, batıda Alidede Sokağı ve doğuda Debboy Caddesi ile sınırlanmıştır. Adana'nın önemli tarihi aksı olan Ali Münif Yeğenağa Caddesi, çalışma alanı olarak belirlenmiş olan Sarıyakup Kentsel Sit Alanının ortasından geçerek alanı ikiye ayırmıştır. Ramazanoğlu Çarşısının ortasından geçen A.M. Yeğenağa Caddesi' nin kuzeyinde Ulucami, Ulucami medresesi, Selamlık, Harem Dairesi, Çarşı Hamamı yer almakta, güneyinde ise Ramazanoğlu Çarşısı'nın büyük kısmı ve konut alanları bulunmaktadır. Sarıyakup Kentsel Sit Alanı bünyesinde çeşitli anıtsal yapılar bulunmaktadır. Külliyeyi teşkil eden binalar; Küçük Mescit (1493), Haremlik (1495), Selamlık (1497), Ulu Cami (1508), Türbe (1508), Çarşı Hamamı (1530), Gön Hanı (1531), Arasta (1530) ve Büyük Çarşı (1530) dır (Çam, 2010, s: 5).

5.1.1. Çevresel Özellikler

Şekil 5.2. Sarıyakup Kentsel Sit Alanının Arazi Kullanımı

Sarıyakup Kentsel Sit Alanı, bünyesinde konutları, ticarethaneleri, ayakkabı atölyelerini, toptan satış birimlerini, Ulucami Külliyesini ve yedi adet camiyi barındırmaktadır (Bkz. Şekil 5.2.). Alanın kuzeyinde Kızılay Caddesi ve Ali Münif Yeğenağa Caddesi üzerinde bulunan birimler ticarethane olarak kullanılmaktadır ve perakende satış birimleri olarak bölgenin ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Ramazanoğlu Beyliği döneminde yaptırılan Ulucami Külliyesinin anıtsal yapıları Ali Münif Yeğenağa Caddesi ve Kızılay Caddesi arasında bulunmaktadır ve içerisinde Ulucami'yi, Ulucami Medresesi'ni, Küçük Mescidi, Harem Dairesini, Ramazanoğlu Türbesini ve Tuz Hanı'nı barındırmaktadır. Diğer cami ve mescitler konutların

arasında, dağınık şekilde konumlanmıştır. Ayrıca Sarıyakup Kentsel Sit Alanı sınırları içerisinde mevcut tek yeşil alan burada yer almaktadır. 23001 ve 23003 numaralı sokaklar üzerinde toptan satış birimleri bulunmaktadır; bu birimlere hizmet eden atölye ve depolar toptan satış birimlerinin doğusunda ve alanın iç kısmında bulunmaktadır. Fakat sokakların dar olması nedeni ile atölyelerde üretilen ürünler büyük araçlarla toptan satış birimlerine taşınamamakta, taşıma için küçük motorlu araçlar ve el arabaları kullanılmaktadır. Seyhan İlçe Kaymakamlığı, Seyhan İlçe Jandarma Komutanlığı ve Seyhan İlçe Tarım Müdürlüğü Ali Münif Yeğenağa Caddesi üzerinde, alanın doğusunda bulunur ve alandaki kamu binaları bu bölgede gruplanmıştır.

Alanın güneyinde genel olarak konut yerleşimi görülmektedir (Bkz. Şekil 5.2). Geleneksel konutlar genel olarak yığma yapım sistemi ile yapılmıştır, Avlu ve bahçe kullanımı Adana geleneksel konutlarında görülmekle beraber, günümüzde çalışma alanında az sayıda özgün geleneksel konuta rastlanmaktadır. Bunun en önemli nedeni avlu ya da bahçe olarak kullanılan parsellere sonraki dönemlerde ek ve yeni yapı inşa edilmesidir. Özgün parsel- yapı ilişkisini koruyan konutların avlu ve bahçe kısımları, konutların kendisi gibi bakımsız durumdadır. Avlular gereksiz eşyaların konulduğu bir alana dönüşmüştür. Bahçeler ise canlılığını korumakla beraber, ağaçların budanmamış görüntüsü kendi haline bırakılmış izlenimi vermektedir. Yeni yapılar ise, betonarme teras çatılı olarak yapılmışlardır. Çalışma alanında yollar, tarihi doku içindeki küçük parsellere bitişik nizamda konutların inşa edilmesiyle oluşan dar ve kıvrımlı sokaklardan meydana gelmiştir. Ada içerisindeki yapılara ulaşımı sağlayan çıkmaz sokakların önemli bir yer tuttuğu bu dokuda meydanlara rastlanmamaktadır. Ancak, düzensiz bir biçimlenişe sahip olan sokak dokusunda tanımsız boşlukların oluştuğu dikkat çekmektedir (Bkz. Şekil 5.3.).

Şekil 5.3. 23003 ve Sarıyakup Sokakları üzerinde oluşan meydancıklar

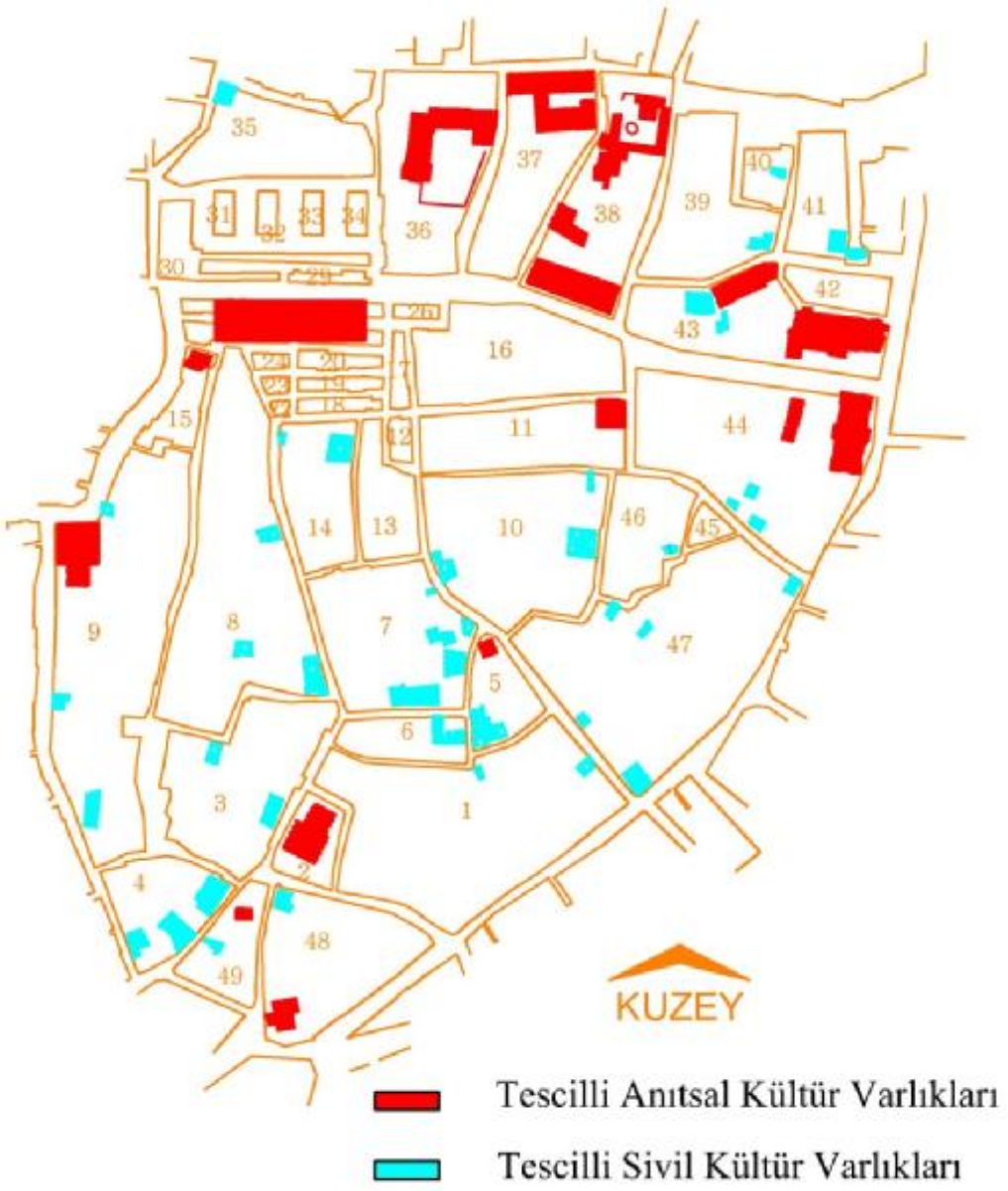
5.1.2. Ulaşım Durumu

Çalışma alanının yakın çevresi 4 ana ulaşım aksı ile çevrilidir. Şehrin kontrolsüz büyümesi ve kent merkezindeki mevcut yolların yetersizliği nedeniyle özellikle kuzeyde yer alan Kızılay Caddesi' nde trafik açısından yoğunluk ve problemler yaşanmaktadır.

İç kısımda en çok kullanılan aks, Ali Münif Yeğenağa Caddesidir. Bu Cadde aynı zamanda Sarıyakup, Ulucami ve Karasoku Mahallelerine sınır teşkil eder, batıda Saydam Caddesi ile doğuda Debboy Caddelerini birbirine bağlar. Türkocağı Caddesi ise Sarıyakup ve Türkocağı Mahallelerine sınır olarak, kuzey' de Ali Münif Yğenağa Caddesini, Batı' da Debboy Caddesine bğlar. 23001 sokak mahallenin ortasından geçerek, Kuzey' deki Çaşnıyı, güney' de Sarıyakup sokağına bağlar. Yolun dar ve araç trafiğine uygun olmaması nedeniyle, alanın içinden akan trafik yoğunluğu dokuya yansımaktadır.

5.2. Kentsel Doku Analizi

Çalışmanın bu bölümünde Sarıyakup Kentsel Sit Alanının kentsel doku analizi yapılmıştır. Bu analiz için 2013 tarihli güncel hali hazır haritalardan yararlanılmış, çalışma alanı içerisindeki yapı adaları numaralandırılmıştır (Bkz. Şekil 5.4.)

Şekil 5.4. Sarıyakup Mahallesindeki Yapı Adaları ve Çalışma Kapsamında Verilen Numaralar

1. Yapı adasında ortalama kat yüksekliği 2 ve 3 kattır, bunların çoğu konut olarak kullanılmaktadır.
2. Yapı adasında iki katlı bir anıtsal kültür varlığı bulunmaktadır.
3. Yapı adasında 2 adet tescilli geleneksel konut bulunmaktadır, ortalama kat yüksekliği 2 kattır, bunların çoğu konut olarak kullanılmaktadır.
4. Yapı adasında 3 adet geleneksel konut mevcuttur, ortalama kat yüksekliği 1 ve 2 kattır, bunların çoğu atölye ve depo olarak kullanılmaktadır.
5. Yapı adasında 1 adet tescilli anıtsal kültür varlığı, 4 adet tescilli geleneksel kültür varlığı mevcuttur ortalama kat yüksekliği 2 kattır, bunların çoğu konut ve depo olarak kullanılmaktadır.
6. Yapı adasında 2 adet tescilli geleneksel kültür varlığı bulunmaktadır, ortalama kat yüksekliği 2 kattır, bunların çoğu mağaza ve depo olarak kullanılmaktadır.
7. Yapı adasında 6 adet tescilli geleneksel kültür varlığı bulunmaktadır, ortalama kat yüksekliği 2 kattır, bunların çoğu atölye ve mağaza olarak kullanılmaktadır.
8. Yapı adasında 4 adet tescilli geleneksel kültür varlığı bulunmaktadır, ortalama kat yüksekliği 2 kattır, bunların çoğu toptan satış birimi olarak kullanılmaktadır.
9. Yapı adasında 1 adet tescilli anıtsal kültür varlığı, 3 adet tescilli geleneksel kültür varlığı bulunmaktadır, ortalama kat yüksekliği 2 kattır, bunların çoğu mağaza ve toptan satış birimi olarak kullanılmaktadır.
10. Yapı adasında 3 adet tescilli geleneksel kültür varlığı bulunmaktadır, ortalama kat yüksekliği 2 kattır, bunların çoğu atölye ve toptan satış birimi olarak kullanılmaktadır.
11. Yapı adasında 1 adet tescilli geleneksel kültür varlığı bulunmaktadır, ortalama kat yüksekliği 2 kattır, bunların çoğu atölye ve mağaza olarak kullanılmaktadır.
12. Yapı adasında ortalama kat yüksekliği 3 kattır, bunların çoğu toptan satış birimi olarak kullanılmaktadır.

13. Yapı adasında ortalama kat yüksekliği 2 ve 3 kattır, bunların çoğu atölye olarak kullanılmaktadır.
14. Yapı adasında 2 adet tescilli geleneksel kültür varlığı bulunmaktadır, ortalama kat yüksekliği 2 kattır, bunların çoğu mağaza ve toptan satış birimi olarak kullanılmaktadır.
15. Yapı adasında 1 adet tescilli geleneksel kültür varlığı bulunmaktadır, ortalama kat yüksekliği 3 kattır, bunların çoğu mağaza ve depo olarak kullanılmaktadır.
16. Yapı adasında ortalama kat yüksekliği 2 ve 3 kattır, bunların çoğu mağaza olarak kullanılmaktadır.
17. Yapı adasından 30. Yapı adasına kadar Ramazanoğlu Çarşısı, tescilli anıtsal külütür varlığı bulunmaktadır, ortalama kat yüksekliği 2 kattır, bunların hepsi mağaza olarak kullanılmaktadır.
18. Yapı adasında ortalama kat yüksekliği 1 kattır, bunların çoğu toptan satış birimi ve depo olarak kullanılmaktadır.
19. Yapı adasında ortalama kat yüksekliği 1 kattır, bunların çoğu toptan satış birimi ve depo olarak kullanılmaktadır.
20. Yapı adasında ortalama kat yüksekliği 1 kattır, bunların çoğu toptan satış birimi ve depo olarak kullanılmaktadır.
21. Yapı adasında ortalama kat yüksekliği 1 kattır, bunların çoğu mağazave depo olarak kullanılmaktadır.
22. Yapı adasında 1 adet tescilli geleneksel kültür varlığı bulunmaktadır, ortalama kat yüksekliği 2 ve 3 kattır, bunların çoğu mağaza olarak kullanılmaktadır.
23. Yapı adasında 1 adet tescilli geleneksel kültür varlığı bulunmaktadır, ortalama kat yüksekliği 2 kattır, bunların çoğu mağaza olarak kullanılmaktadır.
24. Yapı adasında 2 adet tescilli anıtsal kültür varlığı bulunmaktadır.
25. Yapı adasında 4 adet tescilli anıtsal kültür varlığı bulunmaktadır, Ulucami Külliyesinin sosyal-kültürel birimleri bulunmaktadır.

26. Yapı adasında 1 adet tescilli anıtsal kültür varlığı bulunmaktadır, ortalama kat yüksekliği 2 kattır, bunların çoğu mağaza ve depo olarak kullanılmaktadır.
27. Yapı adasında 1 adet tescilli anıtsal kültür varlığı bulunmaktadır, ortalama kat yüksekliği 2 ve 3 kattır, bunların çoğu mağaza olarak kullanılmaktadır.
28. Yapı adasında 2 adet tescilli anıtsal kültür varlığı bulunmaktadır, ortalama kat yüksekliği 2 kattır, bunların çoğu mağaza olarak kullanılmaktadır.
29. Yapı adasında ortalama kat yüksekliği 2 kattır, bunların çoğu mağaza olarak kullanılmaktadır.
30. Yapı adasında 2 adet tescilli anıtsal kültür varlığı ve 2 adet tescilli geleneksel kültür varlığı bulunmaktadır, ortalama kat yüksekliği 2 kattır, bunların çoğu mağaza olarak kullanılmaktadır.
31. Yapı adasında 1 adet tescilli anıtsal kültür varlığı ve 3 adet tescilli geleneksel kültür varlığı bulunmaktadır, ortalama kat yüksekliği 2 kattır, bunların çoğu kamu binası ve mağaza olarak kullanılmaktadır.
32. Yapı adasında ortalama kat yüksekliği 2 ve 3 kattır, bunların çoğu konut olarak kullanılmaktadır.
33. Yapı adasında 2 adet tescilli geleneksel kültür varlığı bulunmaktadır, ortalama kat yüksekliği 2 kattır, bunların çoğu konut olarak kullanılmaktadır.
34. Yapı adasında 5 adet tescilli geleneksel kültür varlığı bulunmaktadır ortalama kat yüksekliği 2 kattır, bunların çoğu konut olarak kullanılmaktadır.
35. Yapı adasında 1 adet tescilli anıtsal kültür varlığı ve 1 adet tescilli geleneksel kültür varlığı bulunmaktadır, ortalama kat yüksekliği 2 kattır, bunların çoğu konut olarak kullanılmaktadır.
36. Yapı adasında 2 adet tescilli geleneksel kültür varlığı bulunmaktadır, ortalama kat yüksekliği 1 ve 2 kattır, bunların çoğu mağaza olarak kullanılmaktadır.

5.2.1. Arazi Kullanımı

Sarıyakup Kentsel Sit Alanı içerisinde toplam 543 adet bina bulunmaktadır. Bunlar arasında 20 adet Anıtsal Yapı ve 49 Adet tescilli geleneksel Kültür Varlığı bulunmaktadır. 1998 depremi nedeni ile binaların çoğu hasar görmüş, bu nedenle terk edilmiştir; Terk edilmişliğin ve sahipsizliğin sonucu binaların mevcut durumu genelde iyi değildir.

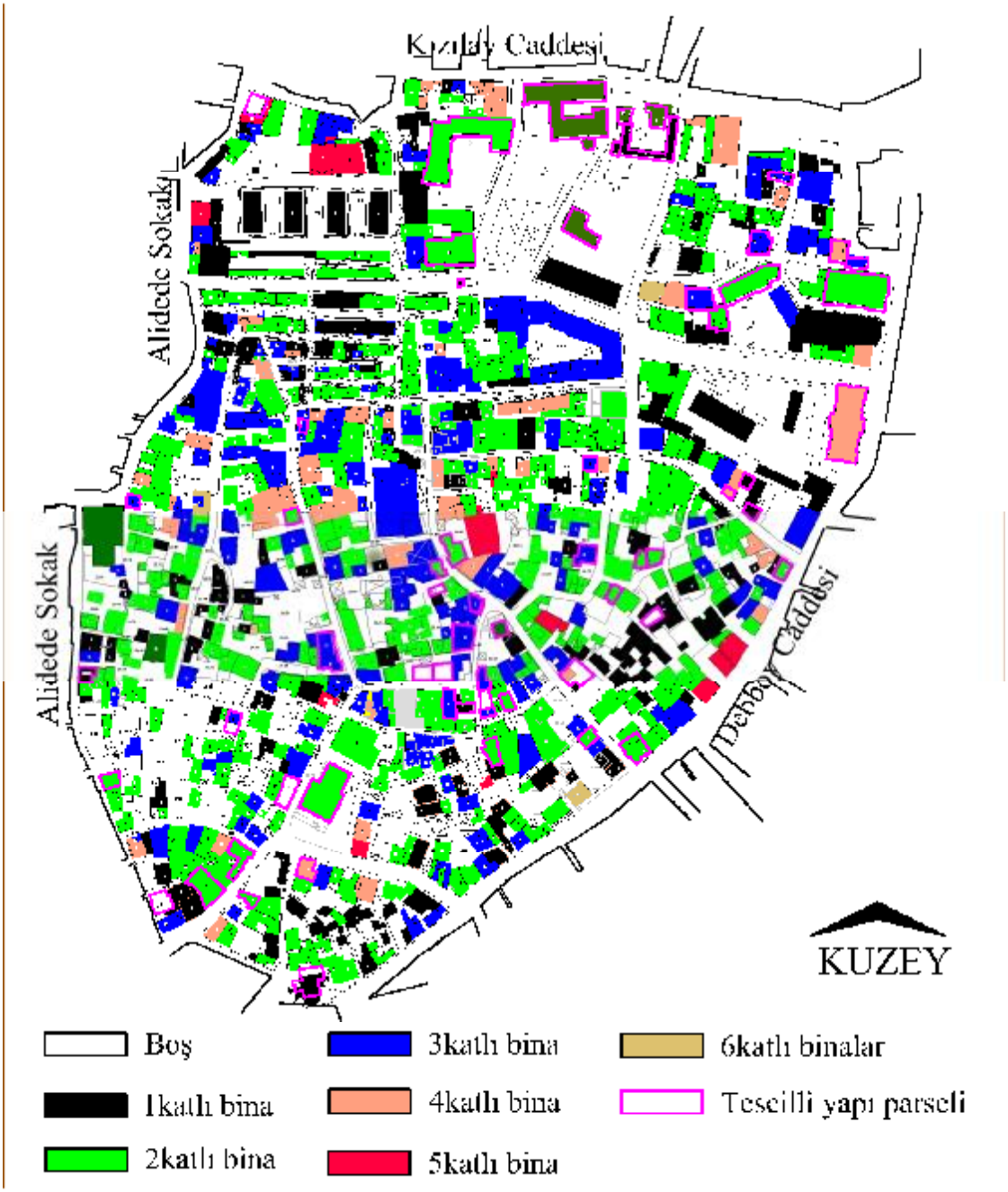
5.2.2. Kat Yükseklikleri

Bu çalışma kapsamında Sarıyakup Kentsel Sit Alanı sınırları içerisindeki kat yükseklikleri Şekil 5.5.' de gösterilmiştir. Alanın yüzölçümü 201.352.82m^2 dir ve ortalama kat yüksekliği 2, 3 kattır. İçerisinde 7 adet cami, 97 adet bir katlı, 266 adet iki katlı, 131 adet üç katlı, 35 adet dört katlı, 6 adet beş katlı, 1 adet yedi katlı bina vardır. Dört ve beş katlı binalar genel olarak Kızılay Caddesi, 23001 ve 23012 sokak üzerinde bulunmaktadır. Alanda dağınık olarak yerleşmiş az sayıda altı ve çok sayıda iki ve üç katlı yapılar bulunmaktadır.

5.2.3. Zemin Kat Kullanımı

Ali Münif Yeğenağa Caddesi, tüm dağudan batıya uzanan sokaklar ve Debboy Caddesi üzerinde bulunan binaların zemin katları baştan sona ticaret amacıyla kullanılmaktadır. Alidede Sokağı üzerinde bulunan binaların zemin katları kuzeyden Ali Münif Yeğenağa Caddesi, güneyden Hasan Ağa Cami' sine kadar ticaret amacıyla; kuzeyden Hasan Ağa Cami' sinden güneyde Sarıyakup Sokağı' na kadar bulunan binaların zemin katları mesken olarak kullanılmaktadır. Kızılay Caddesi üzerinde bulunan binların zemin katları ticaret amacıyla kullanılmaktadır. İç kesimlerde bulunan binaların zemin katları genel olarak mesken amacıyla kullanılmaktadır. Ayrıca 23001 ve 23003 sokakların üzerindeki binaların zemin katları büyük mağazalar(toptan satış) dan oluşmaktadır. 23040 ve 23048 sokakların üzerindeki binaların zemin katı atölye olarak kullanılmaktadır, Bununla birlikte

alanın alt kesimlerinde konut kullanımının yaygın olduğu görülmektedir (Bkz Şekil 5.6).

Şekil 5.5. Sarıyakup Kentsel Sit Alanındaki Yapıların Kat Yükseklikleri

Sarıyakup Kentsel Sit Alanında ticarethane ve depoların sayısı, mahallenin içindeki binalar ve mağazalara göre fazla yapılmıştır, çünkü şehre hizmet

etmektedirler. Ancak mahallenin içindeki mağazalar sadece mahalleye hizmet ettiğinden az sayıdadır.

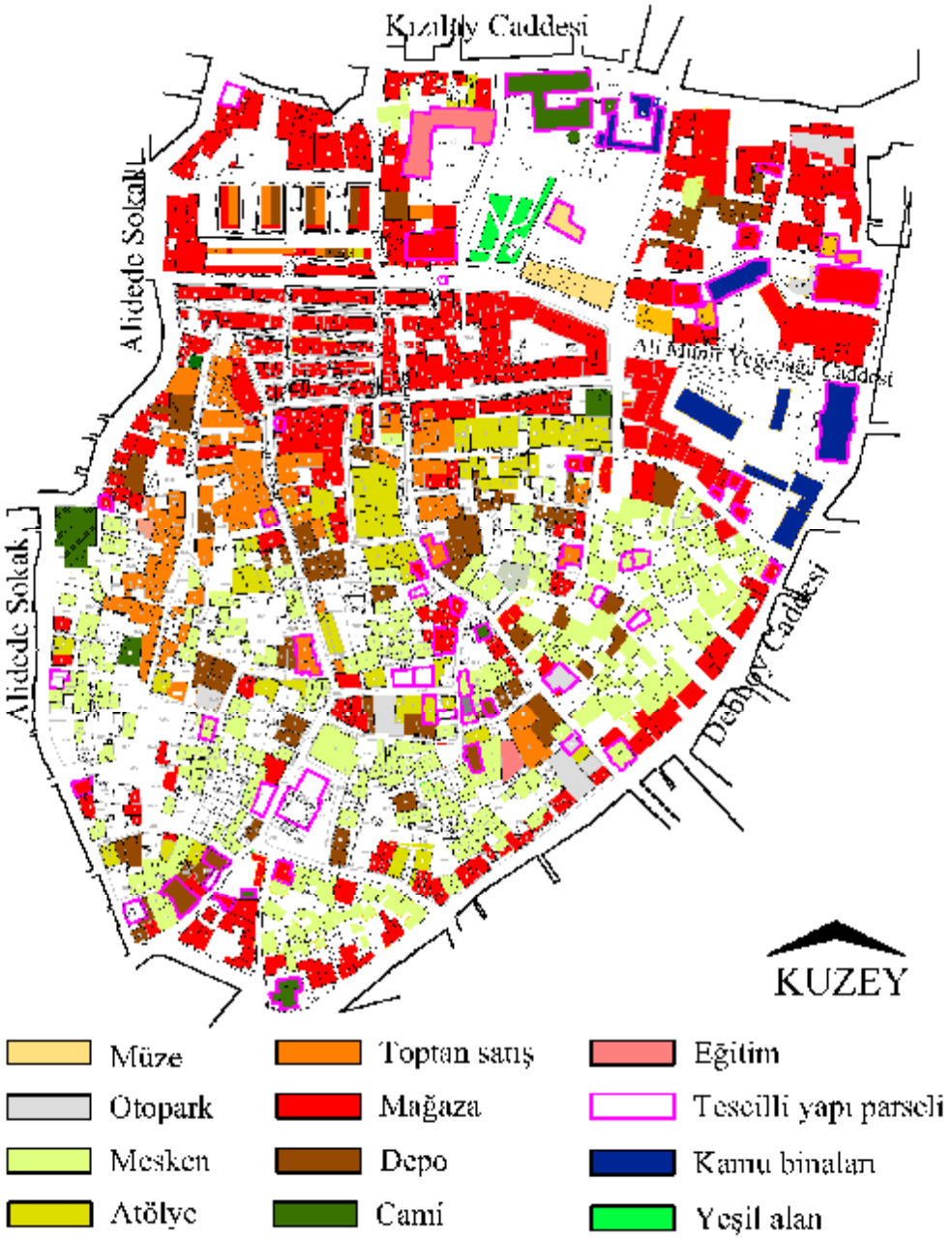
Mahallenin içindeki küçük dükkanlar çıkmaz sokaklarda değil, açık sokaklar üzerinde yapılmıştır. Dükkan sahibi dükkanın üst katını kendi meskeni olarak kullanmaktadır. Bu dükkanlar mahalle için çok değerlidir, çünkü mahallenin ihtiyaçlarını karşılamaktadırlar. Ayrıca mahallenin içindeki atölyeler ve toptan satış mağazaları ürünlerini taşımak için büyük araçları kullanmak zorunda olduğundan atölyeler ve toptan satış mağazaları ana sokaklar üzerinde kurulmuştur.

Sonuç olarak alandaki yapıların zemin kat kullanımlarının kuzeyde ticarethaneler, güneyde konutlar ve aralarındaki bölgede atölyeler ile toptan ticarethaneler olmak üzere bölgelere ayrıldığı görülmüştür.

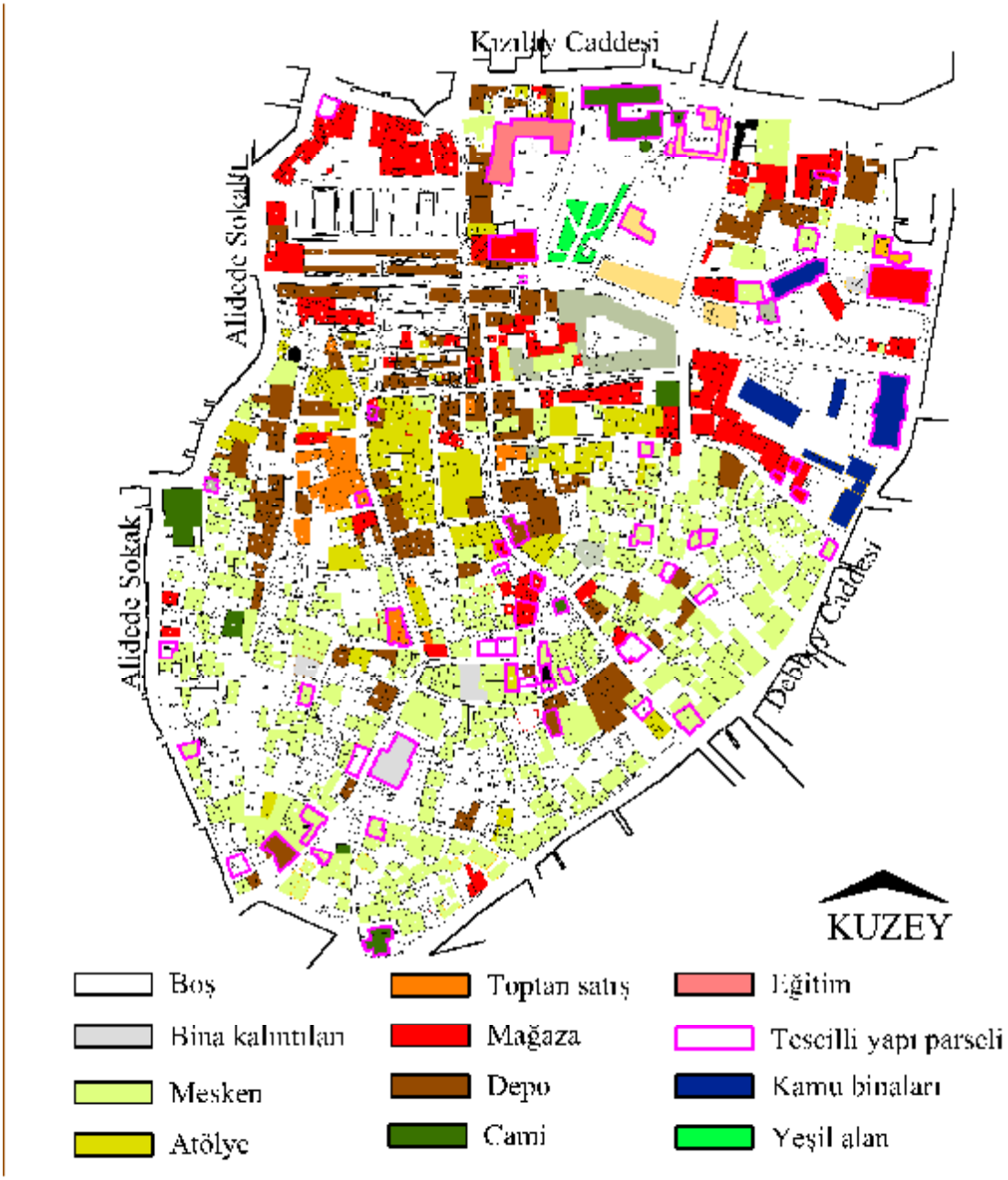
5.2.4. Normal Kat Kullanımı

Çalışma alanının iki ve daha fazla katlı binalarının normal ve üst katları genellikle konut ve depo olarak kullanılmaktadır, Ali Münif Yeğenağa Caddesi ve 23003 Sokak üzerindeki binaların üst katları depo amacıyla kullanmaktadır. 23001, 23048 ve 23046 Sokak üzerindeki binaların üst katı genelde atölye ve toptan satış amacıyla kullanmaktadır. Bununla birlikte mahallenin alt kesimlerinde konut kullanımının yaygın olduğu görülmektedir. Sarıyakup Kentsel Sit Alanı'nın üst katlarında 215 adet konut, 106 adet depo, 12 adet toptan satış mağazası ve 78 adet atölye bulunmaktadır (Bkz Şekil 5.7).

Sonuç olarak normal kat kullanımlarında dikkat çeken ticarethanelerin olduğu bölgelerde depoların yoğunlaşması, konut alanlarında ise konut kullanımının devam etmesidir.

Şekil 5.6. Sarıyakup Kentsel Sit Alanındaki Yapıların Zemin Kat Kullanımı

Şekil 5.7. Sarıyakup Kentsel Sit Alanındaki Yapıların Normal Kat Kullanımı

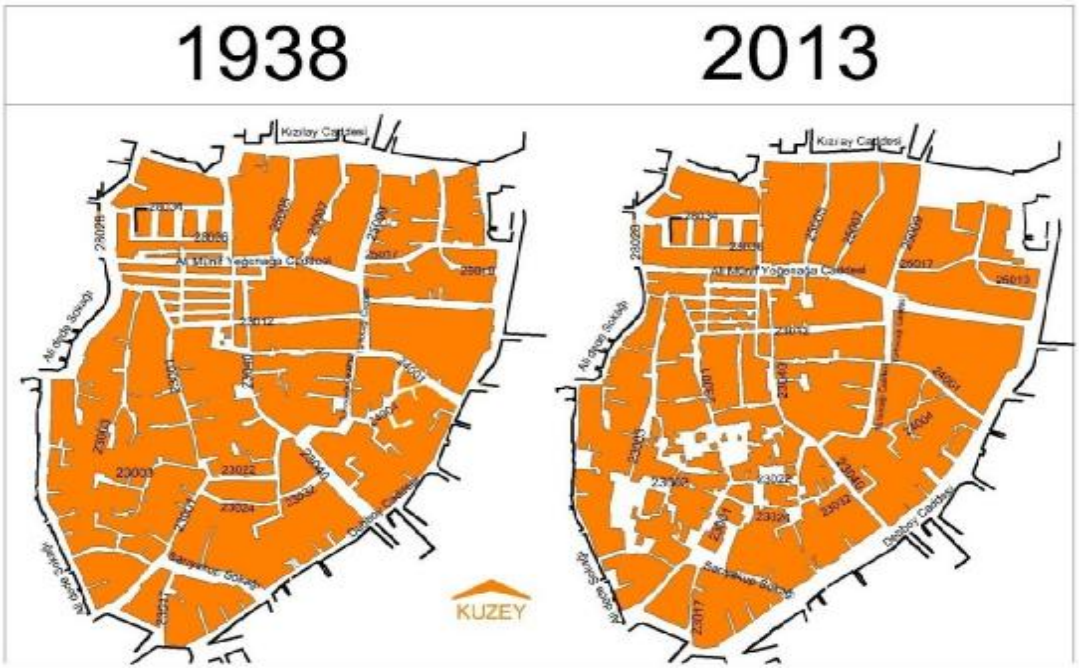
5.2.5. Genel Değerlendirme

Sarıyakup Kentsel Sit Alanı incelediğinde, 543 adet bina bulunduğu tespit edilmiştir. Ortalama kat yüksekliği 2, 3 kattır, alanın içinde toplam 69 adet tescilli anıtsal ve geleneksel kültür varlığı bulunmaktadır. Tescilli anıtsal kültür varlıklarının çoğu Ulucami Külliyesi çevresinde ve Ali Münif Yeğenağa Caddesi üzerinde bulunmaktadır. Tescilli geleneksel kültür varlıklarının ise genelde alanın ortasında, Yeni Hamam civarında toplandığı, diğer bölgelerde ise dağınık şekilde yer aldığı görülmüştür. Sarıyakup Kentsel Sit Alanının zemin katları büyük oranda ticaret amacıyla kullanılmaktadır. Alanın yakın çevresindeki 4 ana ulaşım aksı ve Ali Münif Yeğenağa Caddesi üzerindeki binalar perakende satış mağazalardan oluşmuştur, alanın iç kesimlerinde ise ayakkabı atölyeleri, toptan satış mağazaları, depolar ve konutlar yer almaktadır. Alandaki yapıların üst katlarında konut kullanımının çoğaldığı, perakende satış mağazları ve atölyelerin azaldığı göze çarpmaktadır. Ayrıca Sarıyakup Kentsel Sit Alanında perakende satış mağazalarının üst katları genelde depo olarak kullanılmaktadır.

5.3. Sarıyakup Kentsel Sit Alanının Morfolojik Açıdan İncelenmesi

5.3.1. Sokak Dokusu

1938 yılında hazırlanan kadastro haritası incelendiğinde, geleneksel sokak dokusu, mahremiyet ve ayrıca emniyet için çıkmaz sokaklar ve tek yönlü bağlantılar görülmektedir. 1938 ile 2013 yıllarını karşılaştırdığımızda, geniş sokakların sayısı artmıştır, Bunun nedeni konut kullanımının yerini ticarete bırakması ve sokakların bağlantılı olmasının tercih edilmesi olabilir. Çıkmaz sokaklar açık sokağa dönüştürülerek otomobil kullanımına uygun hale getirilmiştir. Alanda otomobil sayısı artmıştır, bu sebeple sokaklarda otopark yerleri yapılmıştır.

Şekil 5.8. Sarıyakup Kentsel Sit Alanının Sokak Dokusunun 1938 ve 2013 Yılları karşılaştırması

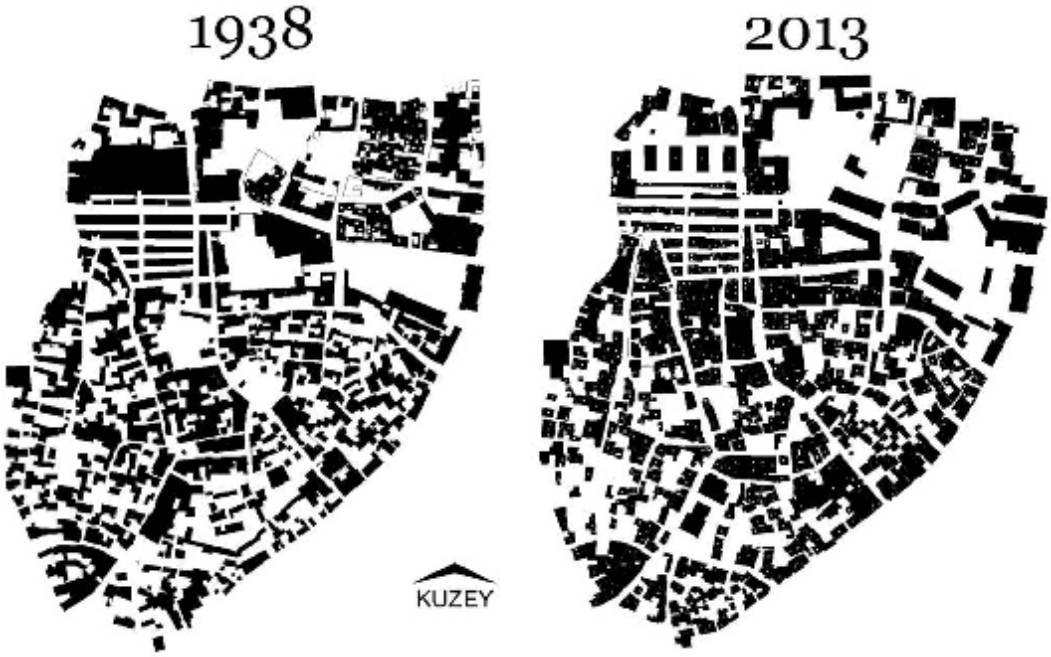
Alanın iç kısımlarında bulunan sokakların çok dar olması nedeni ile zıt yönden gelen iki araç karşılaştığı zaman sorun yaşanmaktadır ve komşu yapılar birbiri ile iç içedir. Üst katlarda sokağa doğru yapılan çıkmalar sokağı daha da daraltmaktadır. Sokaklarda aydınlatma elemanlarının bulunmaması, elektrik kablolarının düzensiz olması, çöplerin dağınık olarak her kapının önünde bulunması, rögarların bulunmaması, yaya yollarının olmaması bu alanda düzeltilmesi gereken sorunlardır.

1998 depremi nedeni ile yıkılan binaların kalıntıları kaldırılınca, bu alanlar sokaklara dahil edilmiş ve sokaklar yer yer genişlemiştir. Bunun sonucu olarak alanın güneybatısında ve 23003 sokak üzerinde küçük tanımsız boşluklar oluşmuş sokak dokusu kaybolmuştur (Bkz. Şekil 5.8.).

5.3.2. Dolu- Boş Oranı

Sarıyakup Kentsel Sit Alanının 1938 ile 2013 yıllarına ait haritaları karşılaştırıldığında, boşlukların arttığı göze çarpmaktadır. 1998 depremi nedeni ile

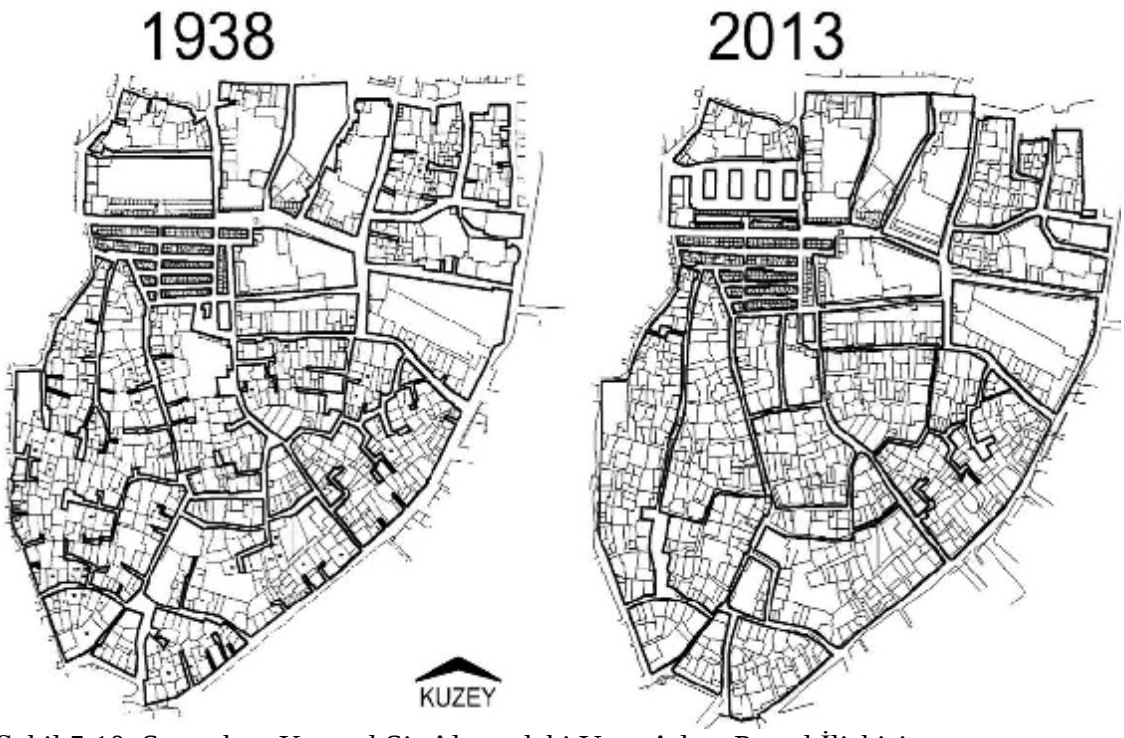
binaların çoğu büyük hasar görmüş ve çoğu harabe haline dönüşmüştür. Depremde zarar gören yapılar zamanla terk edilmiş, harabelerin kalıntıları zamanla taşınarak alanda kendiliğinden anlamsız boşluklar oluşmuştur. Bu boşluklar nedeni ile alanın güneybatısında depremden önce var olan kuzey-güney sokak aksı niteliğini kaybetmiştir (Bkz. Şekil 5.9.).

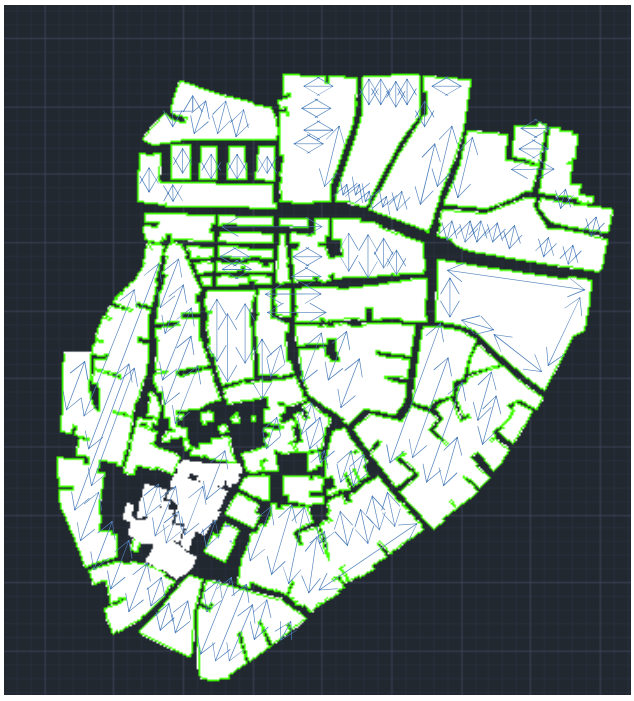
Şekil 5.9. Sarıyakup Kentsel Sit Alanının Dolu- Boş Oranı

5.3.3. Yapı Adası-Parsel İlişkisi

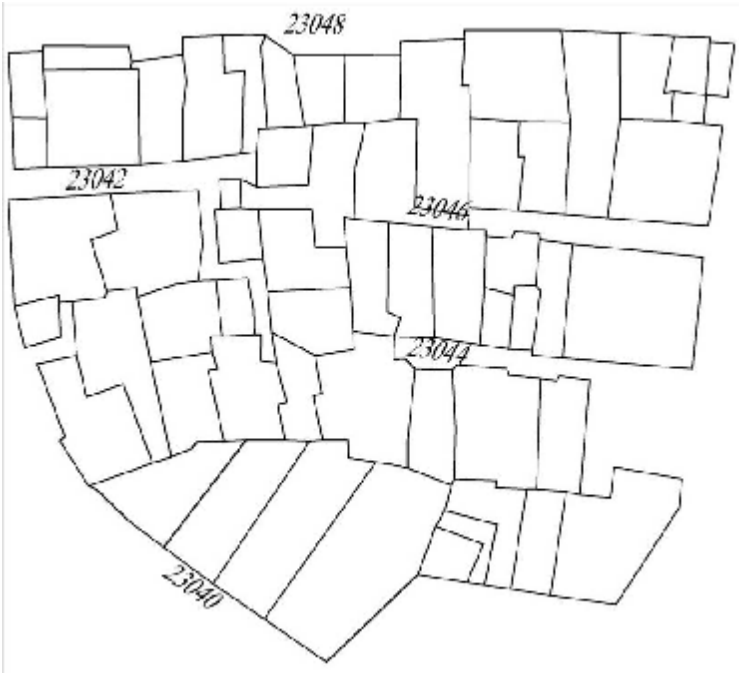
1938 ile 2013 yılları haritasını karşılaştığımızda çıkmaz sokakların, açık sokağa dönüştüğü, binaların yapı adalarını oluşturduğu, adaların sokakları tanımladığı ve birbiriyle bağlantılı küçük ölçekli sokakların oluştuğu görülmektedir. Ayrıca yapı adalarının sayısı çoğalarak büyük adalar yerine küçük adalar oluşmuştur (Bkz. Şekil 5.10.). Parsellerin dar cephesi sokağa bakmakta ve parseller genel olarak dikdörtgen forma sahip olsa da net bir formu olmayan parseller de bulunmaktadır.

Şekil 5.10. Sarıyakup Kentsel Sit Alanındaki Yapı Adası-Parsel İlişkisi

Şekil 5.11. Sarıyakup Kentsel Sit Alanının Yapı Adası- Parsel Analizi

Şekil 5.12. Sarıyakup Kentsel Sit Alanında Yapı Adası- Parsel İlişkisine Dair Detay

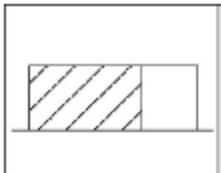
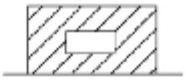
Ayrıca 2013 halihazır planı incelendiğinde parsellerin genel olarak kuzeydoğu-güneybatı doğrultusunda yönlendiği görülmektedir (Bkz. Şekil 5.11.). 1998 depreminde ve sonrasında meydana gelen yıkımlar nedeni ile adaların içinde boşluklar oluşmuş ve çıkmaz sokaklar açık sokaklar haline gelmiştir. Örnek olarak, çalışma alanının ortasından küçük bir yapı adası alınarak detaylı incelendiğinde , 23048 sokak üzerindeki parseller dikdörtgen forma sahip olmasına rağmen 23040 sokak üzerindeki parsellerin net bir forma sahip olmadığı görülmektedir (Bkz. Şekil 5.12.).

5.3.4. Bina- Parsel İlişkisi

Sarıyakup Kentsel Sit Alanında, bina- parsel ilişkisi tescilli geleneksel kültür varlıklarına dayanarak yapılmıştır. Ön avlulu, arka avlulu, yan avlulu, orta avlulu ve avlusuz plan tipleri görülmektedir (Çizelge 5.1). Toplam 49 adet koruma altında geleneksel kültür varlığı bulunmaktadır. Yapılar geleneksel sokaklar üzerinde konumlanmıştır. Eski bir yerleşim yeri olduğu için parsellerde otopark bulunmamaktadır, günümüzdeki kullanımda taşıtlar sokağa park edilmektedir. Bu

plan tipleri tescilli geleneksel mimari eselerin incelendiği bölümde daha detaylı açıklanmıştır.

Çizelge 5.1. Sarıyakup Kentsel Sit Alanındaki Geleneksel Konutların Bina- Parsel İlişkisi-Avlu Tipolojisi

				
sokak	sokak	sokak	sokak	sokak
yan avlulu	ön avlulu	arka avlulu	orta avlulu	avlusuz

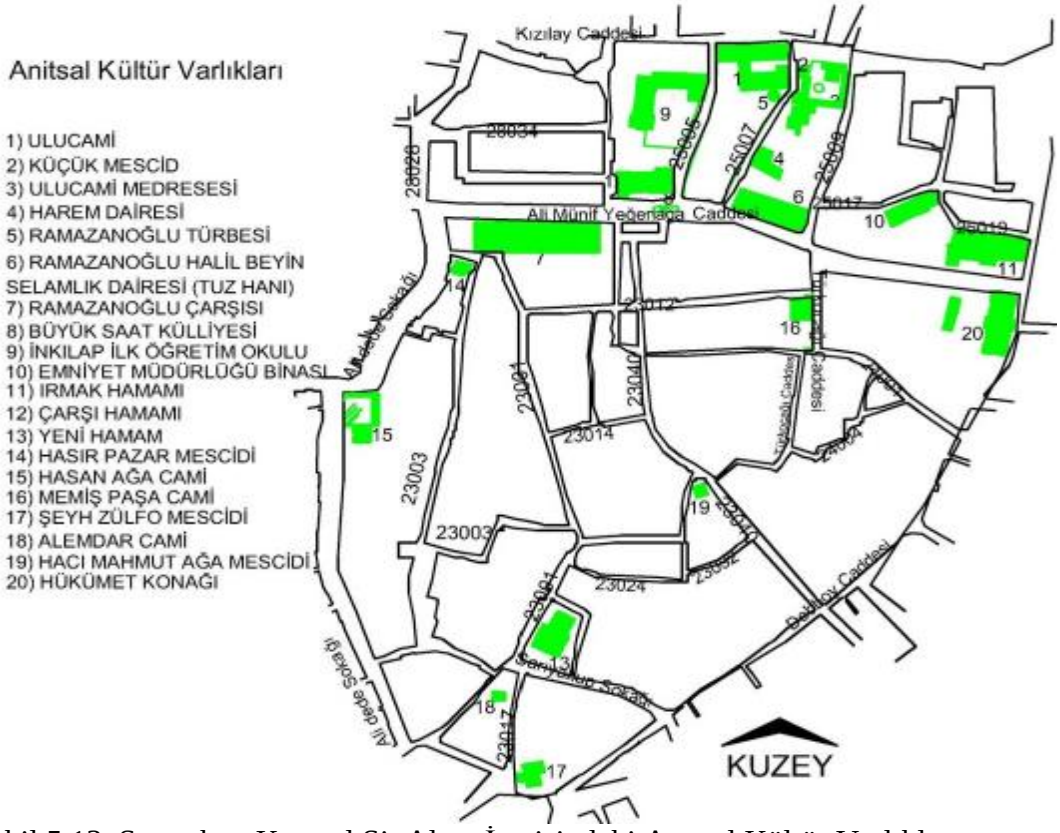
5.4. Mimari Analiz

5.4.1 Çalışma Alanındaki Anıtsal Kültür Varlıkları

Sarıyakup Kentsel Sit Alanı sınırları içerisinde toplam 72 adet Kültür Varlığı bulunmaktadır. Bunlardan 20 adedi Anıtsal Yapı ve 49 Adedi Geleneksel Konut olarak Adana Kültür ve Tabiat Varlıkların Koruma Bölge Müdürü tarafından tescillenmiştir. Alanda aynı zamanda bu yapıların dışında ticaret niteliği taşıyan tescilli sivil mimarlık ürünleri de bulunmaktadır. Ancak bu çalışma kapsamında ticari nitelikli yapılar üzerinde durulmamıştır.

Çalışmanın bu bölümünde öncelikle anıtsal yapılar tanıtılmış, ardından geleneksel konutlar tek tek tanıtım fişleri vasıtasıyla detaylı olarak açıklanmış ve plan ile cephe tipolojileri oluşturulmuştur. Geleneksel koutların özelliklerinin açıklandığı tanıtım fişlerinin hazırlanmasında tescil fişlerinden faydalanılmış, söz konusu fişler baz alınarak ilaveler ve değişiklikler yapılmıştır.

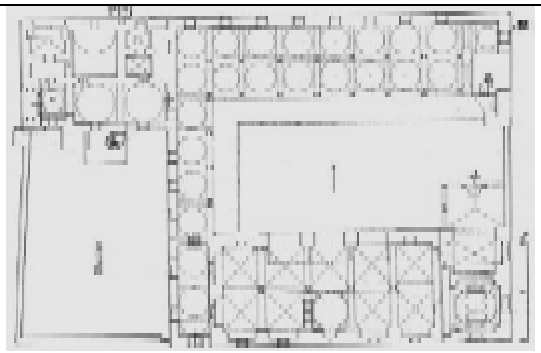
Anıtsal yapıların açıklandığı bölümde literatür taraması sonucunda elde edilen çizimler kullanılmış, geleneksel konutların plan ve cephe çizimleri ise literatür taramasıyla ve çalışma kapsamında çıkarılan krokiler esas alınarak hazırlanmıştır.

Şekil 5.13. Sarıyakup Kentsel Sit Alanı İçerisindeki Anıtsal Kültür Varlıkları

5.4.1.1. Ulucami

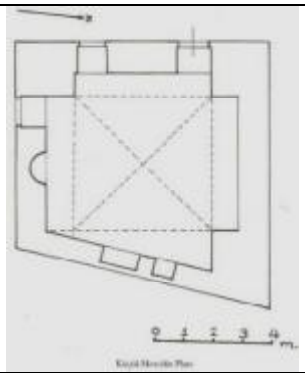
Selçuk, Memluk ve Osmanlılar devrine ait mimari karakterleri üzerinde toplayan Ulu Cami, 1508 yılında Halil Bey tarafından inşa edilmiş, oğlu Piri Paşa tarafından geliştirilmiştir. Cami, bünyesiyle birlikte dıştan 34.70 x 32.70 m ölçeğindedir. Yapının son cemaat mahallinin batı tarafından, 14.74 x 11.20 m. ölçüsünde bir mekân daha bulunmaktadır. Batıda bir, kuzeyde iki sıra halinde yer alan revakların ve her iki yönde bir sıra sundurmanın çevirdiği dikdörtgen avlunun güneyinde yer alan harim 11.40 x 23.30 m. ölçeğinde bir alan üzerine bina edilmiştir. Ulu Cami, plan ve fonksiyon itibariyle üç ayrı bölümde asıl cami, caminin batısındaki dikdörtgen planlı eski bölüm ve türbe ele alınmıştır. Günümüzde ibadet maksadıyla kullanıldığı ilk iki kısım Ulu Cami bünyesinde, ibadet maksadıyla kullanılmayan Türbe ise Ulu Cami' den ayrı bir bina olarak tanımlanmaktadır (Çam, 2010, s: 9;Adana Kentsel Kültür Envanteri, s: 82) (Bkz. Şekil 5.14).

	
Kaynak: Çam, 2010, s: 38	Kaynak: Moghaddam, 2013

Şekil 5.14. Ulucami' nin Planı ve Görünümü

5.4.1.2. Küçük Mescit (Halil Bey Mescidi)

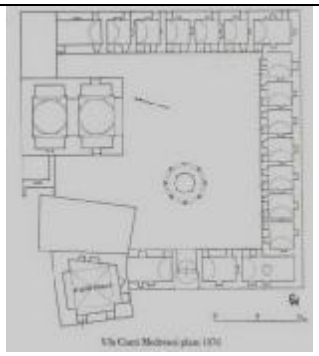
Sarıyakup Kentsel Sit Alanının içerisinde, Kızılay Caddesi üzerinde ve Ulu Cami' nin doğusunda yapılmıştır. 1493 yılında Ramazanoğulları tarafından yaptırılmıştır ve Ulu Cami Külliyesinin en eski eseri kabul edilmektedir. Mescit hem plan ve mimari, hem de malzeme ve işçilik itibariyle son derecede mütevazı bir eserdir ve içten içe boyutları en geniş yerde 6.72 x 5.60 metredir (Çam, 2010, s: 51); (Bkz Şekil 5.15.).

	
Kaynak: Çam, 2010, s: 54	Kaynak: Moghaddam, 2013

Şekil 5.15. Küçük Mescidin Planı ve Görünümü

5.4.1.3. Ulucami Medresesi

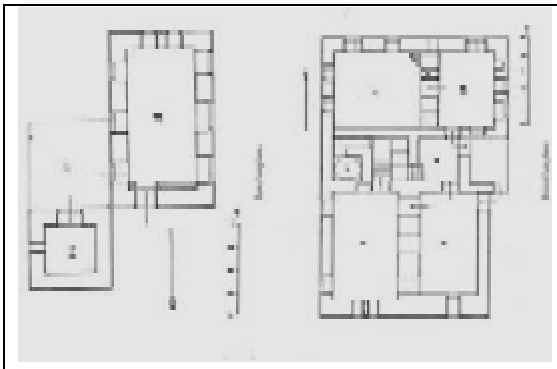
Ulucami külliyesine dâhil olan ve Cami' nin doğusunda bulunan medrese, 1540 tarihinde Ramazanoğlu Piri Paşa tarafından yaptırılmıştır. İlk yapılışından beri çeşitli maksatlarla kullanılmıştır. Medresenin batı cephesindeki cümle kapısı büyük bir avluya açılmakta olup, avlu etrafında medrese odaları sıralanmaktadır. Avlunun doğu ve batı kenarları etrafında sıralanan medrese odaları dıştan düz bir çatı ile örtülmekte ise de, içten tonoz örtülü küçük kare hücrelere ayrılmaktadır (Vakıf Genel Müdürlüğü, 1983, s: 13). Bu değerli eser 25007 sokak üzerinde yapılmıştır ve günümüzde içinde Kur' an Kursları, Eğitim merkezleri, Hizmet içi Eğitim ve Kurban hizmetleri verilmektedir (Bkz Şekil 5.16).

	
Kaynak: Çam, 2010, S: 63	Kaynak: Moghaddam, 2013

Şekil 5.16. Ulucami Medresesinin Planı ve Görünümü

5.4.1.4. Harem Dairesi (Vakıf Sarayı)

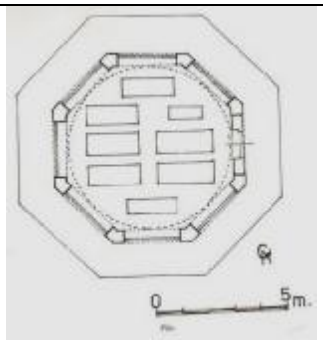
1495 yılında inşa edilen Harem Dairesi de, Ramazanoğulları tarafından inşa edilmiştir. Üç katlı ve "L" şeklindeki birinci katının doğu ucunu teşkil eden bir terastan meydana gelmiştir. Haremliğin birinci katına biri kuzeydeki yuvarlak planlı, diğeri güneydeki hayat kısmında bulunan iki merdivenle iki ayrı bölüme çıkılmaktadır. Bu iki bölümü birbirine bağlayan bir ara oda yerleştirilmiştir (Çam, 2010, s: 51) (Bkz Şekil 5.17).

	
Kaynak: Çam, 2010, S: 74	Kaynak: Moghaddam, 2013

Şekil 5.17. Ramazanoğulları Harem dairesi

5.4.1.5. Ramazanoğlu Türbesi

Ulucami' nin Mihrap duvarının arkasında, günümüzdeki Ziya Paşa Parkı' nın içerisinde bulunmaktadır. Bir kubbe ile örtülü, altıgen plana sahiptir. Türbenin inşa tarihi bulunmamaktadır ancak Ramazanoğulları' nın inşa ettirdiği Ulucami' nin hemen güneyinde olduğu için bu ailenin ileri gelen şahıslarına ait olduğu düşünülmektedir (Ramazanoğlu, s: 162); (Bkz Şekil 5.18).

	
Kaynak: Çam, 2010, s: 74	Kaynak: Moghaddam, 2013

Şekil 5.18. Ramazaoğlu Türbesi

5.4.1.6. Ramazanoğlu Halil Bey'in Selamlık Dairesi

Ulucami' nin yanında yer alan Tuz Hanı Halil Bey tarafından 1497 tarihinde selamlık olarak yaptırılmıştır, fakat son yüzyıl içinde develerle getirilen tuzların burada satılmasından dolayı halk arasında tuz pazarı hanı ismini almıştır (Vakıf Genel Müdürlüğü/1983 s: 35). Selamlık dairesi günümüze ulaşamamıştır 1960' lı yıllarda yerine bir çarşı inşa edilmiş bu çarşı da yakın zamanda ortadan kaldırılmıştır. Günümüzde Selamlık Dairesi' nin bulunduğu alanda kazılar yapılmakta, Ali Münif Yeğenağa Caddesi üzerinde kalan kısımlarda ise çarşı inşa edilmektedir. 2013 yılında, Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından, Tuz Hanı' nın Ali Münif Yeğenağa Caddesine bakan kısımlar yıktırılmış ve yerine tek katlı dükkanlar inşa edilmiştir (Bkz Şekil 5.19).

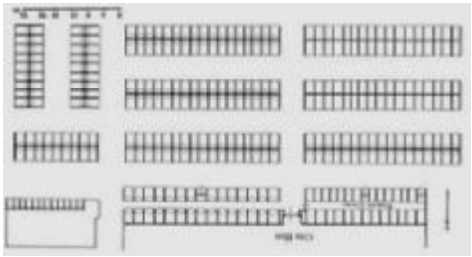

Şekil 5.19. Ali Münif Yeğenağa Caddesi üzerinde yapılan yeni Tuz Hanı

5.4.1.7. Ramazanoğlu Çarşısı

Çarşı, Ramazanoğlu Piri Paşa tarafından, kentin ticari ve ekonomik yaşamını düzenlemek amacıyla kurulmuştur. Daha önce yapılmış olan çalışmalarda Sur duvarlarının içinde, dördü güneyde, ikisi kuzeyde, biri batıda ve biri de doğuda olmak üzere 8 kapısının bulunduğu belirlenmiştir (Kurt, 1991; Saban, 1996). Çarşıdaki dükkânlar üç duvarlı ve çarşı tarafı açık olarak tarif edilmiştir. Bu değerli eser 1850 yılında Kel Hasan Paşa tarafından restore edilmiştir (Ramazanoğlu, 2012, s: 225). Günümüzde, dükkânların çoğu mimari özelliklerini kaybetmiş durumdadır. Dükkânlarda yapılan yenilemelerle birim ölçeğinde bozulmalar olmasına karşın

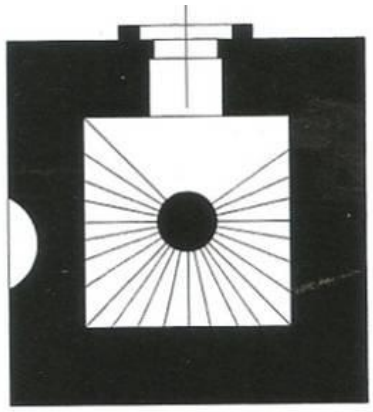
bütüncül anlamda halen Adana'nın tarihi ticaret merkezinin ana nüvesini oluşturmaktadır ve aktif olarak kullanılmaktadır. Bu tezin hazırlandığı dönemde Adana Büyükşehir Belediyesi tarafından Çarşının Ali Münif Yeğanağa Caddesine bakan cephelerinde sokak sağlıklaştırma çalışması devam etmektedir (Bkz. Şekil 5.20.).

	
Kaynak: Çam, 2010, s: 102	Kaynak: Moghaddam, 2013

Şekil 5.20. Ali Münif Yeğenağa Caddesine bakan Ramazanoğlu Çarşısı

5.4.1.8. Büyük Saat Kulesi

Yapımına 1881 yılında Ziya Paşa'nın valilik döneminde başlanan ve 1882 yılında Vali Abidin Paşa tarafından tamamlanan Adana Saat Kulesi, 32 metre yüksekliği ile Ali Münif Yeğenağa Caddesi üzerine yapılmıştır. Yüzey kenarı 8 metre genişliğinde olan kulenin tepesinin dört yanı saat kadranı ile kaplıdır. 1925'te Almanya'dan getirilen saat makinesiyle yenilenen saat kulesinin, yapımı sırasında kiremit kaplı olan çatısı bugün çeşitli anten ve alarm düdüğü gibi aygıtlarla donanmıştır. Adana'nın "Büyük Saatinin üzerinde "Societe Jntibah Tourhan Djemala a co Adana Turkey" yazıları bulunmaktadır.1998 yılında depremden hasar gören saat kulesinde; kule taşları arasında ileri geri çıkmalar, oynamalar, duvar sıvalarında dökülmeler görülmektedir (Bkz Şekil 5.21.). Günümüzde Saat ve Kulesi, Vakıflar Bölge Müdürlüğü tarafından koruma altına alınarak, restore edilmektedir (Çam, 2010, s: 266).

	
Kaynak: Çam, 2010, s: 267	Kaynak: Moghaddam, 2013

Şekil 5.21. Adana Büyük Saat Kulesi

5.4.1.9. İnkılâp İlköğretim Okulu

Bina 1572 yılında hazır kuvvet ve şehir içi kışlası olarak hizmete girmiştir. Bir kolu daha kısa olmak üzere U biçiminde plana sahiptir. İki katlı yapı, kiremit kaplamalı kırma çatıyla örtülüdür. Kuzey kanadının avlu tarafındaki açık koridoru, binanın ayırt edici özelliklerindendir. 1912' de okula gelir sağlamak amacıyla çalışmalar yapılmıştır. 1914' te okulun Ermeni öğrencileri barındıran Darüleytamla birleştirilerek Darüleytama bağlanması konusundaki girişimler kabul edilmemiştir. 1940' ta Sanat Enstitüsü olmuştur, 1945-1998 arasında İnkılâp İlkokulu, 2003 tarihinden itibaren İnkılap İlköğretim Okulu adıyla eğitim binası olarak hizmet vermeye devam etmektedir (Ramazanoğlu, 2012, s: 203); (Bkz Şekil 5.22.).

Şekil 5.22. İnkılâp İlköğretim Okulu

5.4.1.10. Emniyet Müdürlüğü Binası

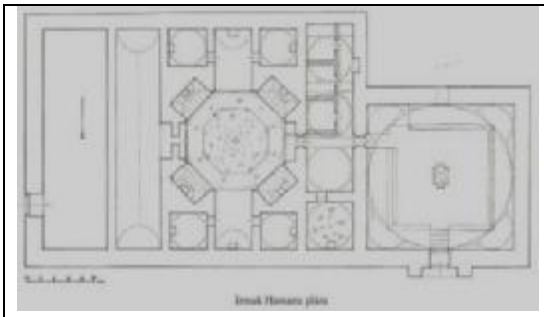
Alandaki önemli tarihi yapılardan birisi, cephesindeki blok taş kaplaması ve masif kütlesi ile dikkat çeken Emniyet Müdürlüğü binasıdır. 1915- 1917 yıllarında, Cemal Bey tarafından yaptırılan bina 1992 yılına kadar Adana halkına hizmet etmiştir. 1998 depremi nedeni ile bina büyük hasar görmüş ve boş bırakılmıştır (Adana Kentsel Kültür Envanteri, 2006); (Bkz Şekil 5.23.).

Şekil 5.23. Adana Emniyet Müdürlüğü Binası

5.4.1.11. Irmak Hamamı

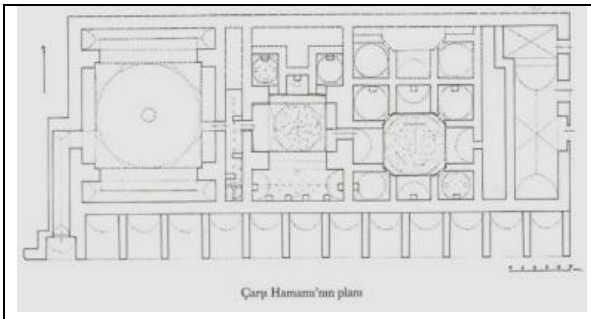
Ulucami Mahallesinde, Ali Münif Yeğenağa Caddesi ile Ulus Caddesinin kesiştiği yerde, Jandarma Komutanlığı'nın kuzeyindedir. Irmak Hamamı 15. Yüzyıl başlarında eski bir Roma hamamının temelleri üzerine bina edilmiştir. Hamamı yaptıran kesin olarak bilinmemektedir, fakat 15. Yüzyılda yeniden Ramazoğlu Beyi Şehabeddin Ahmet yaptırmış, daha sonra Piri Paşa tarafından vakfedilmiştir (Çam, 2010, s: 220; (Ramazanoğlu, 2012, s: 191) (Bkz. Şekil 5.24.)

	
Kaynak: Çam, 2010, s: 225	Kaynak: Moghaddam, 2013

Şekil 5.24. Seyhan Nehrine yakın yapılan Irmak Hamamı

5.4.1.12. Çarşı Hamamı

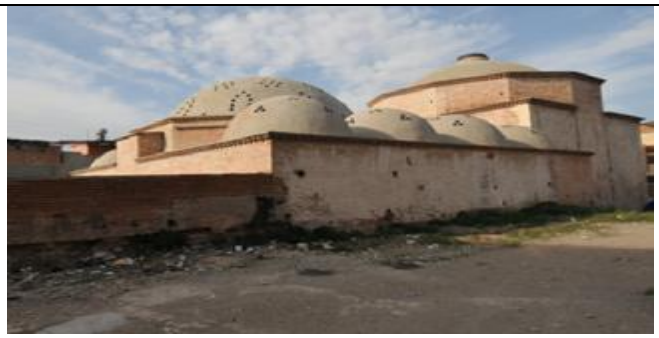
Büyük Saat Kulesi'nin karşısında bulunan Çarşı Hamamı Ramazanoğlu Piri Paşa tarafından 936 H. (1529) tarihinde yaptırılmıştır. Irmak Hamamından sonra inşa edildiği için, yapıldığı dönemde " hamam-ı cedid " olarak adlandırılmıştır. İri bir yapı olmasına ve ana cadde üzerinde yer almasına rağmen, ön yüzünde bulunan dükkânlar nedeniyle, neredeyse görülemez durumdadır. Özel şahıslar tarafından işletilmeye devam edilen hamam, yarım gün kadınlara ve yarım gün erkeklere hizmet vermektedir. Tek hamam halindeki eserin ilk bölümünü oluşturan soyunmalık, kare plânlı kalın kesme taştandır. Üst örtüyü oluşturan büyük baldaken kubbe ortasında bırakılmış olan aydınlık feneri içeriye bol ışık girmesini sağlamaktadır. Soyunmalık kısmının güney duvarı üzerindeki büyük kemer adeta bir eyvan şeklinde yapılmıştır. Güney ve kuzey duvarlarda bulunan büyük nişler küçük birer hücre şeklindedir (Ramazanoğlu, 2012, 193); (Bkz şekil 5.25.).

	
Kaynak: Çam, 2010, s: 88	Kaynak: Moghaddam, 2013

Şekil 5.25. Büyük Saat Kulesi' nin Karşısında Yapılan Çarşı Hamamı' nın Planı ve Giriş Kapısı

5.4.1.13. Yeni Hamam

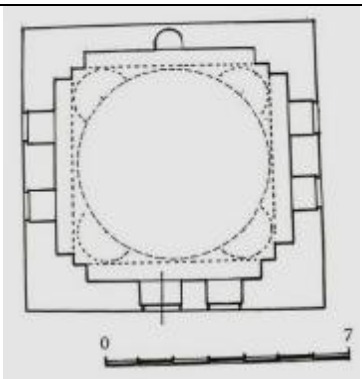
1720 tarihinde Elhacmustafa Ağa tarafından inşa edilmiştir (Bayhan, 1998 s:31). Kapının yanındaki duvardaki kitabeden 1811 tarihinde onarım gördüğü anlaşılmaktadır. Mahalle içinde olmasına rağmen büyük bir hamamdır. Restorasyon işlemlerinin yargıya intikal etmiş olması nedeniyle kilitli olduğundan, binanın içine girilememektedir. Binanın kütle özellikleri, tek hamam olduğunu gösterir. 1992 yılında restorasyon uygulaması gerçekleştirilen yapı, 1998 Adana Depreminde ağır hasar görmüştür ve kullanılmamaktadır (Adana Kentsel Kültür Envanteri, 2006, s:100). Yeni Hamam 23001 sokak üzerinde ve Sarıyakup Mahallesinin sınırları içinde yer almaktadır (Bkz. Şekil 5.26.).

	
Kaynak: Vakıflar Bölge Müdürlüğü	Kaynak: Moghaddam, 2013

Şekil 5.26. Sarıyakup Kentsel Sit Sınırları İçerisinde Yer Alan Yeni Hamam'ın Planı ve Görünümü

5.4.1.14. Hasır Pazar Mescidi

Yağ Camiye yakın ve 23003 sokak üzerinde yapılmıştır. XVII. yüzyıldan kalan bu caminin banisi bilinmemektedir. Klasik Osmanlı mimarisi üslubunda kare planlı, tek kubbeli, tek mekânlı, küçük bir çarşı içi mescididir. Kuzey cephesinde giriş kapısı ve bir pencere bulunmaktadır. Doğu ve batı cephelerinde ise ikişer pencere bulunmaktadır (Bayhan, 1998, s:30; Çam, 2010, 162); (Bkz. Şekil 5.27.).

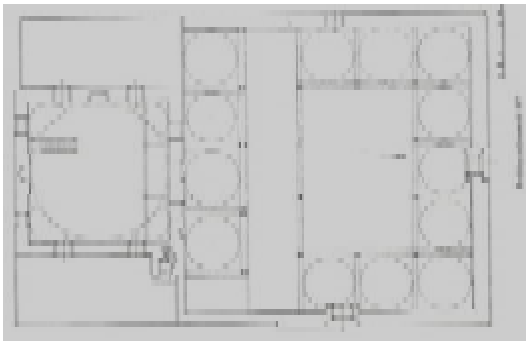
	
Kaynak: Çam, 2010, S: 164	Kaynak: Moghaddam, 2013

Şekil 5.27. Sarıyakup Kentsel Sit Alanındaki Hasır Pazar Mescidi

5.4.1.15. Hasan Ağa Cami

Mahallenin kuzey batısındadır, üç katlıdır ve Alidede Sokağı' nın köşesinde yapılmıştır. Camiyi 1558 yılında Ramazanoğlu Halil Bey' in kölesi Abdullahoğlu Hasan Kethüda ile azatlı kölesi Atike yaptırmıştır. Planını Mimar Sinan'ın yaptığı söylenir, iki bölümden meydana gelen son cemaat yeri, klasik Türk mimarisinde görülen stalaktitli sütun başlıklarının taşıdığı sivri kemerlerle üç bölüme ayrılmakta ve bölümler üzerini küçük kubbeler örtmektedir. Camii esas mekânına son cemaat yerinden girilmekte olup, kare plandaki mekânı köşe trompları ile intikali sağlanan yüksek kasnaklı bir kubbe örtmektedir. Giriş kapısının kuzey duvarı bitişiğinde Lale Devri üslubunu andıran oymalı süslemeler vardır. Müezzin mahfili ve mihrabı ağaçtandır. Siyah ve beyaz mermerlerle süslüdür. Minberi de aynı cins mermerlerle yapılmıştır. Tek şerefeli minaresi 1730 yılında yapılmıştır. Kesme taştan sade ve

klasik üsluptadır. Ulu Camii' nin yapımını yöneten Hasan Kethüda buradan artırdığı malzeme ile daha güzel olan bu camiyi yaptırmıştır. Söylentiye göre buna kızan Rmazanoğlu Piri Mehmet Paşa da onun başını kestirmiştir. Cami, 1813 yılında büyük bir onarım görmüştür. 27 Haziran 1998 depreminde hasar gören caminin onarımı 1998-2004 yılları arasında Vakıflar Genel Müdürlüğü' nce tamamlanarak 2004 yılında ibadete açılmıştır(Çam, 2010, s: 146-150) (Bkz. Şekil 5.28.).

	
Kaynak: Çam, 2010, s: 161	Kaynak: Moghaddam, 2013

Şekil 5.28. Sarıyakup Mahallesindeki Hasan Ağa Cami

5.4.1.16. Memiş Paşa Cami

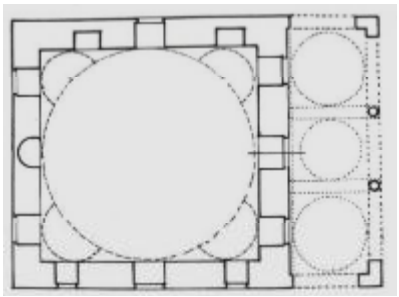
23012. Sokağın köşesinde yapılmıştır. Önceleri Havutluoğlu Mescidi diye anılırken 1825 yılında Adana Valisi Memiş Paşa tarafından onarım yoluyla yeniden yapılmış, dolayısıyla Memiş Paşa adıyla anılmaya başlanmıştır. Memiş Paşa Cami yontma taşlarla yapılmış, doğu, batı ve kuzey duvarlarının üzerinde dördü aşağıda büyük, dördü yukarda küçük olmak üzere sekiz penceresi bulunmaktadır. 1998 depreminde hasar gören cami, 1998-2004 yılları arasında aslına uygun olarak Vakıflar Genel Müdürlüğü' nce yeniden inşa ettirilmiş ve 2005 yılı başında ibadete açılmıştır (Ramazanoğlu, 2012, s:180); (Bkz. Şekil 5.29.).

Şekil 5.29. Sarıyakup Mahallesindeki Memiş Paşa Cami

5.4.1.17. Şeyh Zülfo Mescidi

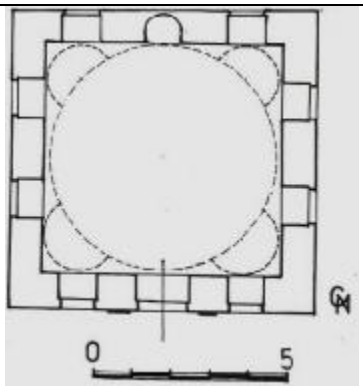
Sarıyakup Mahallesi, Debboy Caddesinde yapılmıştır. Mescit, Müslimoğlu Şeyh Ali Zülfikar tarafından yapılmıştır ve 1852' den önce tamamlanmıştır (Ramazanoğlu S:181). Avlusunda Şeyh Ali Zülfikar'ın mezarı vardır. Mescidin giriş kapısının üzerindeki kitabesine göre hankahı 1881 yılında inşa edilmiştir. Eskiden kiremit olan kubbe örtüsü, 1960' lı yıllarındaki restorasyonda kurşuna çevrilmiştir. Aslında minaresi yoktur. Günümüzde binaya oranla yüksek nispetli betonarme minaresi, 1993' te eklenmiştir (Bkz. Şekil 5.30.).

	
Kaynak: Çam, 2010, S: 161	Kaynak: Moghaddam, 2013

Şekil 5.30. Şeyh Zülfo Mescidin dış planı

5.4.1.18. Alemdar Cami

Sarıyakup sokak ve 22017 sokak arasında yapılmıştır. Cami 1748 yılında Mustafa Hasan Ağa tarafından yaptırılmıştır ve kısa süre sonra vakfedilmiştir. Cami tek kubbeli, tek mekânlı bir mahalle mescididir (Ramazanoğlu, 2012, s: 178). 1998 Depremi' nde hasar gören yap, 2004 yılında tamamlanan onarım sonrasında tekrar ibadete açılmıştır ve halka hizmet vermektedir (Bkz. Şekil 5.31.).

	
Kaynak: Çam, 2010, s: 161	Kaynak: Moghaddam, 2013

Şekil 5.31. 22017 sokak üzerinde yapılan Alemdar Cami

5.4.1.19. Hacı Mahmut Ağa Mescidi

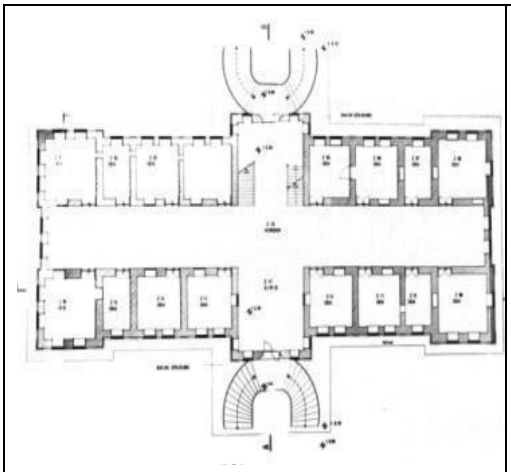
23034 sokak ve 23040 sokak arasında yapılmıştır. Cami tek katlı, tek mekânlı bir mahalle mescididir. Geleneksel konut bölgesinde yer almakta, mahalleye hizmet vermektedir (Bkz. Şekil 5.32.).

Şekil 5.32. Hacı Mahmut Ağa Cami

5.4.1.20. Hükümet Konağı (Seyhan Kaymakamlığı)

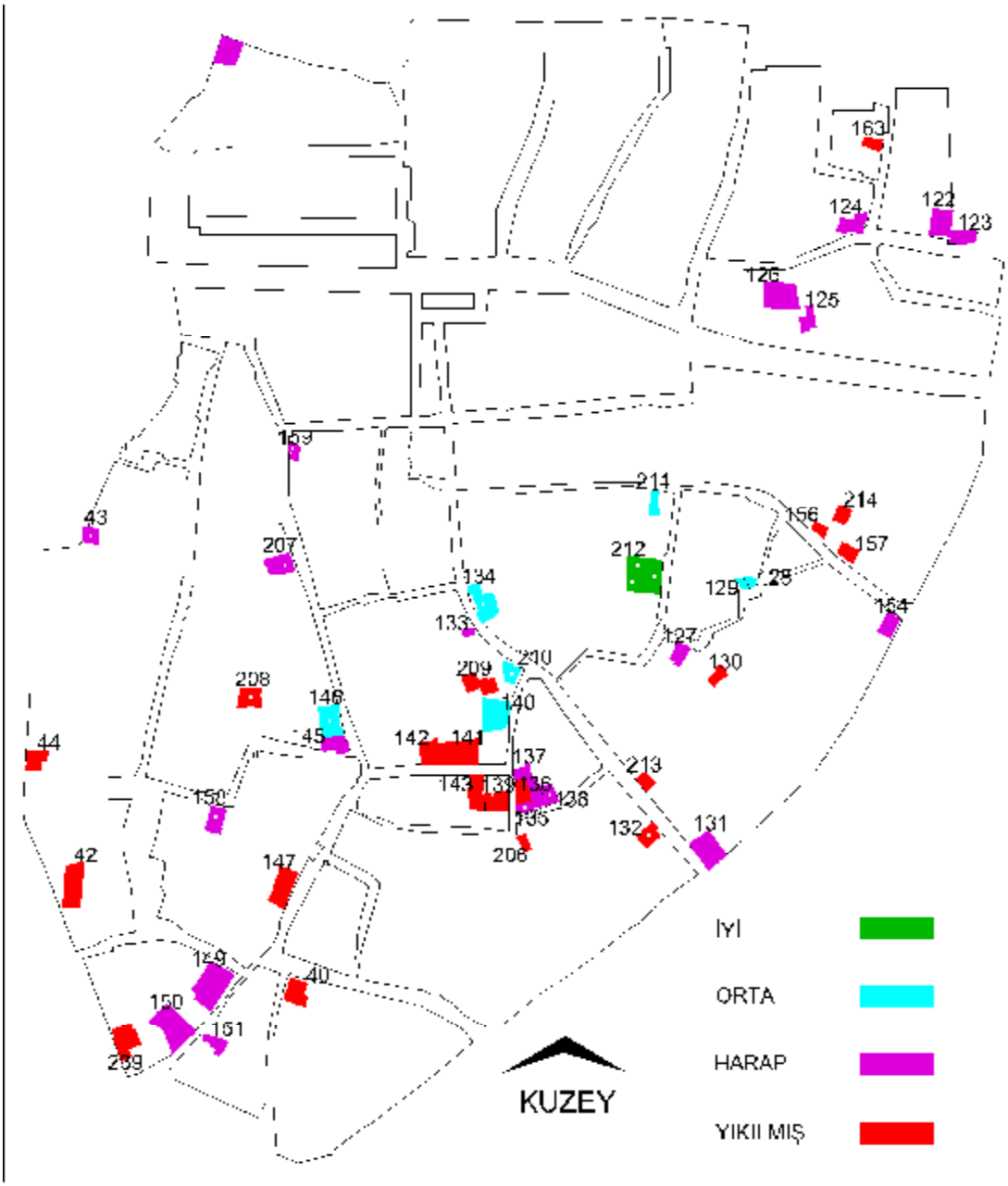
Hükümet Konağı Süleyman Bahri Paşa tarafından yaptırılmıştır. 1942 yıllarında kapsamlı bir onarım geçiren yapıya ikinci kat doğu bölümü ile kuzey taraftaki encümen salonu ilave edilerek, cephe düzeni de tamamen değiştirilmiştir. Bodrum katı taş duvar, diğer katları ise tuğladan inşa edilen yapının kat döşemeleri ahşap kirişlerle yapılmıştır. 1998 depreminde önemli hasar gören ve bunun ardından yeniden kapsamlı bir onarıma alınan yapıda mimari karakterlerin yüzyıl başındaki özgün haline dönüştürülmesi hedeflenmiş ve sonradan ilave edilen katlar ve diğer ekler kaldırılmıştır. Bu değerli yapı Debboy Caddesi üzerinde ve Ali Münif Yeğenağa Caddesi köşesinde yapılmıştır (Çam, 2010, s:254); (Bkz. Şekil 5.33.).

	
Kaynak: Çam, 2010, s: 257	Kaynak: Moghaddam, 2013

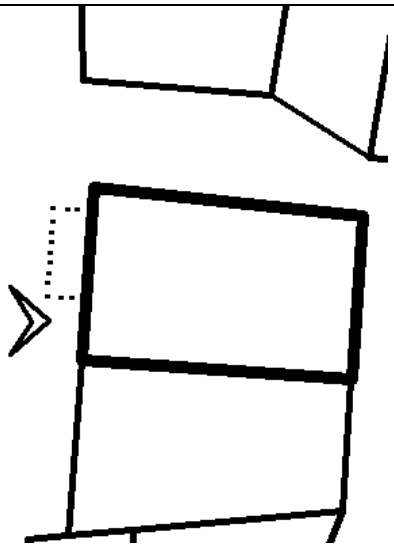
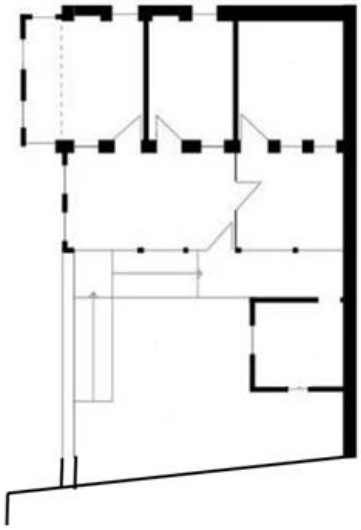
Şekil 5.33. Hükümet Konağı'nın Planı ve Görünümü

5.4.2. Sarıyakup Kentsel Sit Alanındaki Tescilli Geleneksel Kültür Varlıkları

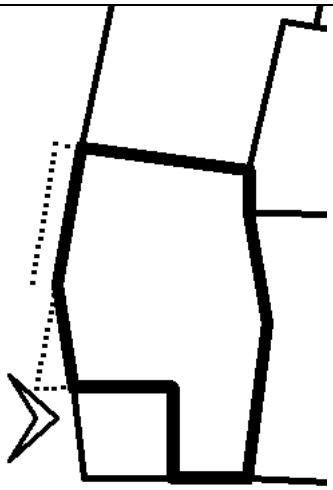
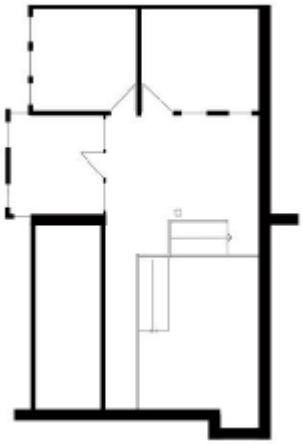
Çalışmanın bu bölümünde Sarıyakup Kentsel Sit Alanında bulunan tescilli geleneksel konutların konumları envanter numaralarına göre Şekil 5.34.'te gösterilmiş, özellikleri detaylı olarak açıklanmış, ardından plan ve cephe tipolojileri oluşturulmuş, yapım sistemleri ve süsleme elemanları incelenmiştir. Tescilli geleneksel kültür varlıklarını açıklayan çizelgelerde bina-parsel ilişkisi 1938 tarihli kadastro haritalarına dayanılarak hazırlanmış, normal kat planları çoğunlukla literatür taramasıyla elde edilmiş, altı adet yapının çalışma kapsamında krokileri çıkarılmıştır. Özellikle yıkılmış olan kültür varlıkları hakkında gerekli diğer bilgiler ise AKTVKK arşivi ve Adana Kentsel Kültür Envanterinden derlenmiştir.

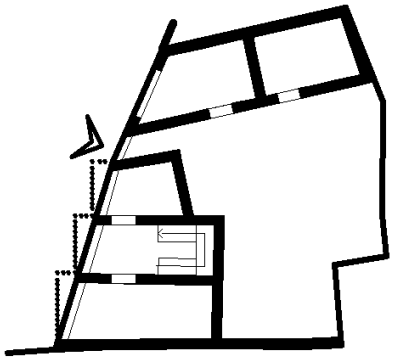
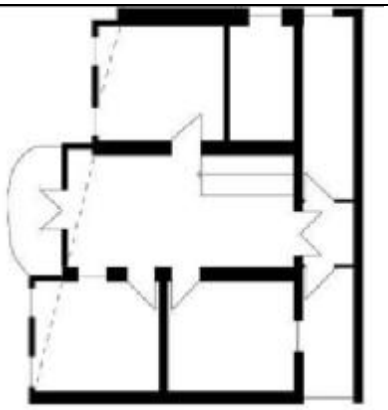
Şekil 5.34. Sarıyakup Kentsel Sit Alanındaki Tescilli Geleneksel Konutların Envanter Numaralarına Göre Konumları ve Mevcut Durumları

<table>
<tr><td>ENVANTER NO:
42</td><td>TESCİL TARİHİ:
01.06.1990</td></tr>
<tr><td>MEVCUT DURUMU:
Yıkılmış</td><td>KONUMU:
Sarıyakup Mahallesi, 87 Ada, 24 Parsel</td></tr>
<tr><td>BİNA PARSEL İLİŞKİSİ:
Yan Avlulu</td><td>YAŞAM KAT PLANI
Kaynak: A.K.T.V.K.K. arşivi</td></tr>
<tr><td></td><td></td></tr>
<tr><td>ESKİ FOTOĞRAF
Kaynak: A.K.T.V.K.K. arşivi</td><td>ESKİ FOTOĞRAF
Kaynak: A.K.T.V.K.K. arşivi</td></tr>
<tr><td></td><td></td></tr>
<tr><td colspan="2">PLAN ŞEMASI: Güneye bakan açık sofalı, üç odalı</td></tr>
<tr><td colspan="2">YAPIM TEKNİĞİ: Zemin kat yığma tuğla, 1. Kat ahşap karkas tuğla dolgu</td></tr>
<tr><td colspan="2">CEPHE ÖZELLİKLERİ: İki katlı, tek çıkmalı, çıkma altı payanda, geleneksel saçak, toprak dam</td></tr>
<tr><td colspan="2">SÜSLEME ELEMANLARI: Tek çıkmalı</td></tr>
<tr><td colspan="2">GİRİŞ: Avludan dolaylı</td></tr>
<tr><td colspan="2">MERDİVEN: Açık ahşap merdiven, tek sahanlıklı, çift kollu</td></tr>
</table>

Çizelge 5.2: 42 Envanter Numaralı Tescilli Geleneksel Kültür Varlığı

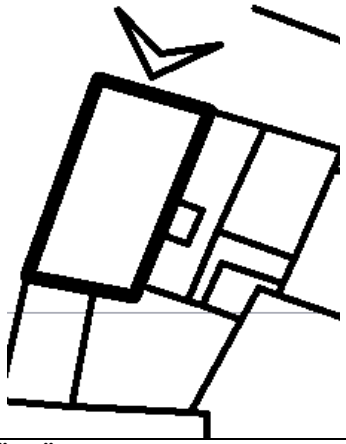
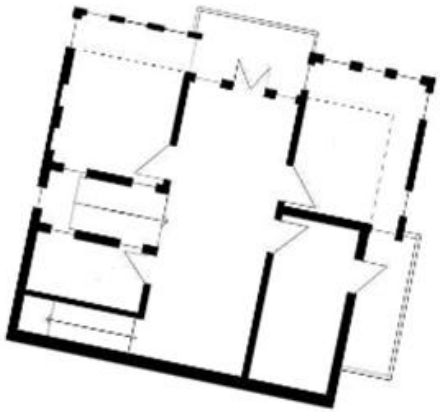
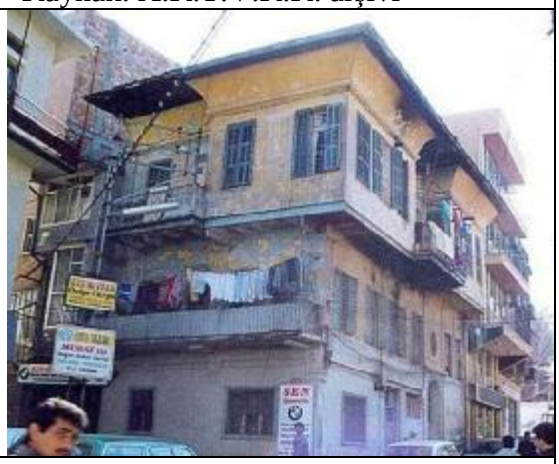
<table>
<tr><td>ENVANTER NO:
43</td><td>TESCİL TARİHİ:
01.06.1990</td></tr>
<tr><td>MEVCUT DURUMU:
Yapı Mevcut ve Kullanılmaktadır</td><td>KONUMU:
Sarıyakup Mahallesi, 87 Ada, 70 Parsel</td></tr>
<tr><td>BİNA PARSEL İLİŞKİSİ:
Yan Avlulu</td><td>YAŞAM KAT PLANI
Kaynak: A.K.T.V.K.K. arşivi</td></tr>
<tr><td></td><td></td></tr>
<tr><td>GÜNCEL FOTOĞRAF
Kaynak: Moghaddam, 2013</td><td>ESKİ FOTOĞRAF
Kaynak: A.K.T.V.K.K. arşivi</td></tr>
<tr><td></td><td></td></tr>
<tr><td colspan="2">PLAN ŞEMASI: Güneye bakan açık sofalı, üç odalı</td></tr>
<tr><td colspan="2">YAPIM TEKNİĞİ: yığma ve karkas yapım tekniğiyle ahşap ve kagir yapı gerecinden inşa edilmiştir</td></tr>
<tr><td colspan="2">CEPHE ÖZELLİKLERİ: Üç katlı, tek çıkmalı, çıkma altı payanda, geleneksel saçak, toprak dam</td></tr>
<tr><td colspan="2">SÜSLEME ELEMANLARI: İki çıkmalı</td></tr>
<tr><td colspan="2">GİRİŞ: Avludan dolaylı</td></tr>
<tr><td colspan="2">MERDİVEN: Açık ahşap merdiven, tek sahanlıklı, çift kollu</td></tr>
</table>

Çizelge 5.3: 43 Envanter Numaralı Tescilli Geleneksel Kültür Varlığı

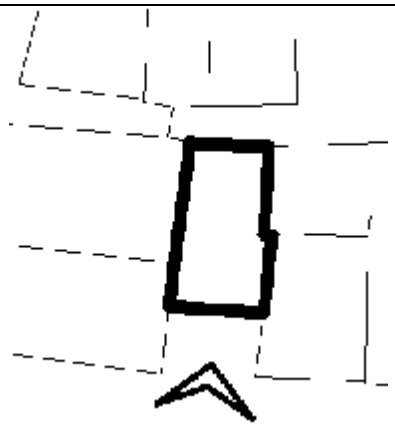
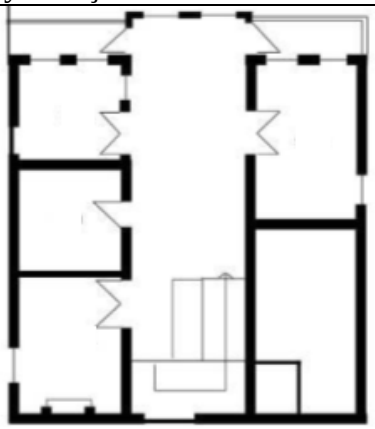
<table>
<tr><td>ENVANTER NO:
44</td><td>TESCİL TARİHİ:
01.06.1990</td></tr>
<tr><td>MEVCUT DURUMU:
Yapı Mevcut ve Harap Durumdadır</td><td>KONUMU:
Sarıyakup Mahallesi, 87 Ada, 77 Parsel</td></tr>
<tr><td>BİNA PARSEL İLİŞKİSİ:
Arka Avlulu</td><td>YAŞAM KAT PLANI
Kaynak: A.K.T.V.K.K. arşivi</td></tr>
<tr><td></td><td></td></tr>
<tr><td>GÖRÜNÜŞ
Kaynak: Moghaddam , 2013</td><td>ESKİ FOTOĞRAF
Kaynak: A.K.T.V.K.K. arşivi</td></tr>
<tr><td></td><td></td></tr>
<tr><td colspan="2">PLAN ŞEMASI: İç sofalı, arka küçük avlulu</td></tr>
<tr><td colspan="2">YAPIM TEKNİĞİ: Zemin kat yığma tuğla, 1. Kat ahşap karkas tuğla dolgu, 1. Kat döşemesi çelik putrel</td></tr>
<tr><td colspan="2">CEPHE ÖZELLİKLERİ: İki katlı, üçgen çıkmalı, dairesel balkonlu, saçak altı ahşap kaplamalı, kemerli giriş kapısı</td></tr>
<tr><td colspan="2">SÜSLEME ELEMANLARI: Üç çıkmalı</td></tr>
<tr><td colspan="2">GİRİŞ: Avludan dolaylı</td></tr>
<tr><td colspan="2">MERDİVEN: Tek sahanlıklı, çift kollu</td></tr>
</table>

Çizelge 5.4: 44 Envanter Numaralı Tescilli Geleneksel Kültür Varlığı

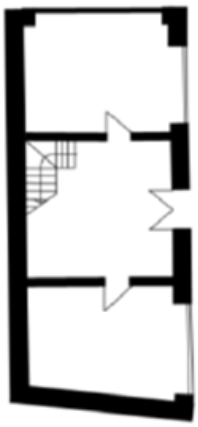
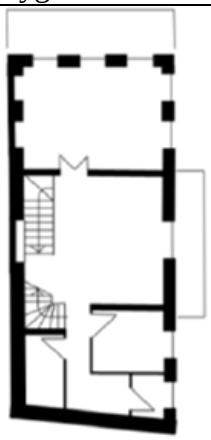
ENVANTER NO:	**TESCİL TARİHİ**:

50	27.03.1998
MEVCUT DURUMU: Bakımsız	**KONUMU:** Karasoku Mahallesi, 157 Ada, 54 Parsel
BİNA PARSEL İLİŞKİSİ: Avlusuz	**YAŞAM KAT PLANI** Kaynak: A.K.T.V.K.K. arşivi
	
GÖRÜNÜŞ Kaynak: Çelik , 1999	**ESKİ FOTOĞRAF** Kaynak: A.K.T.V.K.K. arşivi
	
PLAN ŞEMASI: İç sofalı, avlusuz	
YAPIM TEKNİĞİ: Yığma tuğla, ahşap karkas	
CEPHE ÖZELLİKLERİ: Üç katlı, iki yönlü paralel çıkmalı, balkonlu, saçak altı ahşap kaplamalı	
SÜSLEME ELEMANLARI: Cephe boyunca çıkmalı	
GİRİŞ: Sokak bağlantısı	
MERDİVEN:	

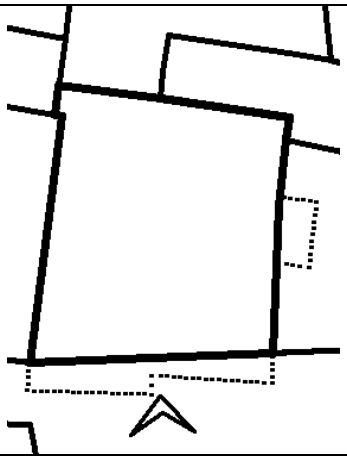
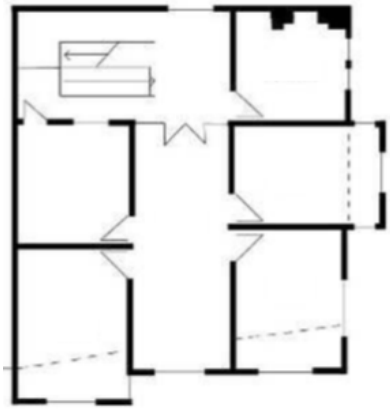
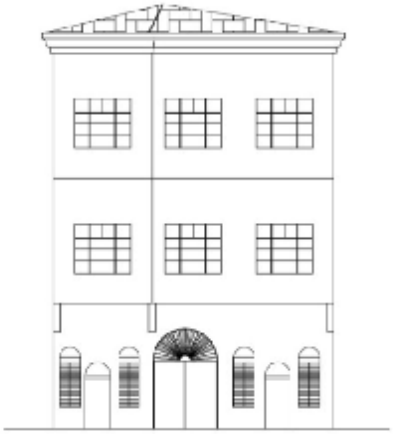
Çizelge 5.5: 50 Envanter Numaralı Tescilli Geleneksel Kültür Varlığı

<table>
<tr><td>ENVANTER NO:
122</td><td>TESCİL TARİHİ:
14.02.1995</td></tr>
<tr><td>MEVCUT DURUMU:
Harap</td><td>KONUMU:
Ulucami Mahallesi, 134 Ada, 2 Parsel</td></tr>
<tr><td>BİNA PARSEL İLİŞKİSİ:
Avlusuz</td><td>YAŞAM KAT PLANI
Kaynak: Ç.Ü. Mimarlık Bölümü</td></tr>
<tr><td></td><td></td></tr>
<tr><td>FOTOĞRAF
Kaynak: Anvar Moghaddam</td><td>ESKİ FOTOĞRAF
Kaynak: A.K.T.V.K.K. arşivi</td></tr>
<tr><td></td><td></td></tr>
<tr><td colspan="2">PLAN ŞEMASI: Avlusuz</td></tr>
<tr><td colspan="2">YAPIM TEKNİĞİ: Yığma tuğla, ahşap karkas</td></tr>
<tr><td colspan="2">CEPHE ÖZELLİKLERİ: Üç katlı ve cihannümalı, kademeli çıkmalı, balkonlu, kemerli giriş kapıları</td></tr>
<tr><td colspan="2">SÜSLEME ELEMANLARI: Cephe boyunca çıkmalı, cihannümalı</td></tr>
<tr><td colspan="2">GİRİŞ: Binaya giriş dolaysız</td></tr>
<tr><td colspan="2">MERDİVEN: Tek sahanlıklı, çift kollu</td></tr>
</table>

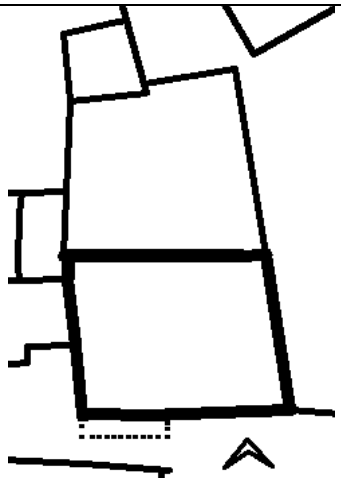
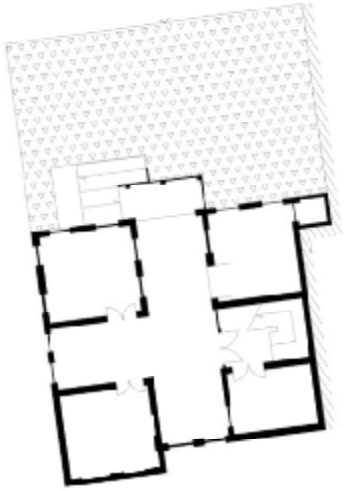
Çizelge 5.6: 122 Envanter Numaralı Tescilli Geleneksel Kültür Varlığı

<table>
<tr><td>ENVANTER NO:
123</td><td>TESCİL TARİHİ:
14.02.1995</td></tr>
<tr><td>MEVCUT DURUMU:
Harap</td><td>KONUMU:
Ulucami Mahallesi, 134 Ada, 1 Parsel</td></tr>
<tr><td>BİNA PARSEL İLİŞKİSİ:
Avlusuz</td><td>YAŞAM KAT PLANI
Kaynak: Duygu Saban</td></tr>
<tr><td></td><td></td></tr>
<tr><td>FOTOĞRAF
Kaynak: Anvar Moghaddam</td><td>ESKİ FOTOĞRAF
Kaynak: A.K.T.V.K.K. arşivi</td></tr>
<tr><td></td><td></td></tr>
<tr><td colspan="2">PLAN ŞEMASI: Avlusuz</td></tr>
<tr><td colspan="2">YAPIM TEKNİĞİ: Yığma tuğla, ahşap karkas</td></tr>
<tr><td colspan="2">CEPHE ÖZELLİKLERİ: Üç katlı ve cihannümalı, tekli paralel çıkma, kemerli giriş kapısı kapıları</td></tr>
<tr><td colspan="2">SÜSLEME ELEMANLARI: Tek çıkmalı, cihannümalı</td></tr>
<tr><td colspan="2">GİRİŞ: Binaya giriş dolaysız</td></tr>
<tr><td colspan="2">MERDİVEN: Sahanlıksız</td></tr>
</table>

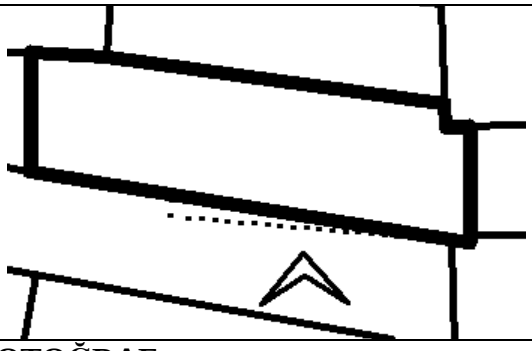
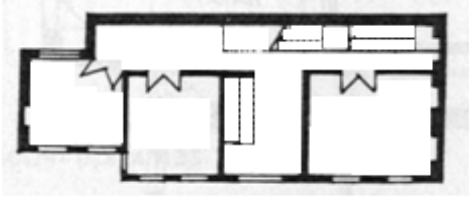
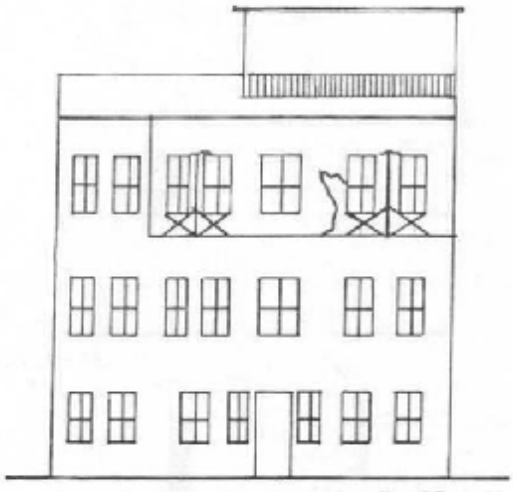
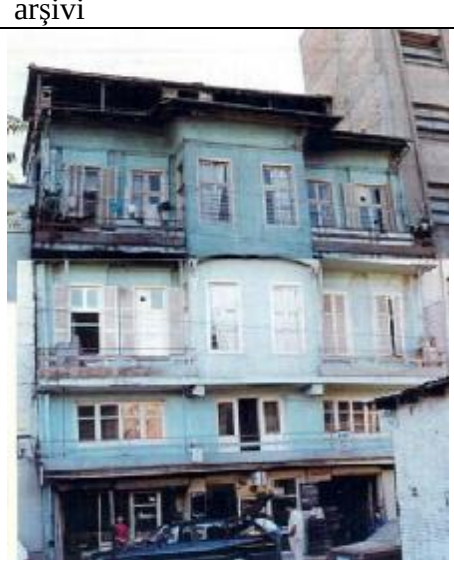
Çizelge 5.7: 123 Envanter Numaralı Tescilli Geleneksel Kültür Varlığı

<table>
<tr><td>ENVANTER NO:
124</td><td>TESCİL TARİHİ:
14.02.1995</td></tr>
<tr><td>MEVCUT DURUMU:
Bakımsız</td><td>KONUMU:
Ulucami Mahallesi, 138 Ada, 68 Parsel</td></tr>
<tr><td>BİNA PARSEL İLİŞKİSİ:
Arka avlulu</td><td>YAŞAM KAT PLANI
Kaynak: Ç.Ü. Mimarlık Bölümü</td></tr>
<tr><td></td><td></td></tr>
<tr><td>FOTOĞRAF
Kaynak: Anvar Moghaddam</td><td>ESKİ FOTOĞRAF
Kaynak: A.K.T.V.K.K. arşivi</td></tr>
<tr><td></td><td></td></tr>
<tr><td colspan="2">PLAN ŞEMASI: Arka avlulu</td></tr>
<tr><td colspan="2">YAPIM TEKNİĞİ: Yığma tuğla, ahşap karkas</td></tr>
<tr><td colspan="2">CEPHE ÖZELLİKLERİ: Üç katlı, kademeli çıkma, kemerli ve bezemeli giriş kapısı, çıkma altı payandalar bezemeli</td></tr>
<tr><td colspan="2">SÜSLEME ELEMANLARI: İki çıkmalı</td></tr>
<tr><td colspan="2">GİRİŞ: Binaya giriş dolaysız</td></tr>
<tr><td colspan="2">MERDİVEN: Tek sahanlıklı, çift kollu</td></tr>
</table>

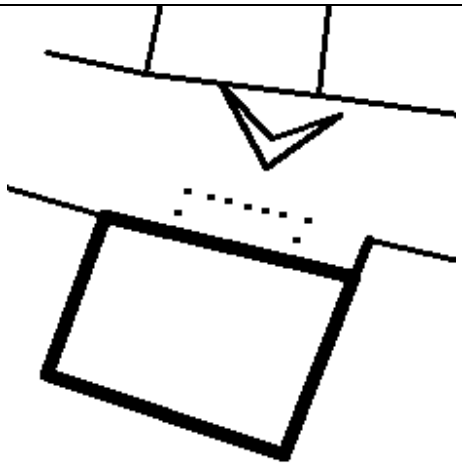
Çizelge 5.8: 124 Envanter Numaralı Tescilli Geleneksel Kültür Varlığı

ENVANTER NO: **125**	**TESCİL TARİHİ:** 22.11.1990
MEVCUT DURUMU: Yıkılmış	**KONUMU:** Ulucami Mahallesi, 139 Ada, 29 Parsel
BİNA PARSEL İLİŞKİSİ: Arka avlulu	**YAŞAM KAT PLANI:** Kaynak: Duygu Saban
	
FOTOĞRAF Kaynak: Anvar Moghaddam	**ESKİ FOTOĞRAF** Kaynak: A.K.T.V.K.K. arşivi
	
PLAN ŞEMASI: Arka avlulu	
YAPIM TEKNİĞİ: Yığma tuğla, ahşap karkas	
CEPHE ÖZELLİKLERİ: İki katlı, cihannümalı, kemerli giriş kapısı	
SÜSLEME ELEMANLARI: Tek çıkmalı	
GİRİŞ: Avludan dolayı sokak bağlantısı	
MERDİVEN: Tek sahanlıklı, çift kollu	

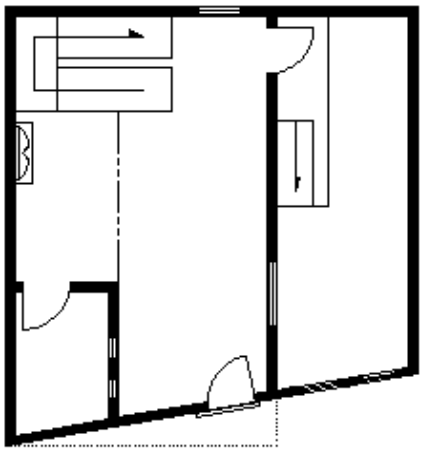
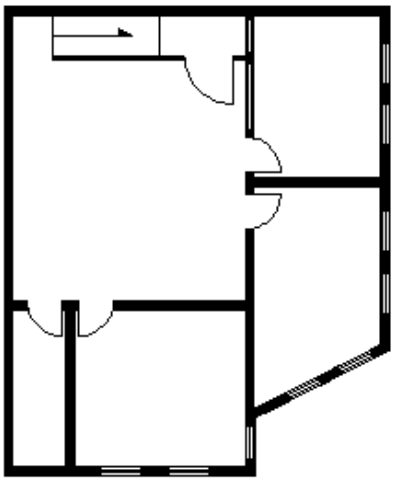
Çizelge 5.9: 125 Envanter Numaralı Tescilli Geleneksel Kültür Varlığı

<table>
<tr><td>ENVANTER NO:
126</td><td>TESCİL TARİHİ:
22.11.1990</td></tr>
<tr><td>MEVCUT DURUMU:
Avlusuz</td><td>KONUMU:
Ulucami Mahallesi, 139 Ada, 44, 45 Parsel</td></tr>
<tr><td>BİNA PARSEL İLİŞKİSİ:
Arka avlulu</td><td>YAŞAM KAT PLANI:
Kaynak: Çelik, 1999</td></tr>
<tr><td></td><td></td></tr>
<tr><td>FOTOĞRAF
Kaynak: Çelik, 1999</td><td>ESKİ FOTOĞRAF
Kaynak: A.K.T.V.K.K. arşivi</td></tr>
<tr><td></td><td></td></tr>
<tr><td colspan="2">PLAN ŞEMASI: Avlusuz</td></tr>
<tr><td colspan="2">YAPIM TEKNİĞİ: Yığma tuğla, ahşap karkas</td></tr>
<tr><td colspan="2">CEPHE ÖZELLİKLERİ: İki katlı, cihannümalı, kemerli giriş kapısı</td></tr>
<tr><td colspan="2">SÜSLEME ELEMANLARI: İki çıkmalı</td></tr>
<tr><td colspan="2">GİRİŞ: Avludan dolayı sokak bağlantısı</td></tr>
<tr><td colspan="2">MERDİVEN: Tek sahanlıklı, çift kollu</td></tr>
</table>

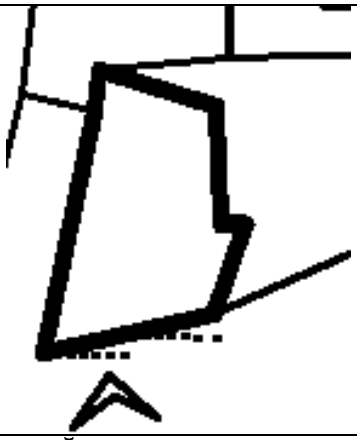
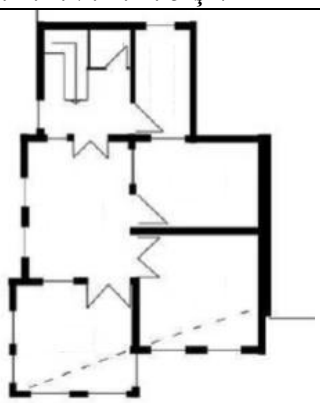
Çizelge 5.10: 126 Envanter Numaralı Tescilli Geleneksel Kültür Varlığı

ENVANTER NO: **127**	**TESCİL TARİHİ:** 22.11.1990
MEVCUT DURUMU: Harap	**KONUMU:** Türkocağı Mahallesi, 106 Ada, 36 Parsel
BİNA PARSEL İLİŞKİSİ: Avlusuz	
	
FOTOĞRAF Kaynak: Anvar Moghaddam	**ESKİ FOTOĞRAF** Kaynak: A.K.T.V.K.K. arşivi
	
PLAN ŞEMASI: Avlusuz	
YAPIM TEKNİĞİ: Yığma tuğla, ahşap karkas	
CEPHE ÖZELLİKLERİ: İki katlı, balkonlu, kemerli giriş kapısı	
SÜSLEME ELEMANLARI: Balkonlu	
GİRİŞ: Binaya giriş dolaysız	
MERDİVEN:	

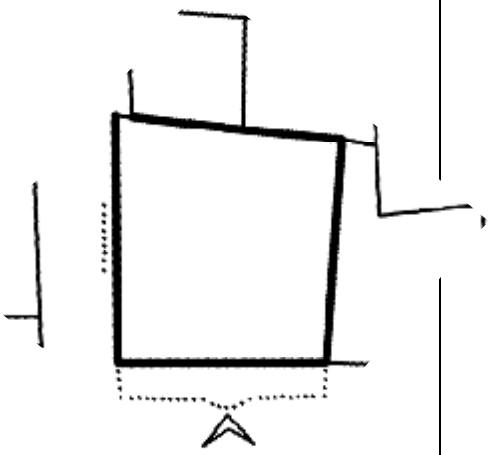
Çizelge 5.11: 127 Envanter Numaralı Tescilli Geleneksel Kültür Varlığı

<table>
<tr><td>ENVANTER NO:
128</td><td>TESCİL TARİHİ:
22.11.1990</td></tr>
<tr><td>MEVCUT DURUMU:
Ortada</td><td>KONUMU:
Türkocağı Mahallesi, 107 Ada, 6 Parsel</td></tr>
<tr><td>BİNA PARSEL İLİŞKİSİ:
Avlusuz</td><td>YAŞAM KAT PLANI:
Kaynak: Anvar Moghaddam</td></tr>
<tr><td></td><td></td></tr>
<tr><td>FOTOĞRAF
Kaynak: Anvar Moghaddam</td><td>ESKİ FOTOĞRAF
Kaynak: A.K.T.V.K.K. arşivi</td></tr>
<tr><td></td><td></td></tr>
<tr><td colspan="2">PLAN ŞEMASI: Avlusuz</td></tr>
<tr><td colspan="2">YAPIM TEKNİĞİ: Yığma tuğla, ahşap karkas</td></tr>
<tr><td colspan="2">CEPHE ÖZELLİKLERİ: İki katlı, üçgen ve paralel çıkmalı, kemerli giriş kapısı, saçak altı kaplama, çıkma altı ahşap kaplamalı payandalar</td></tr>
<tr><td colspan="2">SÜSLEME ELEMANLARI: İki çıkmalı</td></tr>
<tr><td colspan="2">GİRİŞ: Binaya giriş dolaysız</td></tr>
<tr><td colspan="2">MERDİVEN: Tek sahanlıklı, çift kollu</td></tr>
</table>

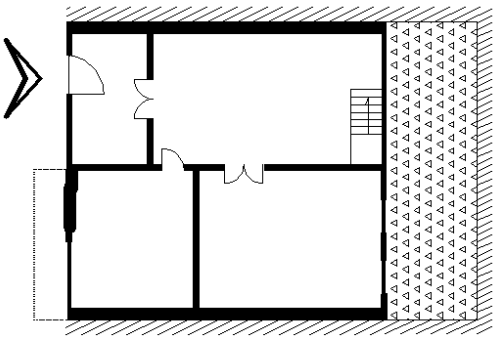
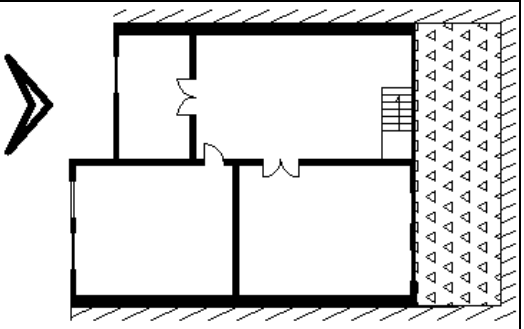
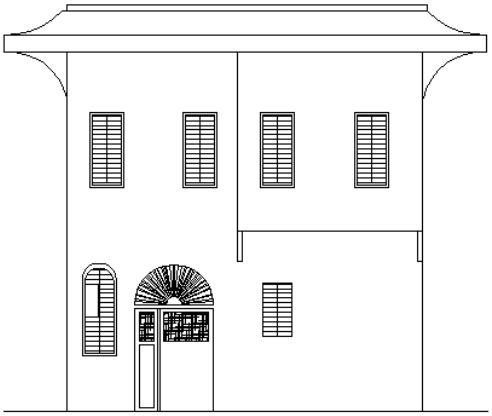
Çizelge 5.12: 128 Envanter Numaralı Tescilli Geleneksel Kültür Varlığı

ENVANTER NO: **129**	**TESCİL TARİHİ:** 22.11.1990
MEVCUT DURUMU: Ortada	**KONUMU:** Türkocağı Mahallesi, 107Ada, 7 Parsel
BİNA PARSEL İLİŞKİSİ: Avlusuz	**YAŞAM KAT PLANI:** Kaynak: A.K.T.V.K.K. arşivi
	
FOTOĞRAF Kaynak: Duygu Saban	**ESKİ FOTOĞRAF** Kaynak: A.K.T.V.K.K. arşivi
	
PLAN ŞEMASI: Avlusuz	
YAPIM TEKNİĞİ: Yığma tuğla, ahşap karkas	
CEPHE ÖZELLİKLERİ: İki katlı, üçgen ve paralel çıkmalı, kemerli giriş kapısı, saçak altı kaplama, çıkma altı ahşap kaplamalı payandalar	
SÜSLEME ELEMANLARI: İki çıkmalı	
GİRİŞ: Binaya giriş dolaysız	
MERDİVEN: Tek sahanlıklı, çift kollu	

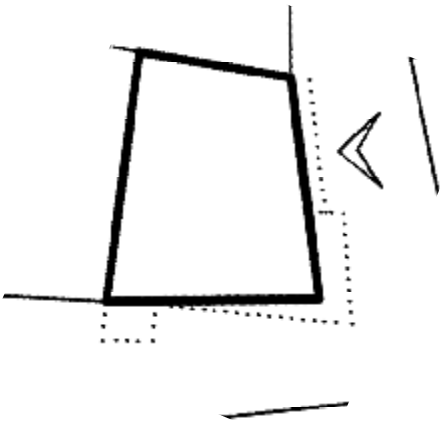
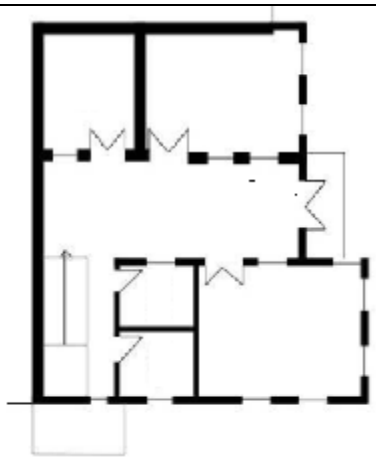
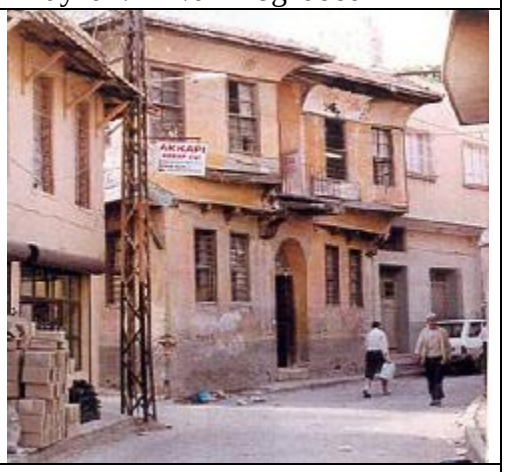
Çizelge 5.13: 129 Envanter Numaralı Tescilli Geleneksel Kültür Varlığı

ENVANTER NO: **131**	**TESCİL TARİHİ:** 22.11.1990
MEVCUT DURUMU: Harap	**KONUMU:** Türkocağı Mahallesi, 106Ada, 1 Parsel
BİNA PARSEL İLİŞKİSİ: Avlulu	**YAŞAM KAT PLANI:** Kaynak: A.K.T.V.K.K. arşivi
	
GÖRÜNÜŞ Kaynak: Anvar Moghaddam	**ESKİ FOTOĞRAF** Kaynak: A.K.T.V.K.K. arşivi
	
PLAN ŞEMASI: İç sofalı, avlulu	
YAPIM TEKNİĞİ: Yığma tuğla, ahşap karkas	
CEPHE ÖZELLİKLERİ: İki ve ara katlı, güneyde simetrik paralel çıkma, batıda tek paralel çıkma, kemerli giriş kapısı, çıkma altları ahşap kaplamalı payanda	
SÜSLEME ELEMANLARI: İki çıkmalı	
GİRİŞ: Binaya giriş dolaysız	
MERDİVEN: Tek sahanlıklı, çift kollu	

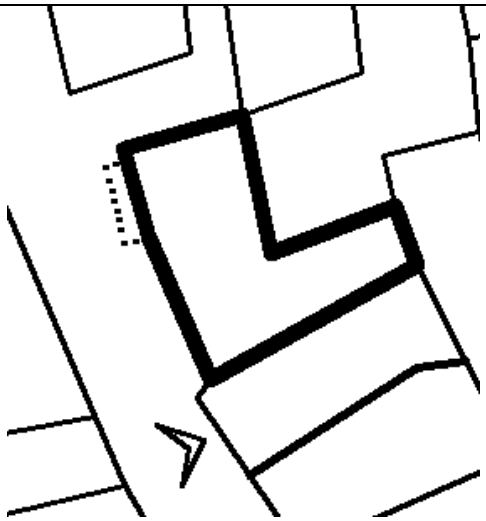
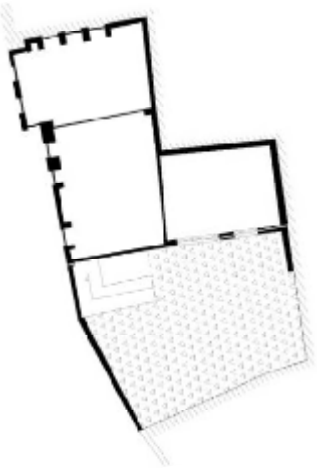
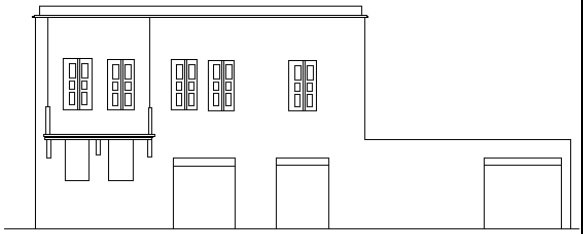
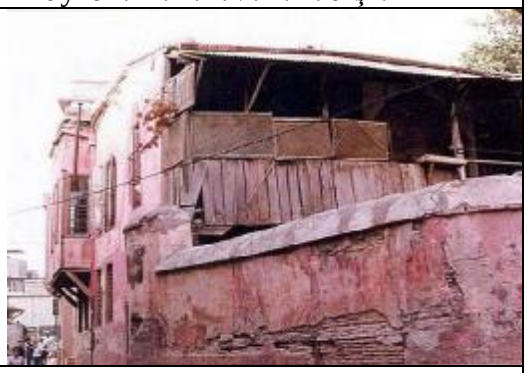
Çizelge 5.14: 131 Envanter Numaralı Tescilli Geleneksel Kültür Varlığı

ENVANTER NO: **132**	**TESCİL TARİHİ:** 01.06.1990
MEVCUT DURUMU: Yıkılmış	**KONUMU:** Mestanzade Mahallesi, 7 Ada, 70 Parsel
BİNA PARSEL İLİŞKİSİ: Avlulusuz	**YAŞAM KAT PLANI:** Kaynak: Onur ERMAN
	
Görünüş Kaynak: Anvar Moghaddam	**ESKİ FOTOĞRAF** Kaynak: A.K.T.V.K.K. arşivi
	
PLAN ŞEMASI: Avlulu, dış sofalı	
YAPIM TEKNİĞİ: Yığma tuğla, ahşap karkas	
CEPHE ÖZELLİKLERİ: İki katlı, tek çıkmalı, çıkma altı ahşap kaplamalı payanda, saçak altı ahşap kaplamalı	
SÜSLEME ELEMANLARI: Tek çıkmalı	
GİRİŞ: Avludan dolaylı sokak bağlantısı	
MERDİVEN: Tek sahanlıklı, çift koll	

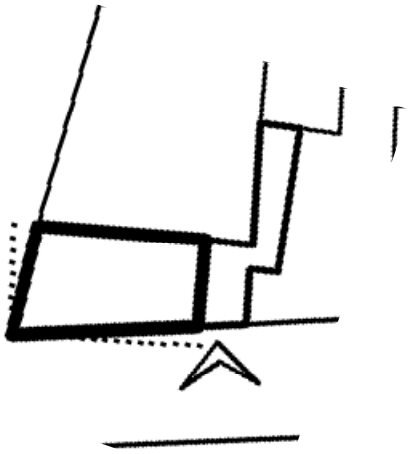
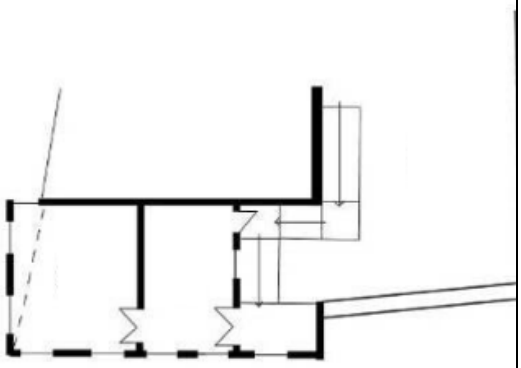
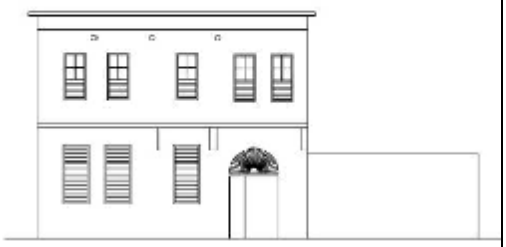
Çizelge 5.15: 132 Envanter Numaralı Tescilli Geleneksel Kültür Varlığı

ENVANTER NO: **133**	**TESCİL TARİHİ:** 22.11.1990
MEVCUT DURUMU: Harap	**KONUMU:** Sarıyakup Mahallesi, 100 Ada, 56 Parsel
BİNA PARSEL İLİŞKİSİ: Avlusuz	**YAŞAM KAT PLANI:** Kaynak: A.K.T.V.K.K. arşivi
	
GÖRÜNÜŞ Kaynak: Anvar Moghaddam	**FOTOĞRAF** Kaynak: Anvar Moghaddam
	
PLAN ŞEMASI: İç sofalı, balkonlu, üç odalı	
YAPIM TEKNİĞİ: Yığma tuğla, ahşap karkas	
CEPHE ÖZELLİKLERİ: İki katlı, iki kademeli üçgen çıkmalı, kemerli giriş kapısı	
SÜSLEME ELEMANLARI: Üç çıkmalı	
GİRİŞ: Avlusuz, 2. Derece yoldan giriş yapılmaktadır	
MERDİVEN: Tek sahanlıklı, çift kollu	

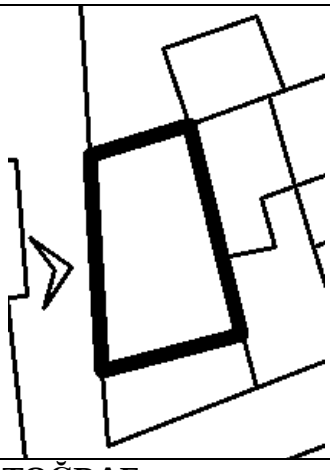
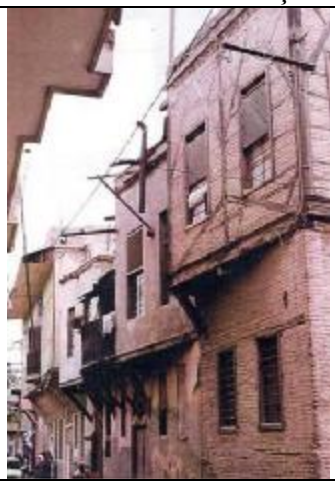
Çizelge 5.16: 133 Envanter Numaralı Tescilli Geleneksel Kültür Varlığı

ENVANTER NO: **134**	**TESCİL TARİHİ:** 22.11.1990
MEVCUT DURUMU: Yeniden inşa edilmiş	**KONUMU:** Sarıyakup Mahallesi, 105 Ada, 65 Parsel
BİNA PARSEL İLİŞKİSİ: Yan Avlulu	**YAŞAM KAT PLANI:** Kaynak: Duygu SABAN ÖKESLİ
	
Görünüş Kaynak: Duygu SABAN ÖKESLİ	**ESKİ FOTOĞRAF** Kaynak: A.K.T.V.K.K. arşivi
	
PLAN ŞEMASI: Yan avlulu, dış sofalı	
YAPIM TEKNİĞİ: Yığma tuğla, ahşap karkas	
CEPHE ÖZELLİKLERİ: İki katlı, çıkmalı, çıkma altı eli böğründe, düz toprak dam	
SÜSLEME ELEMANLARI: Tek çıkmalı	
GİRİŞ: Avludan dolaylı	
MERDİVEN: Tek sahanlıklı, çift kollu, açık ahşap merdiven	

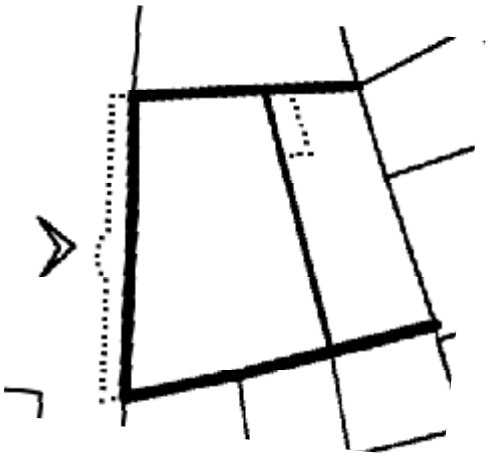
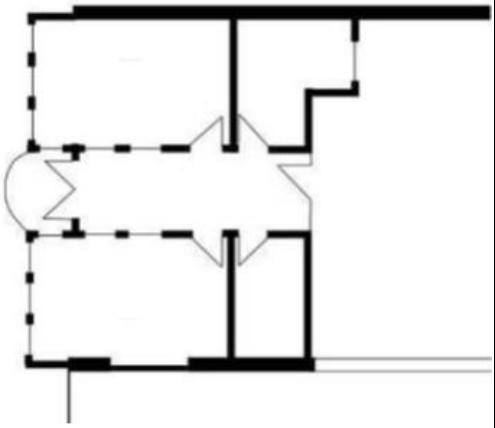
Çizelge 5.17: 134 Envanter Numaralı Tescilli Geleneksel Kültür Varlığı

ENVANTER NO: **135**	**TESCİL TARİHİ:** 22.11.1990
MEVCUT DURUMU: Harap	**KONUMU:** Mestanzade Mahallesi, 9 Ada, 12 Parsel
BİNA PARSEL İLİŞKİSİ: Arka Avlulu	**YAŞAM KAT PLANI:** Kaynak: A.K.T.V.K.K. arşivi
	
Görünüş Kaynak: Anvar Moghaddam	**ESKİ FOTOĞRAF** Kaynak: A.K.T.V.K.K. arşivi
	
PLAN ŞEMASI: Yan avlulu, dış sofalı	
YAPIM TEKNİĞİ: Yığma tuğla, ahşap karkas	
CEPHE ÖZELLİKLERİ: İki katlı, cepheler boyunca üçgen çıkma,kemerli giriş kapısı	
SÜSLEME ELEMANLARI: Tek çıkmalı	
GİRİŞ: Avludan dolaylı sokak bağlantısı	
MERDİVEN: iki sahanlıklı, üç kollu, açık ahşap merdiven	

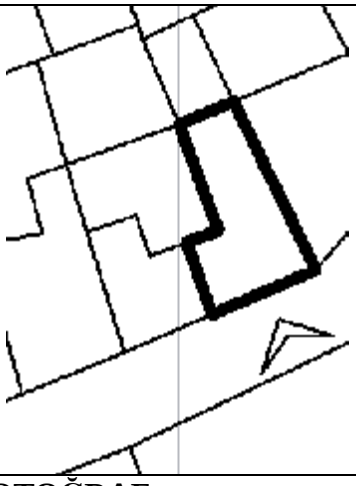
Çizelge 5.18: 135 Envanter Numaralı Tescilli Geleneksel Kültür Varlığı

ENVANTER NO: **136**	**TESCİL TARİHİ:** 22.11.1990
MEVCUT DURUMU: Yıkılmış	**KONUMU:** Mestanzade Mahallesi, 9 Ada, 13 Parsel
BİNA PARSEL İLİŞKİSİ: Avlusuz	**YAŞAM KAT PLANI:**
	
ESKİ FOTOĞRAF Kaynak: A.K.T.V.K.K. arşivi	**ESKİ FOTOĞRAF** Kaynak: A.K.T.V.K.K. arşivi
	
PLAN ŞEMASI: Avlusuz bina, dolaysız sokak bağlantısı	
YAPIM TEKNİĞİ: Yığma tuğla, ahşap karkas	
CEPHE ÖZELLİKLERİ: İki katlı, üçgen çıkmalı, balkonlu, kemerli giriş kapısı	
SÜSLEME ELEMANLARI: İki çıkmalı	
GİRİŞ: Avludan dolaylı sokak bağlantısı	
MERDİVEN:	

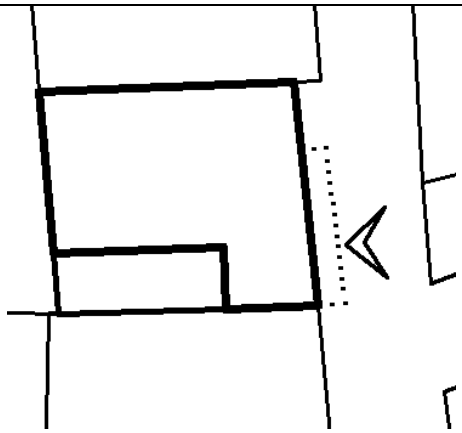
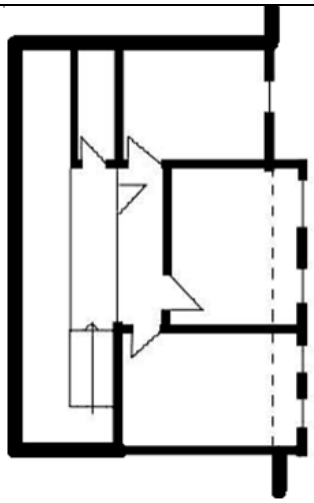
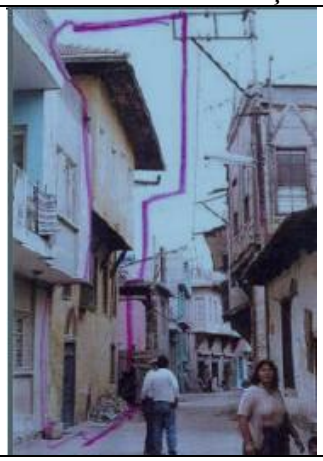
Çizelge 5.19: 136 Envanter Numaralı Tescilli Geleneksel Kültür Varlığı

<table>
<tr><td>ENVANTER NO:
137</td><td>TESCİL TARİHİ:
22.11.1990</td></tr>
<tr><td>MEVCUT DURUMU:
Bakımsız</td><td>KONUMU:
Mestanzade Mahallesi, 9 Ada, 14 Parsel</td></tr>
<tr><td>BİNA PARSEL İLİŞKİSİ:
Arka Avlulu</td><td>YAŞAM KAT PLANI:
Kaynak: A.K.T.V.K.K. arşivi</td></tr>
<tr><td></td><td></td></tr>
<tr><td>GÖRÜNÜŞ
Kaynak: Anvar Moghaddam</td><td>ESKİ FOTOĞRAF
Kaynak: A.K.T.V.K.K. arşivi</td></tr>
<tr><td></td><td></td></tr>
<tr><td colspan="2">PLAN ŞEMASI: Avlulu, iç sofalı</td></tr>
<tr><td colspan="2">YAPIM TEKNİĞİ: Yığma tuğla, ahşap karkas</td></tr>
<tr><td colspan="2">CEPHE ÖZELLİKLERİ: İki katlı, asimetrik çıkma, balkon, kemerli giriş kapısı, çıkma altında ahşap kaplamalı payandalar</td></tr>
<tr><td colspan="2">SÜSLEME ELEMANLARI: İki çıkmalı</td></tr>
<tr><td colspan="2">GİRİŞ: Avludan dolaylı sokak bağlantısı</td></tr>
<tr><td colspan="2">MERDİVEN: Tek sahanlıklı, çift kollu, açık ahşap merdiven</td></tr>
</table>

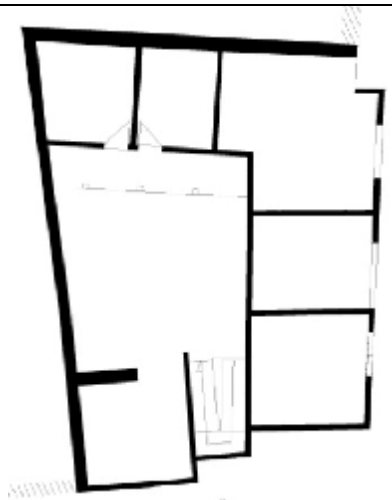
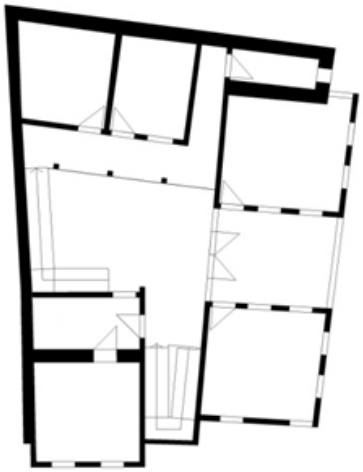
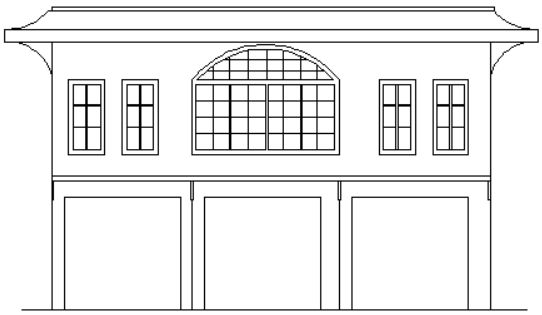
Çizelge 5.20: 137 Envanter Numaralı Tescilli Geleneksel Kültür Varlığı

ENVANTER NO: **138**	**TESCİL TARİHİ:** 22.11.1990
MEVCUT DURUMU: Bakimsız	**KONUMU:** Sarıyakup Mahallesi, 9 Ada, 11 Parsel
BİNA PARSEL İLİŞKİSİ: Avlusuz	**YAŞAM KAT PLANI:**
	
ESKİ FOTOĞRAF Kaynak: A.K.T.V.K.K. arşivi	**ESKİ FOTOĞRAF** Kaynak: A.K.T.V.K.K. arşivi
	
PLAN ŞEMASI: Avlusuz bina, dolaysız sokak bağlantısı	
YAPIM TEKNİĞİ: Yığma tuğla, ahşap karkas	
CEPHE ÖZELLİKLERİ: İki katlı, cumbalı, cumba altı dolgulu ahşap kaplama, kemerli giriş kapısı	
SÜSLEME ELEMANLARI: Tek çıkmalı	
GİRİŞ: Binaya giriş dolaysız	
MERDİVEN:	

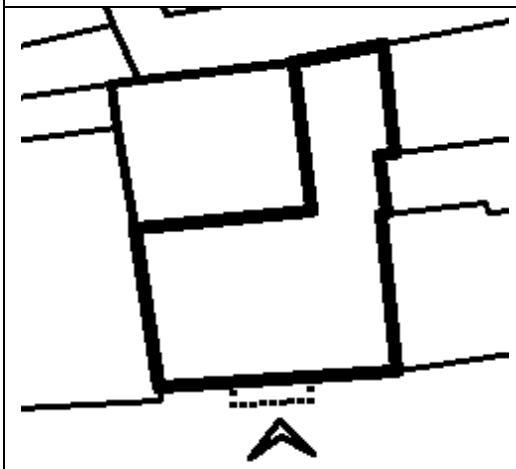
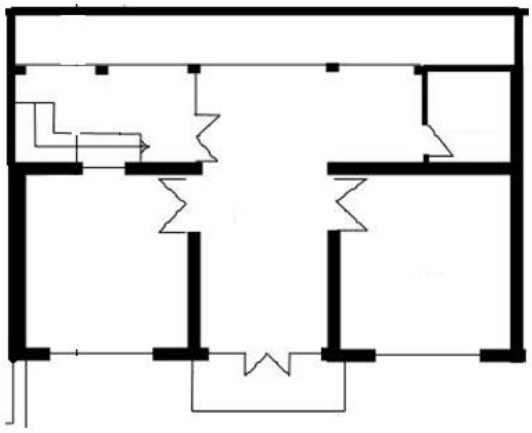
Çizelge 5.21: 138 Envanter Numaralı Tescilli Geleneksel Kültür Varlığı

<table>
<tr><td>ENVANTER NO:
139</td><td>TESCİL TARİHİ:
22.11.1990</td></tr>
<tr><td>MEVCUT DURUMU:
Yıkılmış</td><td>KONUMU:
Sarıyakup Mahallesi, 8 Ada, 14 Parsel</td></tr>
<tr><td>BİNA PARSEL İLİŞKİSİ:
Avlusuz</td><td>YAŞAM KAT PLANI:
Kaynak: A.K.T.V.K.K. arşivi</td></tr>
<tr><td></td><td></td></tr>
<tr><td></td><td>ESKİ FOTOĞRAF
Kaynak: A.K.T.V.K.K. arşivi</td></tr>
<tr><td></td><td></td></tr>
<tr><td colspan="2">PLAN ŞEMASI: Arka avlulu, iç sofalı, üç odalı</td></tr>
<tr><td colspan="2">YAPIM TEKNİĞİ: Yığma tuğla, ahşap karkas</td></tr>
<tr><td colspan="2">CEPHE ÖZELLİKLERİ: İki ve ara katlı, asimetrik çıkmalı, kemerli giriş kapısı, çıkma altı eli böğründe</td></tr>
<tr><td colspan="2">SÜSLEME ELEMANLARI: Tek çıkmalı</td></tr>
<tr><td colspan="2">GİRİŞ: Avludan dolaylı sokak bağlantısı</td></tr>
<tr><td colspan="2">MERDİVEN: Tek sahanlıklı, çift kollu, açık ahşap merdiven</td></tr>
</table>

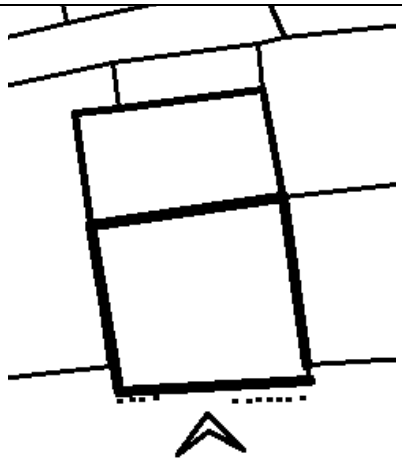
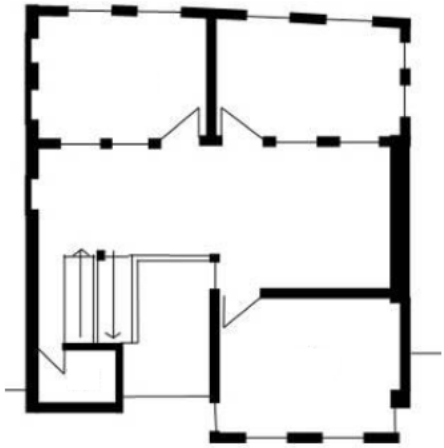
Çizelge 5.22: 139 Envanter Numaralı Tescilli Geleneksel Kültür Varlığı

<table>
<tr><td>ENVANTER NO:
140</td><td>TESCİL TARİHİ:
22.11.1990</td></tr>
<tr><td>MEVCUT DURUMU:
Orta</td><td>KONUMU:
Sarıyakup Mahallesi, 100 Ada, 69 Parsel</td></tr>
<tr><td>BİNA PARSEL İLİŞKİSİ:
Avlusuz</td><td>YAŞAM KAT PLANI:
Kaynak: Duygu SABAN</td></tr>
<tr><td></td><td></td></tr>
<tr><td>GÖRÜNÜŞ
Kaynak: Anvar Moghaddam</td><td>ESKİ FOTOĞRAF
Kaynak: A.K.T.V.K.K. arşivi</td></tr>
<tr><td></td><td></td></tr>
<tr><td colspan="2">PLAN ŞEMASI: Arka avlulu, iç sofalı, üç odalı</td></tr>
<tr><td colspan="2">YAPIM TEKNİĞİ: Yığma tuğla, ahşap karkas</td></tr>
<tr><td colspan="2">CEPHE ÖZELLİKLERİ: Cephe boyunca çıkmalı</td></tr>
<tr><td colspan="2">SÜSLEME ELEMANLARI: Cephe boyunca çıkmalı</td></tr>
<tr><td colspan="2">GİRİŞ: Avlusuz, 2. Derece yoldan giriş yapılmaktadır</td></tr>
<tr><td colspan="2">MERDİVEN: Tek sahanlıklı, çift kollu, açık ahşap merdiven</td></tr>
</table>

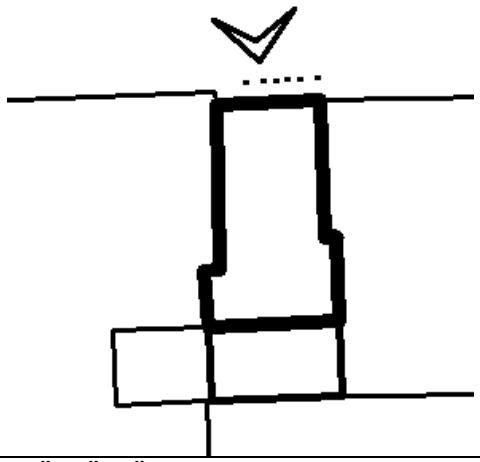
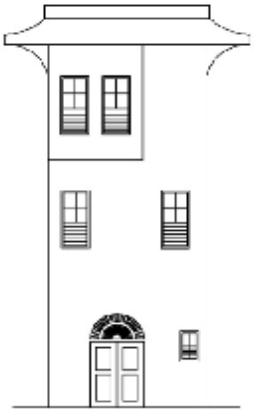
Çizelge 5.23: 140 Envanter Numaralı Tescilli Geleneksel Kültür Varlığı

ENVANTER NO: **141**	**TESCİL TARİHİ:** 22.11.1990
MEVCUT DURUMU: Yıkılmış	**KONUMU:** Sarıyakup Mahallesi, 100 Ada, 2 Parsel
BİNA PARSEL İLİŞKİSİ: Arka avlulu	**YAŞAM KAT PLANI:** Kaynak: Duygu SABAN
	
GÖRÜNÜŞ Kaynak: Anvar Moghaddam	**ESKİ FOTOĞRAF** Kaynak: A.K.T.V.K.K. arşivi
	
PLAN ŞEMASI: Arka avlulu, dış sofalı	
YAPIM TEKNİĞİ: Yığma tuğla, ahşap karkas	
CEPHE ÖZELLİKLERİ: İki katlı, cihannümalı, balkonlu, kemerli giriş kapısı	
SÜSLEME ELEMANLARI: Cephe boyunca çıkmalı	
GİRİŞ: Avludan dolaylı sokak bağlantısı	
MERDİVEN: Tek sahanlıklı, çift kollu	

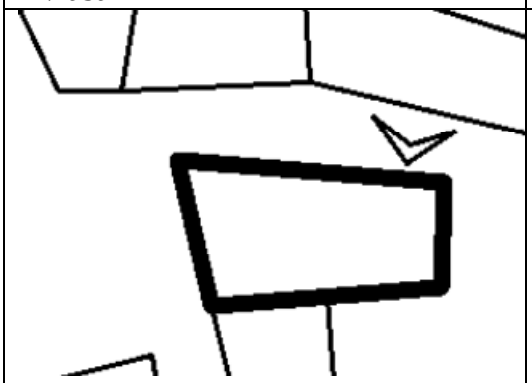
Çizelge 5.24: 141 Envanter Numaralı Tescilli Geleneksel Kültür Varlığı

ENVANTER NO: **142**	**TESCİL TARİHİ:** 22.11.1990
MEVCUT DURUMU: Yıkılmış	**KONUMU:** Sarıyakup Mahallesi, 100 Ada, 3 Parsel
BİNA PARSEL İLİŞKİSİ: Arka avlulu	**YAŞAM KAT PLANI:** Kaynak: Duygu SABAN
	
GÖRÜNÜŞ Kaynak: Anvar Moghaddam	**ESKİ FOTOĞRAF** Kaynak: A.K.T.V.K.K. arşivi
	
PLAN ŞEMASI: İç sofalı, avlulu	
YAPIM TEKNİĞİ: Yığma tuğla, ahşap karkas	
CEPHE ÖZELLİKLERİ: İki katlı, tek çıkmalı, saçak altı ahşap kaplamalı, kemerli giriş kapısı	
SÜSLEME ELEMANLARI: Tek çıkmalı	
GİRİŞ: Avludan dolaylı sokak bağlantısı	
MERDİVEN: Tek sahanlıklı, çift kollu	

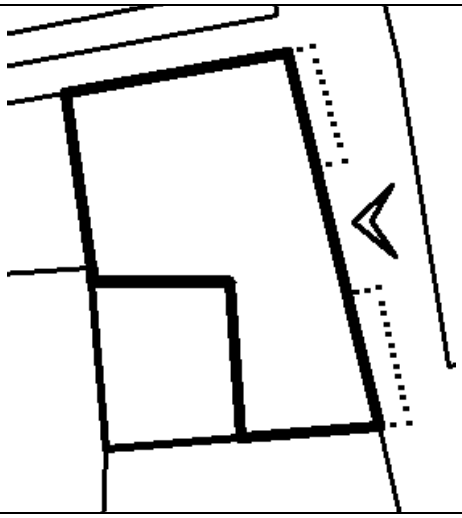
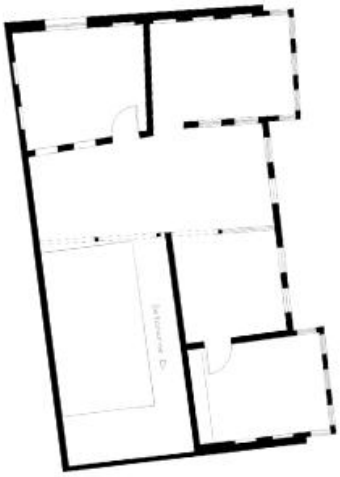
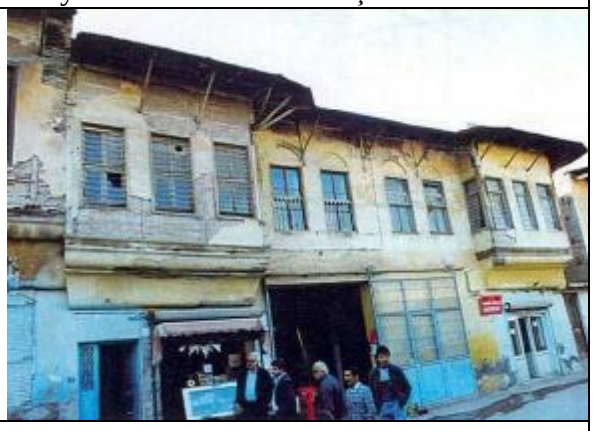
Çizelge 5.25: 142 Envanter Numaralı Tescilli Geleneksel Kültür Varlığı

ENVANTER NO: **143**	**TESCİL TARİHİ:** 22.11.1990
MEVCUT DURUMU: Yıkılmış	**KONUMU:** Sarıyakup Mahallesi, 8 Ada, 11 Parsel
BİNA PARSEL İLİŞKİSİ: Arka avlulu	**YAŞAM KAT PLANI:**
	
GÖRÜNÜŞ Kaynak: Anvar Moghaddam	**ESKİ FOTOĞRAF** Kaynak: A.K.T.V.K.K. arşivi
	
PLAN ŞEMASI: İç sofalı, avlulu	
YAPIM TEKNİĞİ: Yığma tuğla, ahşap karkas	
CEPHE ÖZELLİKLERİ: Üç katlı, tek çıkmalı	
SÜSLEME ELEMANLARI: Tek çıkmalı	
GİRİŞ: Avludan dolaylı sokak bağlantısı	
MERDİVEN:	

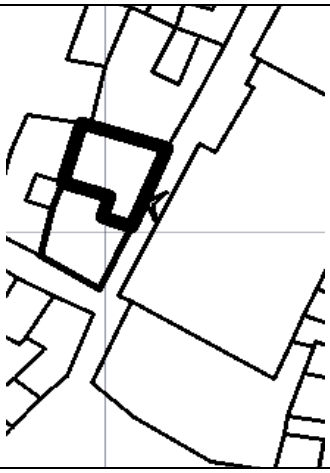
Çizelge 5.26: 143 Envanter Numaralı Tescilli Geleneksel Kültür Varlığı

<table>
<tr><td>ENVANTER NO:
145</td><td>TESCİL TARİHİ:
30.01.1992</td></tr>
<tr><td>MEVCUT DURUMU:
Harap</td><td>KONUMU:
Sarıyakup Mahallesi, 8 Ada, 11 Parsel</td></tr>
<tr><td>BİNA PARSEL İLİŞKİSİ:
Avlusuz</td><td>GÖRÜNÜŞ
Kaynak: Anvar Moghaddam</td></tr>
<tr><td></td><td></td></tr>
<tr><td>ESKİ FOTOĞRAF
Kaynak: A.K.T.V.K.K. arşivi</td><td>ESKİ FOTOĞRAF
Kaynak: A.K.T.V.K.K. arşivi</td></tr>
<tr><td></td><td></td></tr>
<tr><td colspan="2">PLAN ŞEMASI: İç sofalı, avlusuz</td></tr>
<tr><td colspan="2">YAPIM TEKNİĞİ: Yığma tuğla, ahşap karkas</td></tr>
<tr><td colspan="2">CEPHE ÖZELLİKLERİ: Üç katlı, köşe çıkmalı, çıkma altı payanda, düz toprak dam</td></tr>
<tr><td colspan="2">SÜSLEME ELEMANLARI: Tek çıkmalı</td></tr>
<tr><td colspan="2">GİRİŞ: Binaya giriş dolaysız</td></tr>
<tr><td colspan="2">MERDİVEN:</td></tr>
</table>

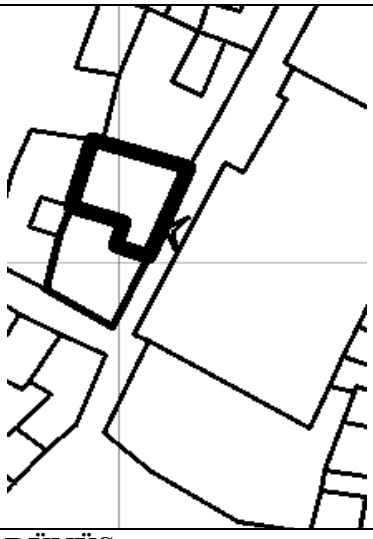
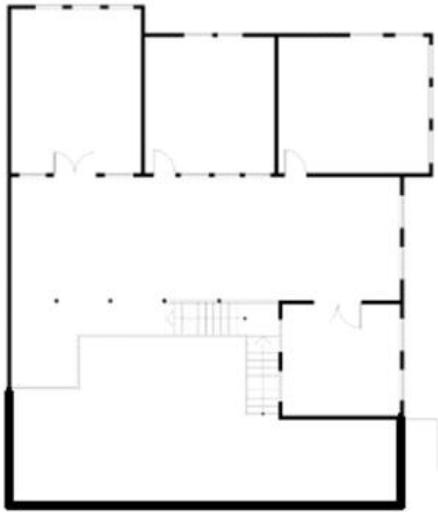
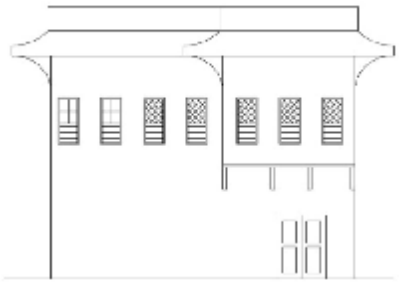
Çizelge 5.27: 145 Envanter Numaralı Tescilli Geleneksel Kültür Varlığı

ENVANTER NO: **146**	**TESCİL TARİHİ:** 30.01.1992
MEVCUT DURUMU: Harap	**KONUMU:** 8 Ada, 11 Parsel
BİNA PARSEL İLİŞKİSİ: Avlusuz	**YAŞAM KAT PLANI:** Kaynak: Duygu SABAN
	
	ESKİ FOTOĞRAF Kaynak: A.K.T.V.K.K. arşivi
	
PLAN ŞEMASI: Dış sofalı, arka avlulu	
YAPIM TEKNİĞİ: Yığma tuğla, ahşap karkas	
CEPHE ÖZELLİKLERİ: İki katlı, paralel çıkmalı, çıkma altı dolgulu ahşap kaplamalı	
SÜSLEME ELEMANLARI: İki çıkmalı	
GİRİŞ: Avludan dolaylı sokak bağlantısı	
MERDİVEN: Tek sahanlıklı, çift kollu	

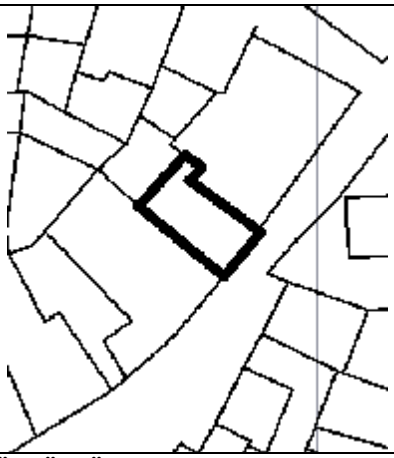
Çizelge 5.28: 146 Envanter Numaralı Tescilli Geleneksel Kültür Varlığı

<table>
<tr><td>ENVANTER NO:
147</td><td>TESCİL TARİHİ:
30.01.1992</td></tr>
<tr><td>MEVCUT DURUMU:
Harap</td><td>KONUMU:
Sarıyakup Mahallesi, 87 Ada, 215 Parsel</td></tr>
<tr><td>BİNA PARSEL İLİŞKİSİ:
Avlusuz</td><td>YAŞAM KAT PLANI:</td></tr>
<tr><td></td><td></td></tr>
<tr><td></td><td>ESKİ FOTOĞRAF
Kaynak: A.K.T.V.K.K. arşivi</td></tr>
<tr><td></td><td></td></tr>
<tr><td colspan="2">PLAN ŞEMASI: Yan avlulu</td></tr>
<tr><td colspan="2">YAPIM TEKNİĞİ: Yığma tuğla, ahşap karkas</td></tr>
<tr><td colspan="2">CEPHE ÖZELLİKLERİ: Üç katlı, kademeli üçgen ve paralel çıkma, çıkma altı eli böğründe</td></tr>
<tr><td colspan="2">SÜSLEME ELEMANLARI: İki çıkmalı</td></tr>
<tr><td colspan="2">GİRİŞ: Avludan dolaylı sokak bağlantısı</td></tr>
<tr><td colspan="2">MERDİVEN: Tek sahanlıklı, çift kollu</td></tr>
</table>

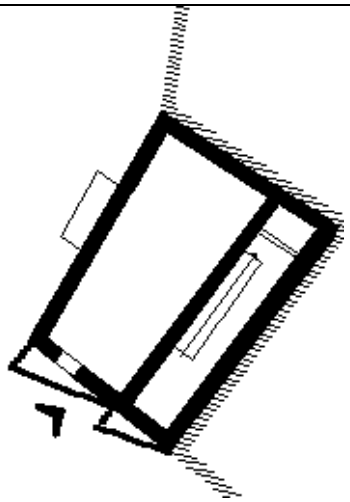
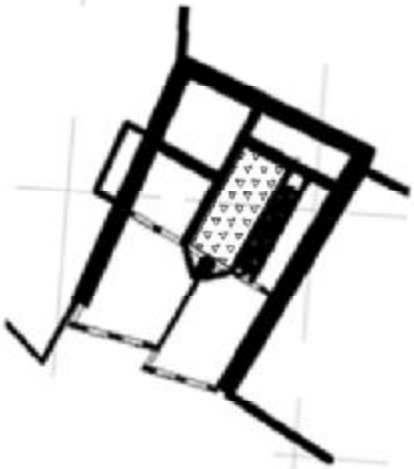
Çizelge 5.29: 147 Envanter Numaralı Tescilli Geleneksel Kültür Varlığı

ENVANTER NO: **149**	**TESCİL TARİHİ:** 30.01.1992
MEVCUT DURUMU: Harap	**KONUMU:** Sarıyakup Mahallesi, 86 Ada, 14 Parsel
BİNA PARSEL İLİŞKİSİ: Yan avlulu	**YAŞAM KAT PLANI:** Kaynak: Karaman
	
GÖRÜNÜŞ Kaynak: Anvar Moghaddam	**ESKİ FOTOĞRAF** Kaynak: A.K.T.V.K.K. arşivi
	
PLAN ŞEMASI: Yan avlulu, açık sofalı	
YAPIM TEKNİĞİ: Yığma tuğla, ahşap karkas	
CEPHE ÖZELLİKLERİ: İki katlı, kademeli üçgen ve paralel çıkmalı, çıkma altı dolgulu ahşap kaplama	
SÜSLEME ELEMANLARI: Tek çıkmalı	
GİRİŞ: Avludan dolaylı sokak bağlantısı	
MERDİVEN: Tek sahanlıklı, çift kollu	

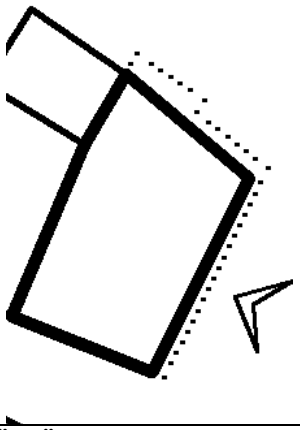
Çizelge 5.30: 149 Envanter Numaralı Tescilli Geleneksel Kültür Varlığı

ENVANTER NO: **150**	**TESCİL TARİHİ:** 30.01.1992
MEVCUT DURUMU: Harap	**KONUMU:** Sarıyakup Mahallesi, 86 Ada, 15 Parsel
BİNA PARSEL İLİŞKİSİ: Yan avlulu	**YAŞAM KAT PLANI:**
	
GÖRÜNÜŞ Kaynak: Anvar Moghaddam	**ESKİ FOTOĞRAF** Kaynak: A.K.T.V.K.K. arşivi
	
PLAN ŞEMASI: Yan avlulu, dış sofalı	
YAPIM TEKNİĞİ: Yığma tuğla, ahşap karkas	
CEPHE ÖZELLİKLERİ: İki katlı, simetrik çıkmalı, çıkma altı içbükey ahşap kaplamalı, kemerli giriş kapısı, balkon	
SÜSLEME ELEMANLARI: Cephe boyunca çıkmalı	
GİRİŞ: Avludan dolaylı sokak bağlantısı	
MERDİVEN: Tek sahanlıklı, çift kollu	

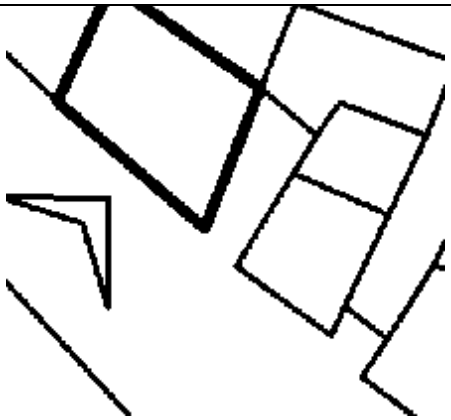
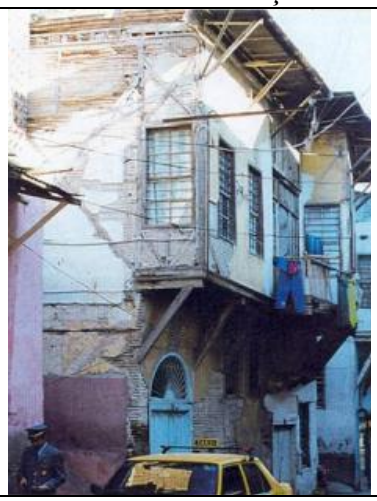
Çizelge 5.31: 150 Envanter Numaralı Tescilli Geleneksel Kültür Varlığı

ENVANTER NO: **151**	**TESCİL TARİHİ:** 30.01.1992
MEVCUT DURUMU: Harap	**KONUMU:** Türkocağı Mahallesi, 689 Ada, 8 Parsel
BİNA PARSEL İLİŞKİSİ: Avlusuz	**YAŞAM KAT PLANI:** Kaynak: Duygu Saban
	
FOTOĞRAF Kaynak: Anvar Moghaddam	**ESKİ FOTOĞRAF** Kaynak: A.K.T.V.K.K. arşivi
	
PLAN ŞEMASI: Avlusuz	
YAPIM TEKNİĞİ: Yığma tuğla, ahşap karkas	
CEPHE ÖZELLİKLERİ: ki katlı, üçgen çıkma, kemerli giriş kapısı, çıkmalar çelik putrel üzerinde, bindirme tuğla çatı silme detayı	
SÜSLEME ELEMANLARI: İki çıkmalı	
GİRİŞ: Avludan dolaylı sokak bağlantısı	
MERDİVEN: Tek sahanlıklı, çift kollu	

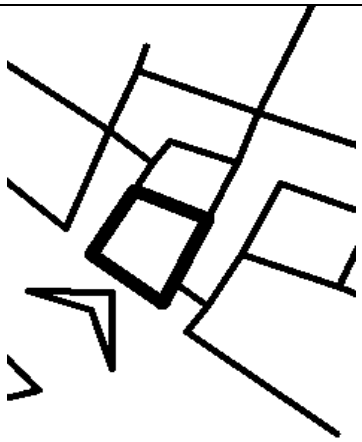
Çizelge 5.32: 151 Envanter Numaralı Tescilli Geleneksel Kültür Varlığı

ENVANTER NO: **154**	**TESCİL TARİHİ:** 22.11.1990
MEVCUT DURUMU: Harap	**KONUMU:** Türkocağı Mahallesi, 106Ada, 73 Parsel
BİNA PARSEL İLİŞKİSİ: Avlusuz	**YAŞAM KAT PLANI:** Kaynak: A.K.T.V.K.K. arşivi
	
GÖRÜNÜŞ Kaynak: A.K.T.V.K.K. arşivi	**ESKİ FOTOĞRAF** Kaynak: A.K.T.V.K.K. arşivi
	
PLAN ŞEMASI: İç sofalı	
YAPIM TEKNİĞİ: Yığma tuğla, ahşap karkas	
CEPHE ÖZELLİKLERİ: Üç katlı, güney yönde paralel, doğu yönde üçgen çıkmalı, kemerli giriş kapısı	
SÜSLEME ELEMANLARI: İki çıkmalı	
GİRİŞ: Binaya giriş dolaysız	
MERDİVEN:	

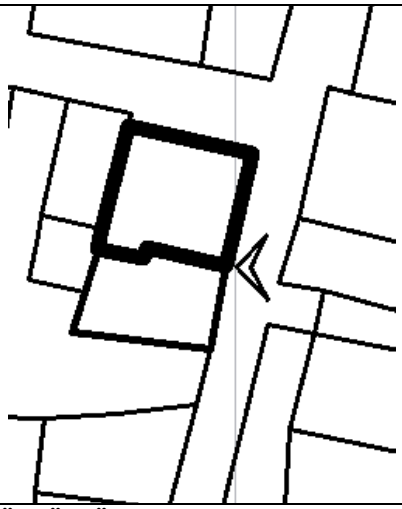
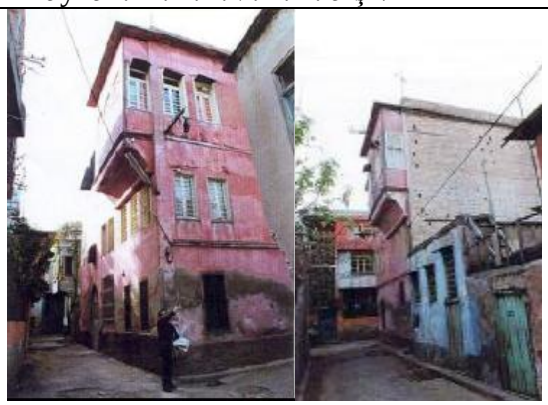
Çizelge 5.33: 154 Envanter Numaralı Tescilli Geleneksel Kültür Varlığı

ENVANTER NO: **156**	**TESCİL TARİHİ:** 30.01.1992
MEVCUT DURUMU: Yıkılmış	**KONUMU:** Türkocağı Mahallesi, 109 Ada, 6 Parsel
BİNA PARSEL İLİŞKİSİ: Avlulusuz	**YAŞAM KAT PLANI:**
	
ESKİ FOTOĞRAF Kaynak: A.K.T.V.K.K. arşivi	**ESKİ FOTOĞRAF** Kaynak: A.K.T.V.K.K. arşivi
	
PLAN ŞEMASI: İç sofalı	
YAPIM TEKNİĞİ: Yığma tuğla, ahşap karkas	
CEPHE ÖZELLİKLERİ: İki katlı, açılı çıkma, çıkma altı eli böğründe, kemerli giriş kapısı	
SÜSLEME ELEMANLARI: Cephe boyunca çıkmalı	
GİRİŞ: sokak bağlantısı	
MERDİVEN:	

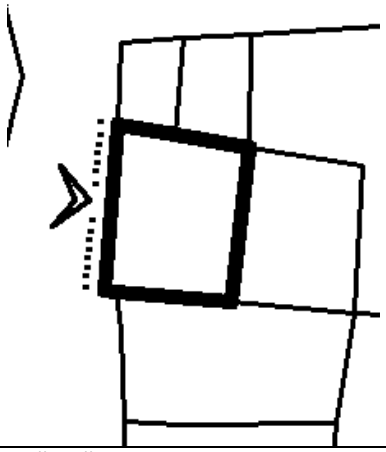
Çizelge 5.34: 156 Envanter Numaralı Tescilli Geleneksel Kültür Varlığı

<table>
<tr><td>ENVANTER NO:
157</td><td>TESCİL TARİHİ:
30.01.1992</td></tr>
<tr><td>MEVCUT DURUMU:
Yıkılmış</td><td>KONUMU:
Türkocağı Mahallesi, 109 Ada, 3 Parsel</td></tr>
<tr><td>BİNA PARSEL İLİŞKİSİ:
Avlulusuz</td><td>YAŞAM KAT PLANI:</td></tr>
<tr><td></td><td></td></tr>
<tr><td>ESKİ FOTOĞRAF
Kaynak: A.K.T.V.K.K. arşivi</td><td>ESKİ FOTOĞRAF
Kaynak: A.K.T.V.K.K. arşivi</td></tr>
<tr><td></td><td></td></tr>
<tr><td colspan="2">PLAN ŞEMASI: İç sofalı</td></tr>
<tr><td colspan="2">YAPIM TEKNİĞİ: Yığma tuğla, ahşap karkas</td></tr>
<tr><td colspan="2">CEPHE ÖZELLİKLERİ: İki katlı, simetrik çıkmalı, dairesel balkonlu</td></tr>
<tr><td colspan="2">SÜSLEME ELEMANLARI: Cephe boyunca çıkmalı</td></tr>
<tr><td colspan="2">GİRİŞ: Sokak bağlantısı</td></tr>
<tr><td colspan="2">Merdiven:</td></tr>
</table>

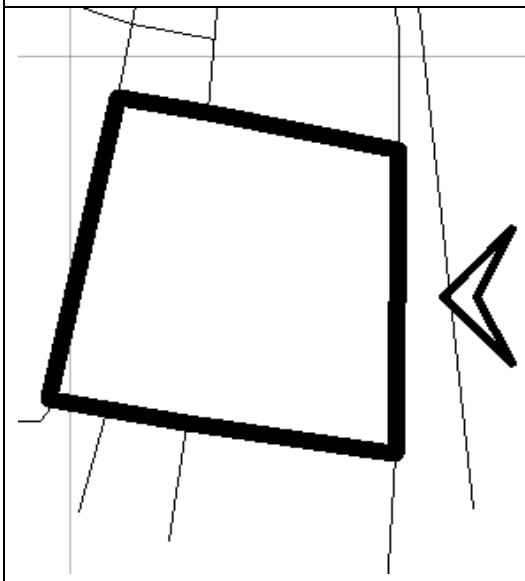
Çizelge 5.35: 157 Envanter Numaralı Tescilli Geleneksel Kültür Varlığı

ENVANTER NO: **158**	**TESCİL TARİHİ:** 30.01.1992
MEVCUT DURUMU: Harap	**KONUMU:** Sarıyakup Mahallesi, 87 Ada, 188 Parsel
BİNA PARSEL İLİŞKİSİ: Yan avlulu	**YAŞAM KAT PLANI:**
	
GÖRÜNÜŞ Kaynak: Anvar Moghaddam	**ESKİ FOTOĞRAF** Kaynak: A.K.T.V.K.K. arşivi
	
PLAN ŞEMASI: Yan avlulu, üç katlı	
YAPIM TEKNİĞİ: Yığma tuğla, ahşap karkas	
CEPHE ÖZELLİKLERİ: Üç katlı, kuzey yöndeki çıkma altı dolgulu ahşap kaplamalı, doğudaki çıkma altı profil ahşap kaplamalı	
SÜSLEME ELEMANLARI: Tek çıkmalı	
GİRİŞ: Binaya giriş dolaysız	
MERDİVEN:	

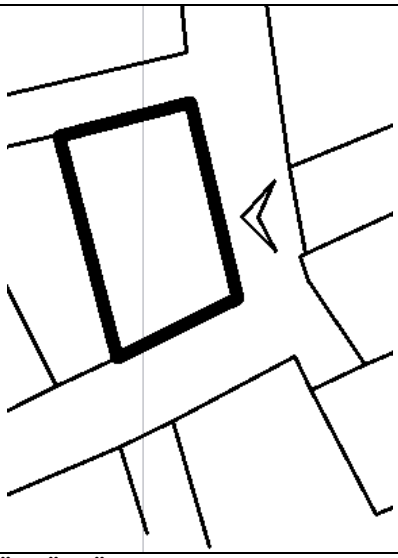
Çizelge 5.36: 158 Envanter Numaralı Tescilli Geleneksel Kültür Varlığı

ENVANTER NO: **159**	**TESCİL TARİHİ:** 30.01.1992
MEVCUT DURUMU: Sağlam yıkım kararı var	**KONUMU:** Sarıyakup Mahallesi, 100 Ada, 37 Parsel
BİNA PARSEL İLİŞKİSİ: Yan avlusuz	**YAŞAM KAT PLANI:**
	
GÖRÜNÜŞ Kaynak: Duygu Saban	**ESKİ FOTOĞRAF** Kaynak: A.K.T.V.K.K. arşivi
	
PLAN ŞEMASI: Avlusuz	
YAPIM TEKNİĞİ: Yığma tuğla, ahşap karkas	
CEPHE ÖZELLİKLERİ: İki katlı, simetrik çıkmalı, kemerli giriş kapısı	
SÜSLEME ELEMANLARI: İki çıkmalı	
GİRİŞ: Binaya giriş dolaysız	
MERDİVEN:	

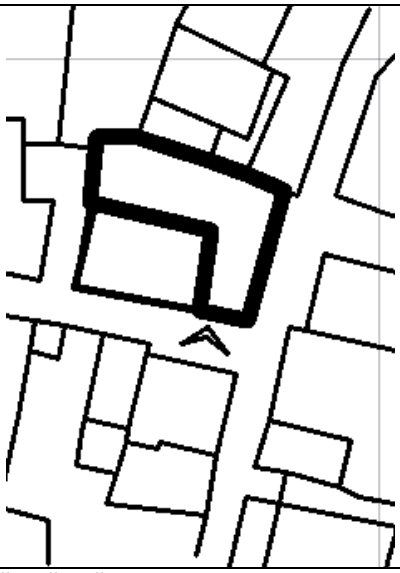
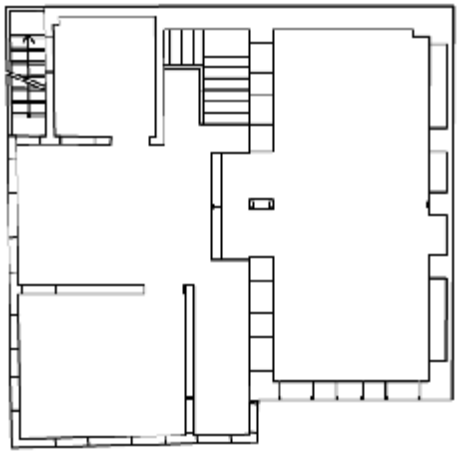
Çizelge 5.37: 159 Envanter Numaralı Tescilli Geleneksel Kültür Varlığı

ENVANTER NO: **163**	**TESCİL TARİHİ:** 27.03.1998
MEVCUT DURUMU: Yıkılmış	**KONUMU:** Ulucami Mahallesi, 138 Ada, 39 Parsel
BİNA PARSEL İLİŞKİSİ: Avlusuz	**YAŞAM KAT PLANI:**
	
FOTOĞRAF Kaynak: A.K.T.V.K.K. arşivi	**ESKİ FOTOĞRAF** Kaynak: A.K.T.V.K.K. arşivi
	
PLAN ŞEMASI: Avlusuz	
YAPIM TEKNİĞİ: Yığma tuğla, ahşap karkas	
CEPHE ÖZELLİKLERİ: Üç katlı, tek çıkmalı, çıkma altı dolgulu ahşap kaplamalı	
SÜSLEME ELEMANLARI: Tek çıkmalı	
GİRİŞ: Avludan dolaylı sokak bağlantısı	
MERDİVEN:	

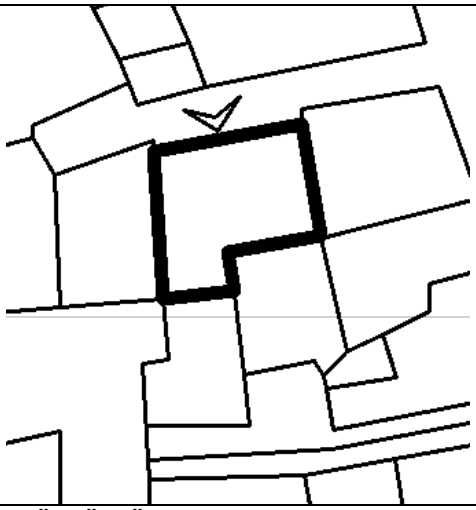
Çizelge 5.38: 163 Envanter Numaralı Tescilli Geleneksel Kültür Varlığı

<table>
<tr><td>ENVANTER NO:
206</td><td>TESCİL TARİHİ:
27.03.1998</td></tr>
<tr><td>MEVCUT DURUMU:
Yıkılmış</td><td>KONUMU:
Sarıyakup Mahallesi, 7 Ada, 50 Parsel</td></tr>
<tr><td>BİNA PARSEL İLİŞKİSİ:
Avlusuz</td><td>YAŞAM KAT PLANI:</td></tr>
<tr><td></td><td></td></tr>
<tr><td>GÖRÜNÜŞ
Kaynak: Duygu Saban</td><td>ESKİ FOTOĞRAF
Kaynak: A.K.T.V.K.K. arşivi</td></tr>
<tr><td></td><td></td></tr>
<tr><td colspan="2">PLAN ŞEMASI: Avlusuz, üç katlı</td></tr>
<tr><td colspan="2">YAPIM TEKNİĞİ: Yığma tuğla, ahşap karkas</td></tr>
<tr><td colspan="2">CEPHE ÖZELLİKLERİ: Düz cepheli, üç katlı</td></tr>
<tr><td colspan="2">SÜSLEME ELEMANLARI: Kemerli girişler</td></tr>
<tr><td colspan="2">GİRİŞ: Binaya giriş dolaysız</td></tr>
<tr><td colspan="2">MERDİVEN:</td></tr>
</table>

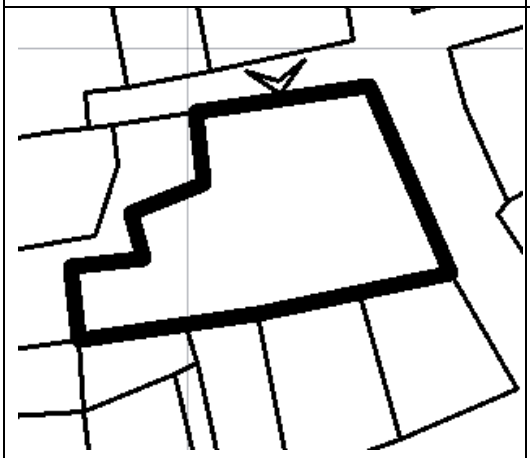
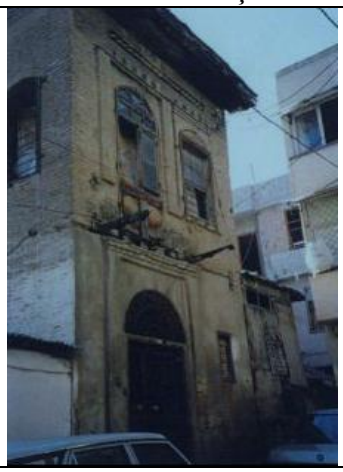
Çizelge 5.39: 206 Envanter Numaralı Tescilli Geleneksel Kültür Varlığı

ENVANTER NO: **207**	**TESCİL TARİHİ:** 27.03.1998
MEVCUT DURUMU: Harap	**KONUMU:** Sarıyakup Mahallesi, 87 Ada, 148 Parsel
BİNA PARSEL İLİŞKİSİ: Avlusuz	**YAŞAM KAT PLANI:** Ç.Ü. Mimarlık Bölümü
	
GÖRÜNÜŞ Kaynak: Anvar Moghaddam	**ESKİ FOTOĞRAF** Kaynak: A.K.T.V.K.K. arşivi
	
PLAN ŞEMASI: Avlusuz, iç sofalı	
YAPIM TEKNİĞİ: Yığma tuğla, ahşap karkas	
CEPHE ÖZELLİKLERİ: İki katlı, iki cephe boyunca paralel çıkma, kemerli giriş kapısı	
SÜSLEME ELEMANLARI: İki cephe boyunca çıkmalı	
GİRİŞ: Binaya giriş dolaysız	
MERDİVEN:	

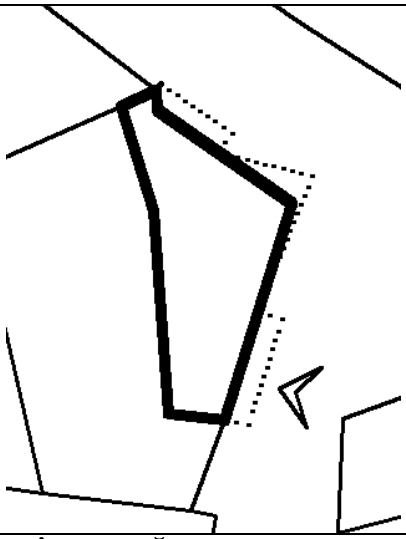
Çizelge 5.40: 207 Envanter Numaralı Tescilli Geleneksel Kültür Varlığı

<table>
<tr><td>ENVANTER NO:
208</td><td>TESCİL TARİHİ:
27.03.1998</td></tr>
<tr><td>MEVCUT DURUMU:
Yıkılmış</td><td>KONUMU:
Sarıyakup Mahallesi, 87 Ada, 159 Parsel</td></tr>
<tr><td>BİNA PARSEL İLİŞKİSİ:
Avlusuz</td><td>YAŞAM KAT PLANI:</td></tr>
<tr><td></td><td></td></tr>
<tr><td>GÖRÜNÜŞ
Kaynak: Anvar Moghaddam</td><td>ESKİ FOTOĞRAF
Kaynak: A.K.T.V.K.K. arşivi</td></tr>
<tr><td></td><td></td></tr>
<tr><td colspan="2">PLAN ŞEMASI: Avlusuz</td></tr>
<tr><td colspan="2">YAPIM TEKNİĞİ: Yığma tuğla, ahşap karkas</td></tr>
<tr><td colspan="2">CEPHE ÖZELLİKLERİ: İki katlı, çıkmalı, kemerli giriş kapısı, kapı üzerinde tepe penceresi</td></tr>
<tr><td colspan="2">SÜSLEME ELEMANLARI: Tek çıkmalı</td></tr>
<tr><td colspan="2">GİRİŞ: Binaya giriş dolaysız</td></tr>
<tr><td colspan="2">MERDİVEN:</td></tr>
</table>

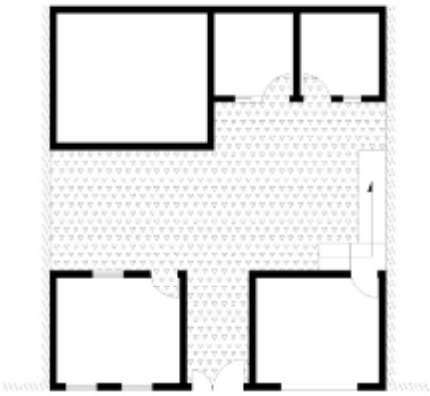
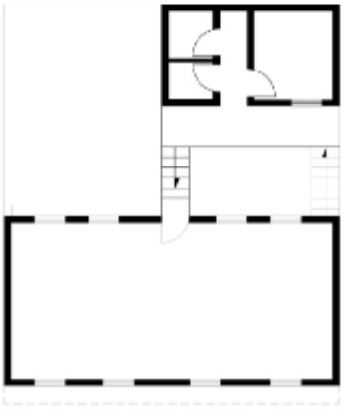
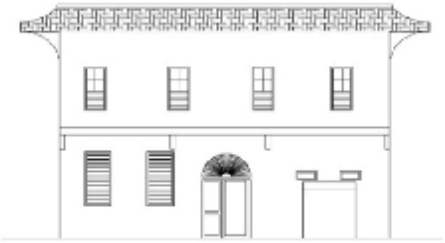
Çizelge 5.41: 208 Envanter Numaralı Tescilli Geleneksel Kültür Varlığı

ENVANTER NO: **209**	**TESCİL TARİHİ:** 27.03.1998
MEVCUT DURUMU: Yıkılmış	**KONUMU:** Sarıyakup Mahallesi, 100 Ada, 64 Parsel
BİNA PARSEL İLİŞKİSİ: Yan avlulu	**GÖRÜNÜŞ** Kaynak: Anvar Moghaddam
	
ESKİ FOTOĞRAF Kaynak: A.K.T.V.K.K. arşivi	**ESKİ FOTOĞRAF** Kaynak: A.K.T.V.K.K. arşivi
	
PLAN ŞEMASI: Yan avlulu	
YAPIM TEKNİĞİ: Yığma tuğla, ahşap karkas	
CEPHE ÖZELLİKLERİ: İki katlı, düz cephe, balkonlu, bindirme tuğla süslemeler	
SÜSLEME ELEMANLARI: Düz cepheli	
GİRİŞ: Avludan dolaylı sokak bağlantısı	
MERDİVEN:	

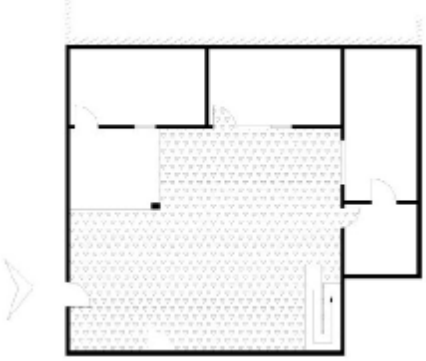
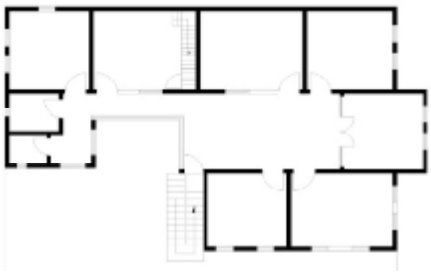
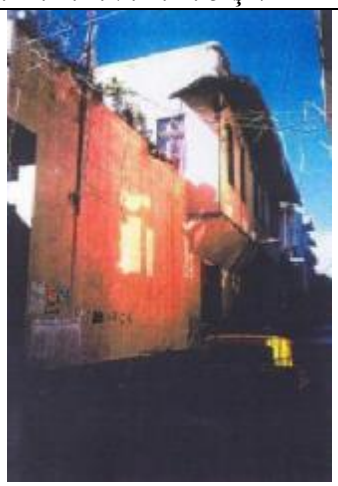
Çizelge 5.42: 209 Envanter Numaralı Tescilli Geleneksel Kültür Varlığı

ENVANTER NO: **210**	**TESCİL TARİHİ:** 27.03.1998
MEVCUT DURUMU: Bakımsız	**KONUMU:** Sarıyakup Mahallesi, 100 Ada, 67 Parsel
BİNA PARSEL İLİŞKİSİ: Avlusuz	**YAŞAM KAT PLANI:**
	
ESKİ FOTOĞRAF Kaynak: Anvar Moghaddam	**ESKİ FOTOĞRAF** Kaynak: A.K.T.V.K.K. arşivi
	
PLAN ŞEMASI: Avlusuz	
YAPIM TEKNİĞİ: Yığma tuğla, ahşap karkas	
CEPHE ÖZELLİKLERİ: İki katlı, üçgen ve paralel çıkma, çıkma altında eli böğründe	
SÜSLEME ELEMANLARI: İki çıkmalı	
GİRİŞ: Binaya giriş dolaysız	
MERDİVEN:	

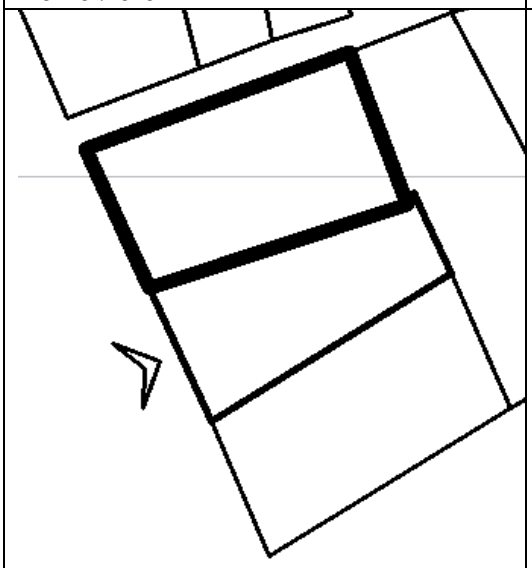
Çizelge 5.43: 210 Envanter Numaralı Tescilli Geleneksel Kültür Varlığı

<table>
<tr><td>ENVANTER NO:
211</td><td>TESCİL TARİHİ:
27.03.1998</td></tr>
<tr><td>MEVCUT DURUMU:
Bakımsız</td><td>KONUMU:
Sarıyakup Mahallesi, 105 Ada, 35 Parsel</td></tr>
<tr><td>BİNA PARSEL İLİŞKİSİ:
Orta avlulu</td><td>YAŞAM KAT PLANI:
Kaynak: Anvar Moghaddam</td></tr>
<tr><td></td><td></td></tr>
<tr><td>GÖRÜNÜŞ
Kaynak: Anvar Moghaddam</td><td>ESKİ FOTOĞRAF
Kaynak: A.K.T.V.K.K. arşivi</td></tr>
<tr><td></td><td></td></tr>
<tr><td colspan="2">PLAN ŞEMASI: Orta avlulu</td></tr>
<tr><td colspan="2">YAPIM TEKNİĞİ: Yığma tuğla, ahşap karkas</td></tr>
<tr><td colspan="2">CEPHE ÖZELLİKLERİ: İki katlı, ön cephe boyunca çıkma, çıkma altı profilleri ahşap kaplamalı, kemerli giriş kapısı</td></tr>
<tr><td colspan="2">SÜSLEME ELEMANLARI: Cephe boyunca çıkmalı</td></tr>
<tr><td colspan="2">GİRİŞ: Binaya giriş dolaysız</td></tr>
<tr><td colspan="2">MERDİVEN: Açık ahşap merdiven, çift sahanlıklı, üç kollu</td></tr>
</table>

Çizelge 5.44: 211 Envanter Numaralı Tescilli Geleneksel Kültür Varlığı

ENVANTER NO: **212**	**TESCİL TARİHİ:** 27.03.1998
MEVCUT DURUMU: Orta	**KONUMU:** Sarıyakup Mahallesi, 105 Ada, 66 Parsel
BİNA PARSEL İLİŞKİSİ: Orta avlulu	**YAŞAM KAT PLANI:** Kaynak: Anvar Moghaddam
	
GÖRÜNÜŞ Kaynak: Anvar Moghaddam	**ESKİ FOTOĞRAF** Kaynak: A.K.T.V.K.K. arşivi
	
PLAN ŞEMASI: Yan avlulu	
YAPIM TEKNİĞİ: Yığma tuğla, ahşap karkas	
CEPHE ÖZELLİKLERİ: İki katlı, çıkma altı dolgulu ahşap kaplama	
SÜSLEME ELEMANLARI: Düz cepheli	
GİRİŞ: Avludan dolaylı sokak bağlantısı	
MERDİVEN: Açık ahşap merdiven, tek sahanlıklı, çift kollu	

Çizelge 5.45: 212 Envanter Numaralı Tescilli Geleneksel Kültür Varlığı

ENVANTER NO: **239**	**TESCİL TARİHİ:** 14.02.1995
MEVCUT DURUMU: Yıkılmış	**KONUMU:** Sarıyakup Mahallesi, 86 Ada, 2 Parsel
BİNA PARSEL İLİŞKİSİ: Yan avlulu	
	
FOTOĞRAF Kaynak: Anvar Moghaddam	**ESKİ FOTOĞRAF** Kaynak: A.K.T.V.K.K. arşivi
	
PLAN ŞEMASI: Yan avlulu	
YAPIM TEKNİĞİ: Yığma tuğla, ahşap karkas	
CEPHE ÖZELLİKLERİ: İki katlı	
SÜSLEME ELEMANLARI: Düz cepheli	
GİRİŞ: Avludan dolaylı sokak bağlantısı	
MERDİVEN:	

Çizelge 5.46: 239 Envanter Numaralı Tescilli Geleneksel Kültür Varlığı

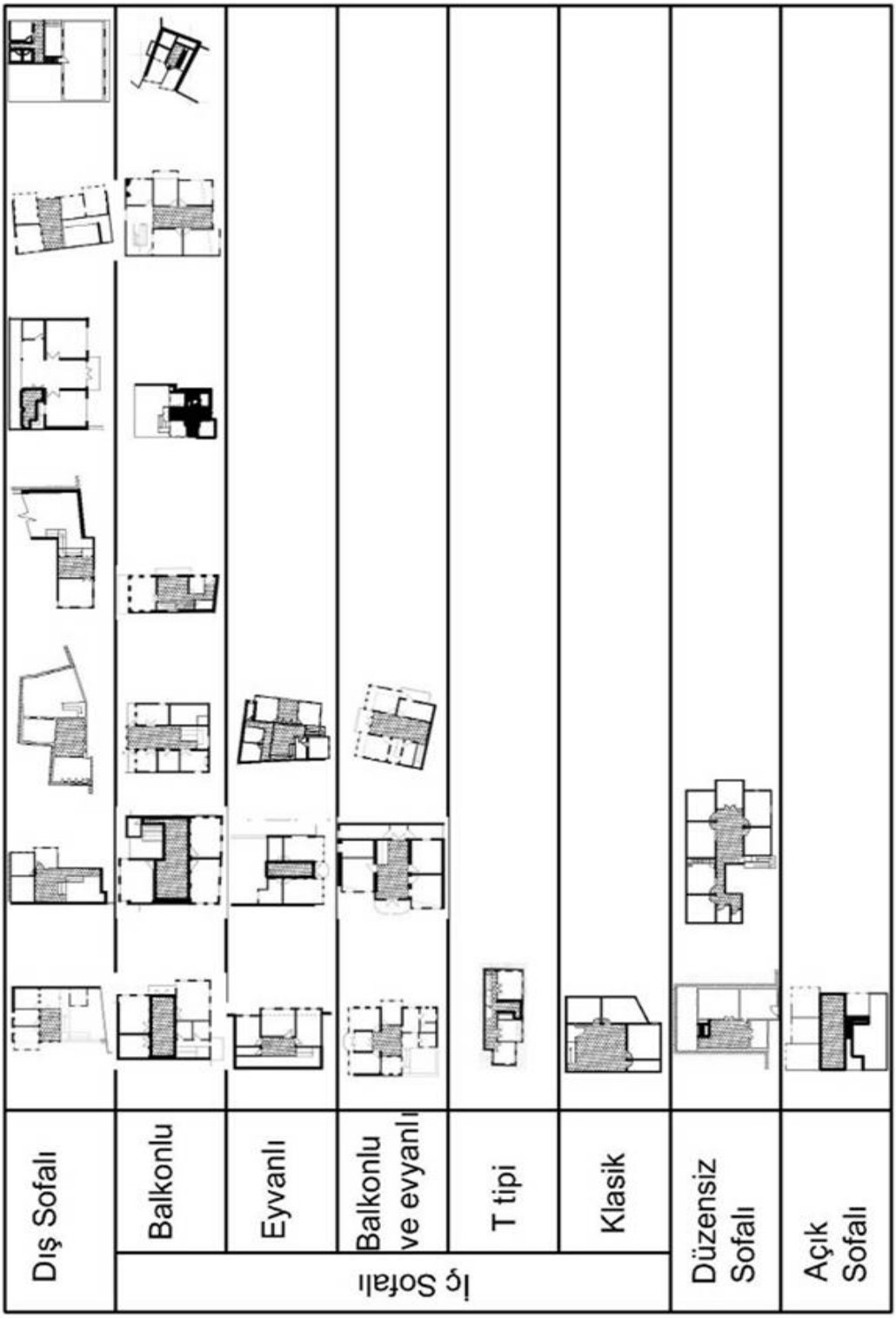
Sarıyakup Kentsel Sit Alanında toplam 49 adet tescilli geleneksel konut bulunmaktadır. Bu yapılardan 1 adedi iyi, 7 adedi orta, 20 adedi yıkılmış ve 21 adedi harap durumda durumda bulunmaktadır. Krokisi olan yapılardan 13 adedinin çizimleri literatür taramasında ve 6 adedinin çizimleri çalışma kapsamında elde edilmiştir. Yapıların çoğu mesken olarak yapılmıştır, ancak günümüzde farklı fonksiyonlarda kullanıldıkları görülmektedir.

5.4.2.1. Plan Tipolojisi

Adana geleneksel konutları çoğunlukla giriş, ara kat ve üst kattan oluşmaktadır. Çalışma kapsamında 49 adet tescilli geleneksel kültür varlığının bina-parsel ilişkisi incelenmiş, bunlardan 18 adedinin zemin katlarının plan krokisine ulaşılabilmiştir (Bkz. Çizelge 5.47.).

Çizelge 5.47. Sarıyakup Kentsel Sit Alanındaki Geleneksel Kültür Varlıklarının Zemin Kat Plan Tipolojisi

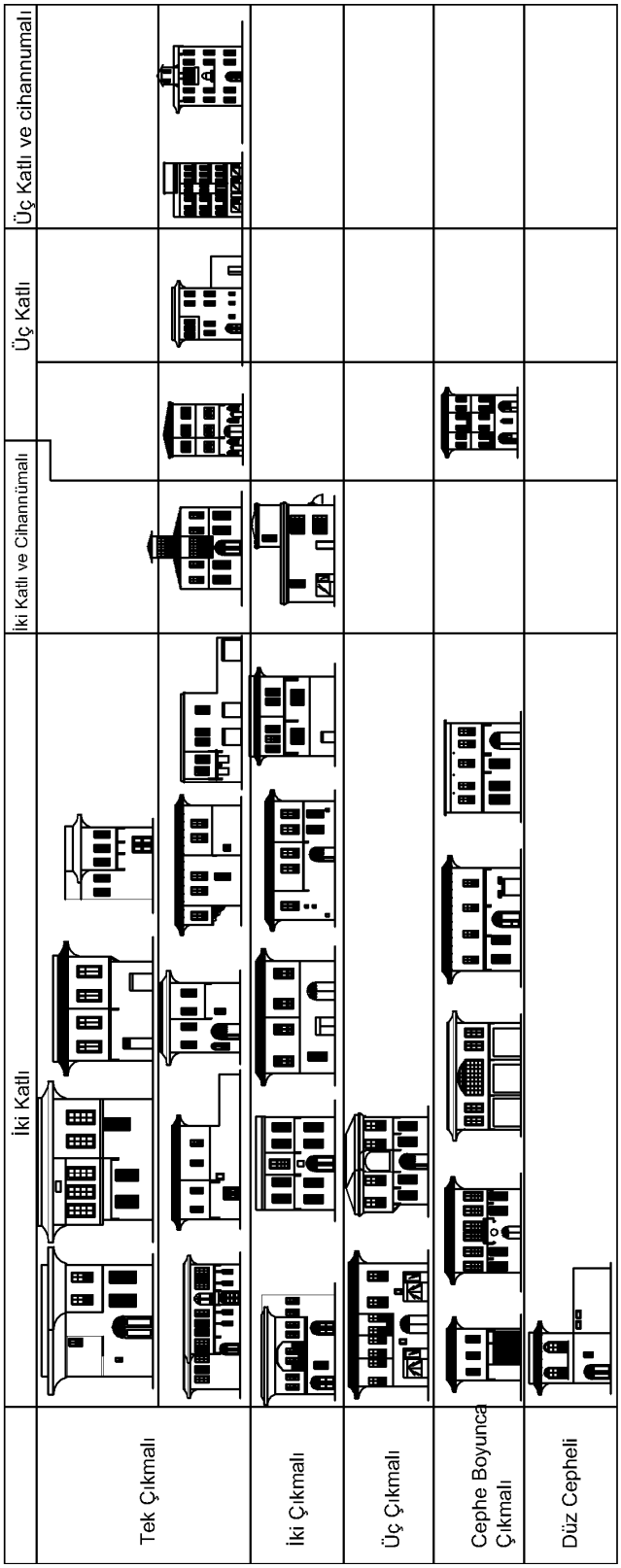
Çizelge 5.48. Sarıyakup Kentsel Sit Alanındaki Geleneksel Kültür Varlıklarının Normal Kat Plan Tipolojisi

İncelenen yapı-parsel ilişkisi ve zemin kat krokilerinden Sarıyakup Kentsel Sit Alanındaki tescilli Geleneksel kültür varlıklarının zemin katlarının ön avlulu, arka avlulu, orta avlulu, yan avlulu ve avlusuz olarak ayrıldığı tespit edilmiştir. Bodrum kat kullanımına hiç bir yapıda rastlanmamıştır. Konutların giriş katı olan zemin katta depo, ahır, kiler, odunluk gibi birimler bulunmaktadır. Zemin kat ile birinci kat arasında konumlanan ara kat, kış aylarında barınmaya hizmet edecek odalardan oluşmuş, ihtiyaca göre bazı servis mekânları eklenmiştir. Tavan yüksekliği düşük olan bu katlarda, pencere boyutları küçüktür.

Sarıyakup Kentsel Sit Alanındaki tescilli Geleneksel kültür varlıklarının normal kat planları ise krokisine ulaşılabilen 24 adet tescilli Geleneksel kültür varlığına dayanarak incelenmiştir. Yapılan inceleme sonucunda çalışma alanındaki tescilli Geleneksel kültür varlıklarının normal katları dış sofalı, iç sofalı, açık sofalı ve düzensiz sofalı olarak gruplandırılmıştır (Bkz. Çizelge 5.48). İncelenen planlar arasında iç sofalı plan tiplerinin diğerlerine göre fazla olduğu görülmüş, bu tip planlar da kendi içlerinde balkonlu, eyvanlı, balkonlu ve eyvanlı, T tipi ve klasik olarak adlandırılan gruplara ayrılmıştır. Sonuç olarak Sarıyakup Kentsel Sit Alanındaki tescilli Geleneksel kültür varlıklarının büyük oranda dış sofalı ve balkonlu-iç sofalı plan tiplerini barındırdığı tespit edilmiştir.

5.4.2.2. Cephe Tipolojisi

Sarıyakup Kentsel Sit Alanındaki geleneksel konutların cepheleri; kemerli giriş kapıları, bu kapıların üzerinde yer alan tepe pencereleri, üst katlarda bulunan ayrık düzendeki dikdörtgen pencere dizileri, çıkmalar, cumbalar ve balkonlarla hareketlendirilmiştir. Düz cepheli yüksek zemin katlarının üzerinde yer alan parelel kenar, testere dişli veya üçgen biçimli çıkma kullanımı tipik cephe özelliklerinden biridir. Konutların dış görünümlerine hareket kazandıran çıkmaların yanı sıra saçaklar, eğrisel biçimde profillendirilmiş eli böğründeler, ön yüzleri bağdadi kaplama ile örtülerek oluşturulan konsollar estetik bütünlüğü tamamlayan karakteristik elemanlardır (Bkz. Çizelge 5.49).

Çizelge 5.49. Sarıyakup Kentsel Sit Alanındaki Geleneksel Kültür Varlıklarının Cephe Tipolojisi

5.4.2.3. Yapım Tekniği ve Malzeme

Sarıyakup Kentsel Sit Alanında konutların yapım tekniği incelendiğinde genelde iki çeşit teknik görülmektedir. Bunlar; yığma ve ahşap karkas tekniğidir. Yığma yapım tekniği; taş ve tuğla yığma olarak örneklerini göstermektedir. Taş yığma tekniği çoğunlukla alandaki anıtsal yapılarda görülürken, geleneksel konutlarda tuğla yığma tekniği kullanılmıştır. Bu teknikte tuğlaların arasına, 150cm-200cm aralıkla, ahşap hatıllar atılarak yapının mukavemeti artırılmıştır. İkinci teknik ise ahşap karkas tekniğidir. Bu tekniğe göre 1. kat seviyesine kadar yığma duvar yapılıp, çatının başladığı seviye hazırlanmaktadır. Ahşap karkas sistem bu duvar üzerine ana dikmeler vasıtasıyla oturtulur. Söz konusu ana dikmeler, bir - iki metrede bir ve ara katı bulduğu zaman bu katın döşemesi seviyesinde, kuşaklarla bağlanmıştır. Üst katın çıkmalarını taşıyan payanda ve destekler, bu dikmeler üzerine dayanmakta ve ana karkasa bağlanmaktadır. Bu tekniğin Adana geleneksel konutlarında yaygın kullanıldığı görülmüştür. Ahşap karkas yapılarda dolgu malzemesi ahşap, taş, tuğla ya da kerpiç olabilmektedir. Alandaki yapılarda ahşap karkas arası tuğla dolgu örneğine sıkça rastlanmaktadır.

5.4.2.4. Süsleme Elemanları

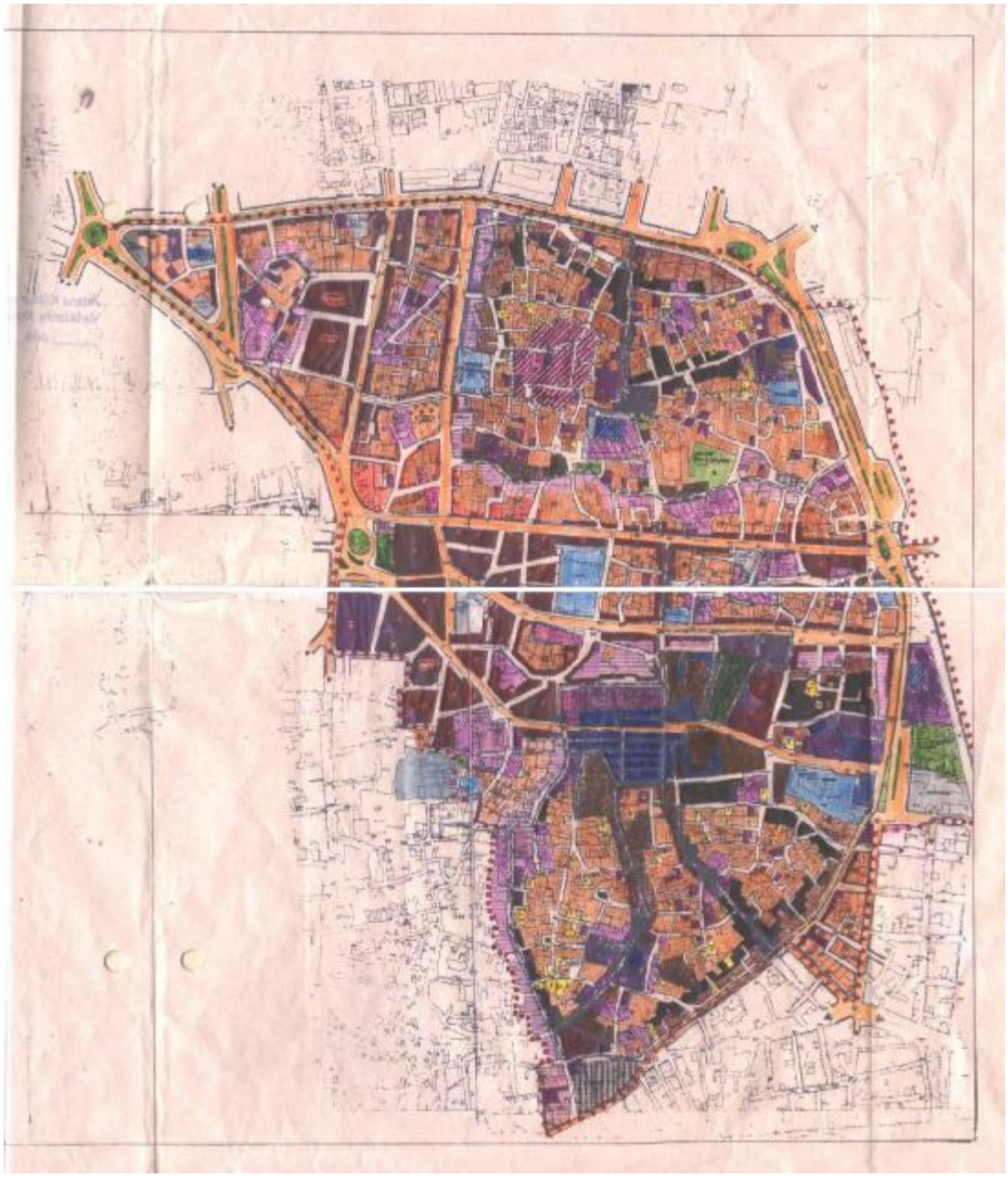
Sarıyakup Kentsel Sit Alanındaki geleneksel konut mimarisi sade bir tarzda yapılmıştır. Bazı konutların giriş kapılarının kemerli ve süslemeli olduğu ve saçak altlarında madalyon şeklinde bezemeler görülmektedir (Bkz Envanter no: 128). Bu madalyonların içinde genellikle konutun yapım tarihi ve dualar yazmaktadır. Konutlarda ise çıkma veya saçak altlarında ahşap çıtalarla yapılan süslemeler, cephelerde saçak altlarında yer alan ahşap kornişler görülmektedir. Geleneksel konutların pencere, tepe penceresi ve balkonlarının korkuluklarında nitelikli demir işçiliğine rastlanmaktadır. İç mekânların yalın mimari elemanlarla oluşturulduğu gözlenmektedir. Odaların duvarlarındaki nişler, dolap kapakları ve kapılar iç mekân süsleme unsurlarını oluşturmaktadır. Az sayıda konutun tavanlarında ahşap tavan bezemeleri ile tavan göbekleri bulunmaktadır (Bkz Envanter no: 212).

5.5. Koruma Amaçlı İmar Planı ile Karşılaştırma

Saban Ökesli ve arkadaşları (2009) tarafından hazırlanmış olan Bilimsel Araştırma Projesi raporunda Adana Koruma Amaçlı İmar Planı ile ilgili aşağıdaki tespitlerde bulunulmuştur (S: 16- 17).

- Büyük Saat ve Ulucami'nin güneyi yaya bölgesi olarak önerilmiş, ancak günümüze kadar hayata geçirilememiştir.
- Büyük Saat ve Ulucami'nin güneyinin yayalaştırılması için Kazancılar Çarşısı ile Yeni Han'ın güneyinden geçen ve bu hattaki trafiği üstlenecek olan yeni bir trafik yolu önerilmiş, ancak hayata geçirilememiştir.
- Yağ Cami' den başlayarak Hasan Ağa Camii' nin batısından 87. Sokağı takip ederek Ulucami Askerlik Şubesi' ne kadar inen güzergâhta yeni bir trafik yolu ve yol genişletilmesi öngörülmüş, ancak hayata geçirilememiştir.
- Ulucami Askerlik Şubesini Alemdar Cami, Yeni Han ve Kazancılar Çarşısı' na kadar uzanan 89. Sokağın genişletilerek taşıt ulaşımına açılması önerilmiş olmasına rağmen hayata geçirilememiştir.

Bu tespitlerin halen geçerli olduğu çalışma sonucunda ortaya konulmuştur. 2013 yılında Adana Büyükşehir Belediyesi tarafından hazırlatılan 1/5000 ölçekli Koruma Amaçlı İmar Planı Revizyonunda da Sarıyakup Kentsel Sit Alanı için benzer öneriler geliştirilmiş, alandaki küçük ticaret ve konut kullanımının devamı öngörülmüştür.

Şekil 5.35. 30.06.1998 tarih ve 3106 sayılı Adana Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu kararı ile onaylanan Adana Koruma Amaçlı İmar Planı (Kaynak: Saban Ökesli ve Ark., 2009, s: 12)

6. DEĞERLENDİRME

Adana kent merkezindeki üç adet Kentsel Sit Alanından birisi olan Sarıyakup Kentsel Sit Alanı bu çalışma kapsamında kentsel dokusu ve alandaki kültür varlıkları bağlamında incelenmiştir. Yapılan inceleme sonucunda çıkmaz sokakların, açık sokağa dönüştüğü, yapı adalarının sayısının çoğalarak büyük adalar yerine küçük adaların oluştuğu, alandaki toptan ticarethanelerin ve atölyelerin büyük yer işgal ettiği, alandaki anıtsal yapıların çoğu onarılmış ve kullanılmakta iken tescilli geleneksel konutların kendi kaderlerine terk edilmiş olduğu ve çok az bir kısmının kullanıldığı tespit edilmiştir.

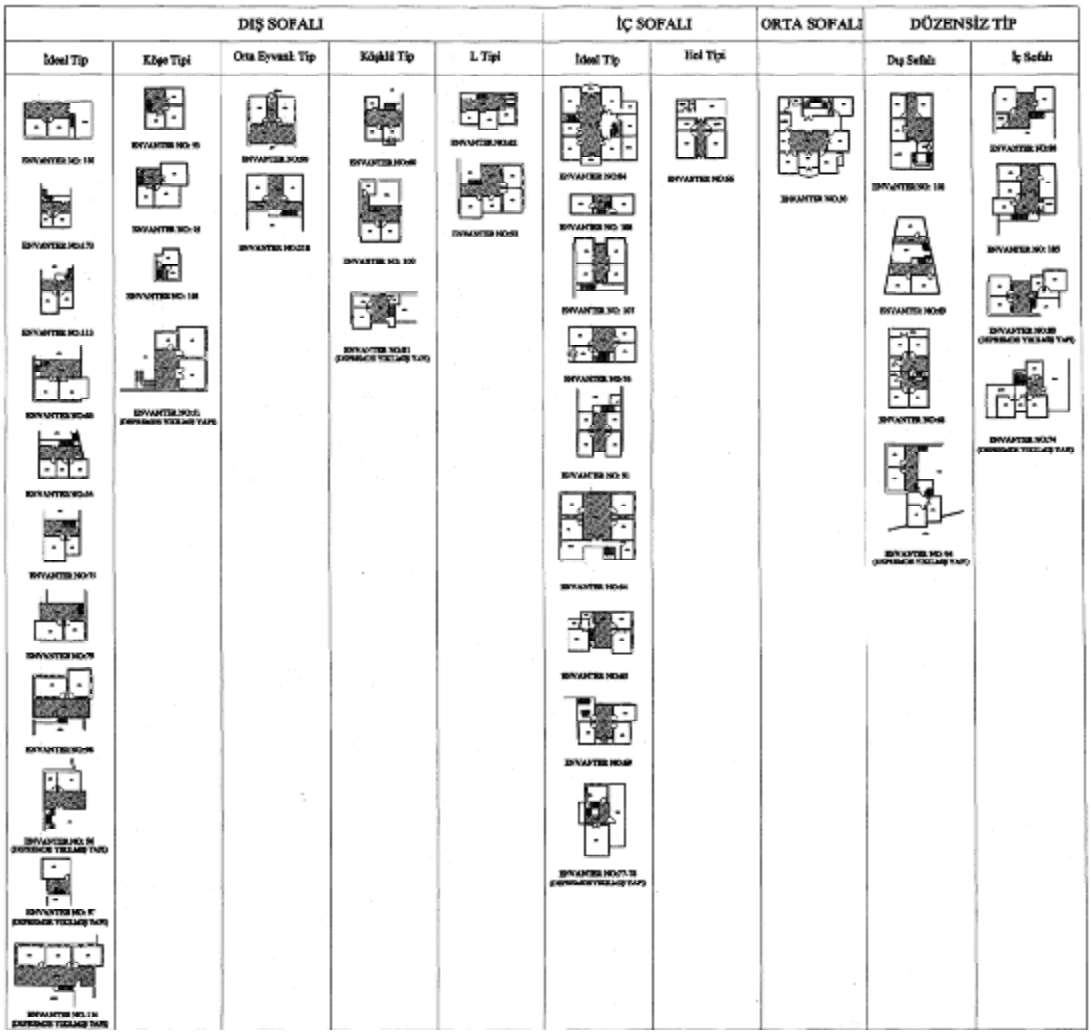
Sarıyakup Kentsel Sit Alanının yüzölçümü 201.353m^2dir ve ortalama kat yüksekliği 2, 3 kattır. Toplam 543 adet bina bulunmaktadır. Alanda dağınık olarak yerleşmiş az sayıda altı ve çok sayıda iki ve üç katlı yapılar bulunmaktadır. Ali Münif Yeğenağa Caddesi ve tüm doğudan batıya uzanan sokakların üzerindeki binaların zemin katları sadece ticaret amacıyla kullanılmaktadır. Debboy Caddesi üzerinde bulunan binaların zemin katları da benzer şekilde baştan sona ticaret amacıyla kullanılmaktadır. Alidede Sokağı üzerinde bulunan binaların zemin katları kuzeyden Ali Münif Yeğenağa Caddesi, güneyden Hasan Ağa Cami' sine kadar ticaret amacıyla; kuzeyden Hasan Ağa Cami' sinden güneyde Sarıyakup Sokağı' na kadar bulunan binaların zemin katları mesken olarak kullanılmaktadır. Kızılay Caddesi üzerinde bulunan binların zemin katları ise ticaret amacıyla kullanılmaktadır. 23001 ve 23003 sokakların üzerindeki binaların zemin katları büyük mağazalar(toptan satış) dan oluşmaktadır. 23040 ve 23048 sokakların üzerindeki binaların zemin katı atölye olarak kullanılmaktadır. Bununla birlikte alanın güney kesimlerinde konut kullanımının yaygın olduğu görülmektedir. Sarıyakup Kentsel Sit Alanında ticarethane ve depoların sayısı, mahallenin içindeki binalar ve mağazalara göre fazla yapılmıştır. Ancak mahallenin içindeki mağazalar sadece mahalleye hizmet etmektedir ve bu sebeple sayısı azdır. Çalışma alanının iki ve daha fazla katlı binalarının normal ve üst katları genellikle depo ve atölye olarak kullanılmaktadır, Ali Münif Yeğenağa Caddesi ve 23003 Sokak üzerindeki binaların

üst katları depo amacıyla kullanmaktadır. 23001, 23048 ve 23046 Sokak üzerindeki binaların üst katı genelde atölye ve toptan satış amacıyla kullanmaktadır.

Sarıyakup Kentsel Sit Alanının 1938 ile 2013 yıllarına ait dolu-boş haritaları karşılaştırıldığında, alanın güneyinde boşlukların arttığı göze çarpmaktadır. Bunun nedeni 1998 depreminde binaların çoğunun büyük hasar görmüş olması ve çoğunun harabe haline dönüşmüş olmasıdır. Ayrıca toptan satış ve atölye birimleri alanın ortasında yerleştiği için bu kısımda yoğunluk artmıştır.

1938 ile 2013 yılları arasında yapı adası-parsel ilişkisini karşılaştığımızda çıkmaz sokakların, açık sokağa dönüşmüş (örnek olarak 23001 ve 23003 sokaklar)olduğu, ayrıca yapı adalarının sayısının çoğalarak büyük adalar yerine küçük adaların oluştuğu tespit edilmiştir.

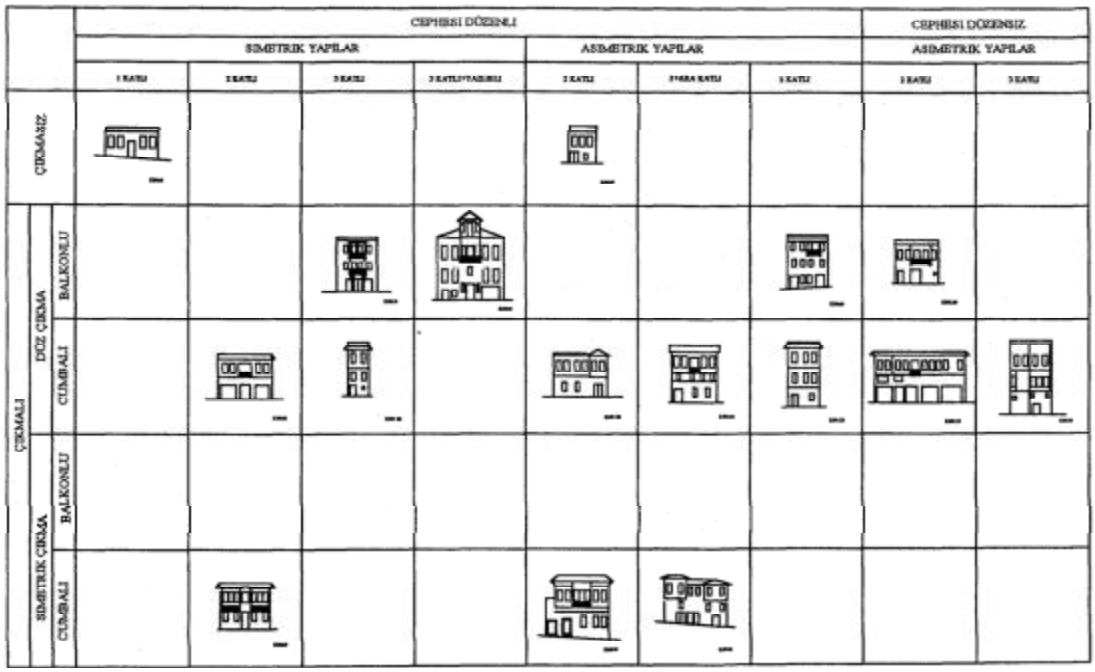
Sarıyakup Kentsel Sit Alanında tescilli Geleneksel kültür varlıklarının zemin katlarının plan tipleri 18 adet tescilli Geleneksel kültür varlığına dayanarak incelenmiştir. Ön avlulu, arka avlulu, yan avlulu, orta avlulu ve avlusuz plan tipleri tespit edilmiştir. Bunlardan 7 adedi arka avlulu, 5 adedi yan avlulu, 4 adedi avlusuz, 1 adedi orta avlulu ve 1 adedi ön avlulu olarak belirlenmiştir. Daha önce yapılan çalışmalarda Tepebeğ Kentsel Sit Alanındaki geleneksel konutların zemin kat plan tipleri Avlulu (Müslüman konutları) ve Avlusuz (Gayrimüslim) olarak ikiye ayrılmıştır. Geleneksel Adana konutlarının avlulu ve avlusuz olarak ikiye ayrıldığı, avlulu konutların Müslüman aileler tarafından kullanıldığı ve avludan dolaylı olarak konuta girildiği, avlusuz konutların ise Gayrimüslim ailelere ait olup girişin sokaktan dolaysız olarak verildiği ifade edilmektedir (Umar, 2010, s:16). Bu çerçevede değerlendirildiğinde Sarıyakup Kentsel Sit Alanında zemin kat plan şemaları incelenen 18 adet geleneksel konuttan 4 adedinin avlusuz olması bu alanda çoğunlukla Müslüman ailelerin yaşadığı düşündürmektedir.

Çizelge 6.1: Payaslı Oğuz Tarafından Tepebağ Kentsel Sit Alanındaki Geleneksel Konutlar İçin Hazırlanan Asıl Kat Plan Tipolojisi (Payaslı Oğuz, 2002, s: 40)

Tescilli Geleneksel kültür varlıklarının normal katlarının plan tipleri ise 25 adet tescilli Geleneksel kültür varlığına dayanarak incelenmiştir. Dış sofalı, iç sofalı, açık sofalı ve düzensiz sofalı normal kat plan tipleri tespit edilmiştir. Bunlardan 15 adedi iç sofalı, 7 adedi dış sofalı, 2 adedi düzensiz sofalı ve 1 adedi açık sofalı olarak belirlenmiştir. Payaslı Oğuz (2002) geleneksel konutların yaşam katlarının planını asıl kat olarak tanımlamış ve iç sofalı, dış sofalı, orta sofalı ve düzensiz sofalı olarak dört grupta incelemiştir (Bkz. Çizelge 6.1). Ayrıca Payaslı Oğuz' un çalışmasında Tepebağ Mahallesindeki geleneksel konutların büyük bölümünün dış sofalı olduğu

görülmektedir. Sarıyakup Kentsel Sit Alanında ise incelenen konutların büyük oranda iç sofalı olduğu tespit edilmiştir.

Çizelge 6.2: Payaslı Oğuz Tarafından Tepebağ Kentsel Sit Alanındaki Geleneksel Konutlar İçin Hazırlanan Cephe Tipolojisi (Payaslı Oğuz, 2002, s: 56)

Sarıyakup Kentsel Sit Alanında cephe tipolojisi, 29 adet tescilli Geleneksel kültür varlığına dayanarak incelenmiştir. Cepheler tek çıkmalı, iki çıkmalı, üç çıkmalı, cephe boyunca çıkmalı ve düz cepheli olarak beş grup halinde tespit edilmiştir. Bunlardan 13 adedi tek çıkmalı, 6 adedi iki ve cephe boyunca çıkmalı, 3 adedi üç çıkmalı ve 1 adedi düz cepheli olarak belirlenmiştir. Payaslı Oğuz (2002) Tepebağ içerisindeki konutların cephe tipolojisini cepheyi oluşturan elemanların konumuna ve düzenli olup olmamasına göre yapmış, düzensiz cephe, simetrik cephe ve asimetrik cephe olarak üç grupta incelemiştir (Bkz. Çizelge 6.2). Karaman (1992) cephe tipolojisini ortadan girişli, giriş kapısı cephenin sağında, simetrik girişli ve avludan girişli olarak dört gruba ayırmıştır. Bu çerçevede değerlendirildiğinde Sarıyakup Kentsel Sit Alanındaki geleneksel konutlardan iki katlı olanlarının çoğunun Tepebağ, Kayalıbağ ve Ulucami mahallelerindeki geleneksel konutlardan

farklı olarak tek çıkmalı olduğu, iki çıkmalı konutların ise simetrik çıkmalı olanlar ile asimetrik çıkmalı olanların sayısının birbirine yakın olduğu belirlenmiştir.

1998 yılında Adana- Ceyhan depreminin yaşanması ve deprem sonrasında uygulanan yanlış politikalar sonucu Adana kent merkezinde tarihi doku açısından onarılması güç kayıplar oluşmuştur. 20. yüzyılın sonlarına doğru giderek cazibesini kaybeden bölge, depremin ardından iyice boşalmıştır. Günümüzde Sarıyakup Kentsel Sit Alanı kentin ticari merkezinin ortasında kalan bir mahalle olarak özelliğini sürdürme mücadelesi vermektedir. Geleneksel konutların yıkılmasıyla boşalan alanlar otoparka dönüşmekte, alanın genelinde niteliksiz betonarme yapılar artmaktadır. Harap olmaya terk edilmiş geleneksel konutlar sağlık ve güvenlik açısından tehdit oluşturmaktadır. Bu nedenle harabe durumuna gelmiş geleneksel konutların onarımına başlanmalı, yeni yapılaşma için belirli kriterler oluşturulup, denetlenmelidir. Bölgesel ve çevresel ölçekte koruma politikaları üretilip, halkın katılımı sağlanmalıdır. Bu kapsamdaki bir projeye destek olması açısından konserler düzenlenebilir ya da alanda kısa filmler çekilebilir. Alanda turizm faaliyetlerine hizmet eden butik otellerin oluşturulması ve alan içerisindeki toptan ticarethaneler ve atölyelerin başka bölgelere taşınması önerilmektedir. Restorasyonların yapılması için gereken harcamalar, kamu kurumlarında bu iş için ayrılan bütçe yardımıyla ve mal sahipleri tarafından karşılanmalıdır.

KAYNAKLAR

ADANA SALNAMESİ Hicri (1309 ve 1319) (2008) Altınkoza Yayınları, Türkçeye Çeviren: Güven Aykan, Adana.

ADANA VALİLİĞİ (2006), Adana Kentsel Kültür Envanteri, Ulusoy Ofset, Adana

AHUNBAY, Z. (1996), Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon, Yem Yayın, İstanbul

AKAR, T. (2011) Adana Tarihi Ticari Merkezinin Korunması, Güney Mimarlık, Sayı 4, s: 74-80.

ALTAY, H. (1965), Adım Adım Çukurova, Çukurova Turizm Derneği yayınları, N: 1, Adana,

BAYHAN, F. (1998), Çukurova' da Vakıf Medeniyeti, Adana Vakıflar Bölge Müdürlüğü Yayınları: 3, Ankara

CONZEN, M.R.G. (1981), The Plan Analysis of an English City Centre, The Urban Landscape: Historical Development and Management, J. W. R. Whitehnad, Academic Press, London, s: 25-53.

ÇAM, N. (2010), Türk Kültür Varlıkları Envanteri Adana 01, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.

EVLİYA ÇELEBİ (1985), Evliya Çelebi Seyahatnamesi, C.9, 1985, İstanbul

EYÜPGİLLER, K. K. (2013) Korumanın Türkiye'ye Özgü Sorunları, Yapı, Sayı 380, s: 88-91.

GİRGİNER, S.(2006), Çukurova Üniversitesinde Sosyal Bilimler Enstitü Dergi, Cilt 15, Çukurova Bilimler Enstitüsü, Adana

GİRGİNER, K.S. (2000), Tepebağ Höyük (Uru Adaniia) Kizzuvatna Ülkesinin Başkenti miydi?, Efsaneden Tarihe Tarihten Bugüne Adana Köprü Başı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

HALAÇOĞLU, Y. (1988), Adana, TDV. İslam Ansiklopedisi, C1, Türkiye Diyanet Vakfı, C.8, İstanbul.

KARAMAN, F (1992), Adana Geleneksel Konut Mimarisinin İncelenmesi ve Ulucami Çevresi İçin Koruma Amaçlı Bir Çalışma, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi

KARTEKİN, E. (1979), Ramazanoğluları Beyliği Tarihi, İstanbul

KASIM, E. (1964), Tarih Boyunca Adana Ovasına (Çukurova)Bakış, İstanbul

KUBAN, D. (2001) Türkiye'de Kentsel Koruma, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.

KUBAN, D. (2000), Tarihi Çevre Korumanın Mimarlık Boyutu, Yem Yayın, İstanbul

KURT, Y. (1991), Ramazanoğulları'nın Vakıfları, X. Türk Tarih Kongresi bildirileri III. Ankara

MADRAN, E. ve ÖZGÖNÜL, N. (2005), Kültür ve Doğal Değerlerin Korunması, Mimarlar Odası, Ankara

MENEKŞE, N.(1994), Adana, Kültür ofset. Ankara

PAYASLI OĞUZ. G (2002), Adana Tepebağ Bölgesindeki Tarihi Yerleşim Dokusunun 98' Depremi Sonrası İncelenmesi ve Koruma-Geliştirme Önerisi, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi

RAMAZANOĞLU, G. (2012), Adana' da Tarih, Tarihte Adana, Etik Yayınları, İstanbul.

SABAN, D. F. (2006) " XVI. Yüzyılda Adana Kentinin Fiziksel Yapısı" , Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Arkeoloji Özel Sayısı, Editörler Girginer, S. Ve Erhan, F., Cilt: 15, Sayı: 3, s: 161-182.

SABAN ORAL, D. (1996). 16.yüzyılda Adana Kentinin Fiziksel Yapısı, Çukurova üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi

SABAN ÖKESLİ, D., YILDIRIM, T. ve KARAMAN, F. (2008), Adana Kentsel Sit Alanındaki Fiziksel Değişim ve Sonuçları, Çukurova Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Dergisi, Cilt 23, Sayı: 2, Aralık, s: 325-340.

SABAN ÖKESLİ, D., YILDIRIM, T. ve KARAMAN, F. (2009), Adana Kentsel Sit Alanı İçerisinde Fiziksel Analizler Yapılarak Koruma Amaçlı İmar Planı ilkelerinin güncellenmesi, Çukurova Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri, Adana

SABAN ÖKESLİ, D. (2011), Adana Kentsel ve Arkeolojik Sit Alanı Koruma Amaçlı İmar Planı Revizyonu Araştırması, Mimari Rapor, Adana

TATLIGİL, F. (2005), Gaziantep Kentinin Geleneksel Konut Dokusunun ve Sosyo-Kültürel Yapısındaki Değişimin İncelenmesi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi

TÜLÜCÜ, T.A. (2007), Adana Kenti Tarihi Endüstri Yapılarının Yapısal Analizi ve Korunmaları İçin Yöntem Araştırması, Gazi üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi

UMAR, B. (1982), Türkiye Halkının İlk Çağ Tarihi, Ege Üniversitesi, Basın Yayın Yüksekokulu Yayınları, İzmir

UMAR, N. (2010), Adana Tepebağ-Kayalıbağ Kentsel ve Arkeolojik Sit Alanı Koruma Projesi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

UYGUR, H. (2006), Dört Bin Yılık Öykü Adana, Ulusoy ofset, Adana

ÜNAL, A. (2000), Efsaneden Tarihe Tarihten Bugüne Adana Köprü Başı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ (1983), Türkiye' de Vakıf Abideler ve Eserler, Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları 2. Baskı, Ankara

WHITEHAND, J. W.R. (1981) The Urban Landscape: Historical Development and Management,-Papers by M.R.G. Conzen, Academic Press, London.

http://adana.cukurova.edu.tr/cografya.asp

Url-1http://www.adana.gov.tr

ÖZGEÇMİŞ

20/09/1985 yılında İran'ın Orumiyeh' de doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimimi Orumiyeh' da tamamladı. 2010 yılında Bonab'da Azad Üniversitesinde Mimarlık lisans eğitimini tamamladı.